

1524.

ROJUN PERIMMÄINEN TARKOITUS
Säilyttämisen ja poisheittämisen ristiriita

ANNASTIINA JUNNILA

Etnologian pro gradu -tutkielma

Kevät 1999

Etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos Etnologian laitos
Tekijä Annastiina Junnila	
Työn nimi ROJUN PERIMMÄINEN TARKOITUS Säilyttämisen ja poisheittämissen ristiriita	
Oppiaine Etnologia	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Kevät 1999	Sivumäärä 111
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksessa selvitetään esineiden säilyttämistä ja poisheittämissä tarkastelemalla kymmenen informantin henkilökohtaista esinesuhdetta. Tutkimus on etnologinen tapaustutkimus, jonka tutkimusote on hermeneuttinen. Yksittäisten tapausten avulla on tarkoitusta lisätä sekä itseymmärrystä että hahmottaa esineiden merkitystä kulttuurille.</p> <p>Teoreettisen viitekehyksenä on Michael Thompsonin roju-teoria (rubbish theory), joka esittelee esineiden rahalliseen arvoon perustuvat statukset. Arvostetuin status on kestävä (durable) johon kuuluu mm. antiikki. Katoavia (trancient) ovat käyttöesineet. Arvottomia ovat esineet, jotka käyttöarvonsa menetettyään siirtyvät rojuksi (rubbish). Thompsonin mukaan esineet voivat siirtyä statuksesta toiseen myös luovuuden ansiosta, kun aikaa kuluu tarpeeksi. Muutos voi tapahtua niin, että roju saa uudelleen arvoa ja siirtyy kestäväksi. Lisäksi tutkimuksessa on hyödynnetty Igor Kopytoffin singularisaation käsitettä. Singularisaatio tarkoittaa yksittäisen esineen asettamista erikoisasemaan esineeseen liitetyn erityisen merkityksen ansiosta.</p> <p>Tutkimuksen analyttisessä osassa tarkastellaan informanttien henkilökohtaista esinesuhdetta poisheittämissä ja säilyttämisen ristiriidan avulla. Tarkoituksena on selvittää, miksi esineitä säilytetään. Lisäksi tarkastellaan Thompsonin teorian toimivuutta yksittäistapausten valossa. Singularisaatiota tarkastellaan informanttien säilyttämien ja poisheittämissä esineiden ja niihin liitettyjen merkitysten avulla.</p> <p>Tutkimuksen tärkein tulos on roju-teorian kritiikki ja singularisaation rinnakkaistapausten löytäminen. Etnologisessa mielessä roju-teoria on puutteellinen, sillä se on mekanistinen eikä ota tarpeeksi huomioon inhimillistä luovuutta ja kulttuurin muutosta. Kritiikissä esitetään, että esineet voivat siirtyä statuksesta toiseen vapaasti. Lisäksi huomautetaan, että aika sinänsä ei voi saada aikaan muutosta statuksessa, vaan ajan kuluessa tapahtuvat kulttuuriset muutokset. Esineiden arvostukseen ei vaikuta ainoastaan rahallinen arvo, vaan myös esineeseen liitetyt kulttuuriset merkitykset, jotka voivat olla yksilöllisiä tai yleisiä. Singularisaation käsite valaisee hyvin esineiden positiivisia merkityksiä, mutta se ei ota huomioon merkityksen kieltämistä tai muuttumista negatiiviseksi. Näillä on kuitenkin suuri merkitys poisheittämissä. Säilyttämistä ja poisheittämissä tarkasteltaessa tärkeintä on huomata, että kysymyksessä on jatkuva ajan kuluessa tapahtuva vuorovaikutus kulttuurin ja yksilön välillä.</p>	
Asiasanat Thompsonin roju-teoria, singularisaatio, esinesuhde, poisheittäminen, säilyttäminen, lahja, muisto,	
Säilytyspaikka Etnologian laitos	
Muita tietoja	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
Tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet	3
Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen kulku	5
Aineisto ja lähdekritiikki	7
Tutkimuksen etiikka	9
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	11
Teoreettisen taustan viitteellisyys	11
Michael Thompsonin roju-teoria	12
Vaihtoarvo, käyttöarvo ja symboliarvo	16
Singularisaatio ja haltuunotto	18
3 SÄILYTTÄMINEN JA POISHEITTÄMINEN HENKILÖKOHTAISISSA ESINESUHTEESSA	21
Henkilökuvia	21
<i>Lea - maustaan ja rahoistaan tarkka tunteilija</i>	21
<i>Terhi - käytännöllinen tunteilija</i>	25
<i>Inari - huoleton esteetikko</i>	29
<i>Elisa - säästäväinen askartelija</i>	32
<i>Silja - merkkietoinen askeetikko</i>	35
<i>Olli - välttämättömän hankkija</i>	39
<i>Elsa - kokemuksen opettamana vähään tyytyvä</i>	42
<i>Irene - säästäväiseksi oppinut</i>	46
<i>Panu - ammattimainen arvioija</i>	49
<i>Liisa - tunteiden suursiivoaja</i>	54
Elämäkokemusten vaikutus esinesuhteeseen	57
Säilyttämisen ja poisheittämisen ristiriita	61

Esineen merkitys ja säilyttäminen	72
<i>Singularisaation merkitys säilyttämiselle</i>	72
<i>Luopumisen tuska</i>	74
<i>Esineet jatkuvuuden luojina ja arvostuksien ilmentäjinä</i>	80
<i>Lahja - vahvasti merkityksellinen esine</i>	89
Esineen merkityksen muuttuminen ja poisheittäminen	94

4 ESINEEN STATUS JA MERKITYS **99**

5 ESINEET JÄRJESTYKSEN JA JATKUVUUDEN LUOJINA **107**

LÄHTEET

1 JOHDANTO

Tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet

Haluni tutkia säilyttämistä ja poisheittämistä on vuosien hämmästelyn tulos. Olen tivannut läheisiltäni kyllästymiseen asti, miksi he säilyttävät mielestäni kummallisia esineitä. Uskovatko he tekevänsä niillä kaikilla jotain? Eivätkö he muista elämänsä tärkeitä hetkiä ilman muistoesineitä? Ja ennen kaikkea: mikseivät he heitä turhalta vaikuttavaa rojua pois? Toisaalta olen usein havainnut myös käyttökelpoisen tavaran päätyvän kierrätykseen, roskalavoille tai polttorovioihin. Miksi ihmeessä? Säilyttämistä ja sen kääntöpuolta poisheittämistä tarkkailemalla toivon löytäväni vastauksia mieltäni askarruttaviin kysymyksiin. Tutkimuksen pontimena on siis henkilökohtainen ihmetykseni, joka kohdistuu ihmisen tapaan hallita materiaalista ympäristöään. Säilyttämiseen ja poisheittämiseen tuntuu liittyvän ristiriita, jonka ratkaiseminen vaatii jatkuvaa kamppailua - ainakin itseltäni. Kiinnostukseni poisheittämiseen on siis syntynyt halustani selittää omaa toimintaani ja kenties ratkaista mieltäni jäytävä ristiriita. Tutkimusotettani voikin pitää hermeneuttisena: yrittämällä ymmärtää muita pyrin myös lisäämään itseymmärrystä.

Ilmiö koskettaa meitä jokaista, vaikka luommekin suhteemme ympäröivään materiaan omista lähtökohdistamme käsin. En siis usko, että olisimme tässäkään asiassa täysin samankaltaisia. Oletan kuitenkin, että tällä tapaustutkimuksella voin valottaa jotain olennaista poisheittämisen ja säilyttämisen ristiriidasta sekä esineiden merkityksestä ihmiselle ja kulttuurille.

Tutkimukseni tavoite on siis kuvata suhdettamme esineisiin. Uskon, että pidämme omaa käyttäytymistämme rationaalisena, vaikka emme aina voikaan ymmärtää toistemme ratkaisuja. Tämä rationaalisuus ei

kuitenkaan perustu biologisiin tarpeisiin tai talouden lainalaisuuksiin. Mistä siis on kysymys? Oletan, että esinesuhde on pikemminkin jotain ihmiseen, ja näin ollen myös kulttuuriin, olennaisesti liittyvää. Esinesuhteella tarkoitan tässä tapaa käsitellä materiaalista maailmaa ympärillämme. Esinesuhde ei kuitenkaan ole yksisuuntainen - oletan myös esineiden vaikuttavan meihin. Tutkimuksen pohjimmainen kysymys onkin siis, miksi kulttuuri ja esineet kuuluvat niin olennaisesti yhteen. Juuri tästä syystä tutkimusaihe kuuluu kiinteästi etnologian alaan.

Tutkimukseni lähentyy joltakin näkökulmiltaan useita antropologisia suuntauksia. Funktionalismille ominaiseen tapaan pyrkimykseni on löytää vuorovaikutus tosiasioden välillä ja selittää kulttuurisia tapoja. Yksi selitys ongelmaani voisi antropologian funktionalistisen näkökulman mukaan olla tapojen kyky ylläpitää sosiaalista rakennetta. Sosiaalinen elämä on nähtävä holistisena kokonaisuutena, sillä mitkään inhimilliset tavat eivät synny vuorovaikutuksettomassa tyhjiössä. Joidenkin funktionalistien tapaan en kuitenkaan selitä tutkimaani ilmiötä biologisilla tarpeilla. En myöskään usko kulttuurin rakenteiden olevan stabiileja. Painotan pikemminkin yksilön valintoja ja sosiaalisten verkostojen vaikutusta. Näin ollen näkökulmalleni on leimallisempaa kulttuurin muutos kuin muuttumattomuus.

Historiallinen konteksti on ilman muuta tärkeä kulttuurisen ilmiön tulkinnassa, vaikka näkökulmani ei olekaan historiallinen. Tässä tutkimuksessa keskityn enemmän kontekstuaaliseen ymmärtämiseen, sillä tutkittava ilmiö on työn suppeuden takia rajattava. Yhteistä historismille on kuitenkin pyrkimykseni välittää tutkimuksen kautta ihmisten, tilanteiden ja ilmiöiden aitous. Näkökulmaani liittyy läheisesti myös relativismi. Vaikka tutkinkin poisheittämistä oman kulttuurini kontekstissa, on muistettava kiinnittää huomiota omien ennakkoluulojen vaikutukseen.

Tutkimuksellani on yhteys myös strukturalismiin ja erityisesti symbolismiin, sillä pidän kulttuuria luonteeltaan semioottisena: kulttuuri on muotoutunut merkkisysteemien kautta. Ihminen siis luo symbolisen maailmankaikkeuden. Tämän kumulatiivisen luomuksen selittäminen ja tulkinta on olennaisinta antropologiassa. Vaikka edellä esitetty saattaa vaikuttaa varsin abstraktilta, en tutkimuksessani unohda materian merkitystä. Päin vastoin esineet ovat olennainen osa kulttuuria. Ne ovat osa vuorovaikutteista symbolijärjestelmää ja toimivat merkitysten kantajina ja välittäjinä.

Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen kulku

Robert K. Yin suosittelee tapaustutkimusta keskittyessä ilmiöihin, joihin tutkija ei pysty vaikuttamaan, ja kun asetettavat kysymykset ovat miksi ja miten (Yin: 1989, 13). Koska tutkimukseni tarkoitus on kuvailla vallitsevaa vaikeasti rajattavaa ilmiötä, olen valinnut tutkimusmenetelmäksi tapaustutkimuksen. Enhän voi etukäteen tietää tai edes yrittää määritellä millainen olisi edustava otos säilyttäjiä ja poisheittäjiä. Oletukseni on, ettei tyypillistä yksilöä olekaan, onhan kyse varsin henkilökohtaisesta asiasta. Lisäksi pidän mielessäni omat rajoitukseni ja pro gradu -työltä vaadittavan laajuuden - yritän vastata esittämiini kysymyksiin resurssieni ja kohtuuden rajoissa. Vaikka jokainen ihminen on tapaus sinänsä, riittääköön vastaukseksi olennaisen poimiminen kymmenen tapauksen erikoispiirteistä ja yhtäläisyyksistä. Yksilöitä tapauksina tutkien ja keskenään vertaillen oletan pystyväni antamaan joitakin vastauksia kysymykseen, miksi säilytämme ja heitämme pois.

Koska olen valinnut informanttini lähinnä heidän työtäni kohtaan esittämänsä kiinnostuksensa ja omien resurssieni mukaan, en yritä pyrkiä tilastolliseen yleistettävyyteen, mikä ei edes ole merkittävää

etnologisessa tutkimuksessa. Päämääräni on pikemminkin analyttinen yleistettävyyden johon pyrin vertaamalla tapauksia teoriaan (Yin: 1989, 38). Tutkimukseni apuna on joitakin teoreettisia väittämiä, joiden valossa tarkastelen kutakin tapausta yksitellen. Lisäksi aion vertailla tapauksia keskenään, jolloin tutkimukseen syntyy kaksi vertailun tasoa. Samaan tapaan on etnologisen tutkimuksensa toteuttanut Elina Kiuru, joka on tutkinut keräilyä. (Kiuru: 1995, 15.) Pidän menetelmää erityisen hyvänä, koska pyrin ilmiön ymmärtämiseen koko laajuudessaan. Tarkoitukseni on siis yksilöitä tulkiten ymmärtää ilmiötä.

Jokainen informantti on yhtä tärkeässä asemassa tutkimukseeni nähden. He ovat kaikki on yhtä lailla avaininformantteja, vaikka he ovatkin valikoituneet tutkimukseeni sattumalta, eivätkä erityisen paljastavuutensa tai ainutlaatuisuutensa takia, mitä Hannu Uusitalo pitää avaininformantin kriteerinä (Uusitalo: 1991, 76-77). Olen valinnut informantit keskusteltuani tutkimusaiheestani tuttavieni sekä satunnaisesti tapaamieni ihmisten kanssa. He ovat joko itse tarjoutuneet haastateltaviksi tai kertoneet henkilöstä joka saattaisi olla kiinnostunut. Koska oletan jokaisen olevan oma ainutlaatuinen yksilönsä, kuka tahansa informanteista täyttää mielestäni myös Uusitalon määritelmän. Jokainen heistä voi valottaa ilmiötä niin laajasti, kuin se yksilölle on mahdollista ja toisaalta heillä on kaikilla jotain sanottavaa aiheesta. Koska ilmiö on yleinen, ei tämä vaatimus ole asettanut rajoituksia informanttien valinnalle. Lisäksi seurauksena oletuksestani, ettei tyypillistä säilyttäjää tai poisheittäjää olekaan, ovat kaikki tapaukset näkökulmastani yhtä lailla avainasemassa.

Tärkeämpänä rajauksena pidän sitä, että kaikki informanttini ovat saman monimutkaisen yhteiskunnan jäseniä. Vaikka tämä on suoraa seurausta työni suppeudesta ja resurssieni rajallisuudesta, on tärkeää huomata, että jos tutkisin erilaisissa talousjärjestelmissä jäsenenä

olevia ihmisiä, olisi informanttien keskinäisessä vertailussa otettava huomioon talousjärjestelmän vaikutus informantteihin. Keskeiseksi tulokseksi saattaisivatkin silloin nousta talousjärjestelmien aiheuttamat eroavuudet, eivät niinkään ne seikat, joita oletan tässä tutkimuksessa löytyvän informanteille yhteisinä kulttuurisina käyttäytymistä selittävinä tekijöinä.

Aineisto ja lähdekritiikki

Tutkimukseni aineisto koostuu henkilökohtaisista haastatteluista, jotka olen nauhoittanut ja litteroinut. Haastatteluissa olen yrittänyt lähestyä aihetta sekä suoraan kysellen että kannustamalla informantteja kertomaan tarinoita, ja siksi haastattelut ovat hyvin pitkiä. Tästä on kuitenkin se hyöty, että informantit ovat tulleet käsitelleeksi samaakin aihetta useampaan kertaan, mutta hivenen eri näkökulmasta. Näin on todennäköisesti jäänyt sanomatta vähemmän, kuin jos olisin esittänyt kysymykseni rajoittaen haastattelun kulkua.

Luottamuksen taso, jonka olemme haastateltavien kanssa saavuttaneet, on luonnollisesti vaikuttanut haastattelujen sisältöön. Jotkut ilmiöön liittyvät asiathan ovat varsin henkilökohtaisia ja joskus kipeitäkin. On hyvin mahdollista, että tuttuuden aste on saattanut vaikuttaa suuntaan jos toiseenkin. Joskus asioista on helpompi kertoa vieraalle. Joku haastateltava on kenties halunnut salata jotain juuri siksi, että tietää tuttavuutemme jatkuvan ja kertomiensa asioiden kenties vaikuttavan tulevaan suhteeseemme. Useimmat haastateltavat ovat kuitenkin kertoneet myös elämänsä tragedioista tai muuten arkaluontoisista asioista ja niiden vaikutuksista esinesuhteeseensa.

Haastattelut ovat pitkälti muotoutuneet juuri sen mukaan, miten laajasti haastateltava on halunnut itsestään kertoa. Olen tietoisesti

ohjannut haastateltavia kertomaan esinesuhteestaan elämäkertansa kautta. Saatua kuulla esimerkiksi haastateltavan avioerosta tai lähiomaisen kuolemasta, olen esittänyt kysymyksiä, jotka liittyvät omaisuuden jakamiseen, siitä luopumiseen ja sen hävittämiseen. Haastateltavien elämäkokemuksista johtuen painotukset vaihtelevat, joten kaikkia haastatteluja ei voi verrata yksi yhteen keskenään. Keskeisimmät seikat kuitenkin toistuvat useimmissa haastatteluissa, joten siltä osin voin saavuttaa analyyttisen yleistettävyyden. Muilta osin voin valaista ilmiötä sen erityisnäkökulmista. Erityisesti tätä ajatellen on yksi informanteista vanhojen tavaroiden kauppias, jonka suhde poisheittämiseen liittyy läheisesti hänen ammattiinsa. Hänen henkilökohtainen esinesuhteensa ei haastattelussa valotu yhtä tarkasti kuin muiden, joten hänen osaltaan en voi tehdä täysin samoja vertailuja kuin muun aineiston osalta.

Informantteja tutkimuksessani on kymmenen. He muodostavat jokainen oman tapauksensa. Lisäksi peilailen löydöksiäni henkilökohtaiseen esinesuhteeseeni - olihan tutkimuksen virikkeenä juuri oma tiedostetun ristiriitainen suhtautumiseni säilyttämiseen ja poisheittämiseen. Itseäni en kuitenkaan käsittele erillisenä tapauksena, sillä en ole esittänyt itselleni samoja kysymyksiä kuin informanteille. Oma suhtautumiseni esineisiin tulee esille silloin, kun voin itseäni liittyvillä esimerkeillä monipuolistaa käsiteltävää aihetta. Kenties oma persoonani vaikuttaa aineiston käsittelyyn myös silloin, kun huomaan erityisiä eroavuuksia tai samankaltaisuuksia itseäni nähden. Omaa kulttuuria tutkittaessa jotkut seikat saattavat jäädä huomaamatta, koska ne ovat liian itsestään selviä. Miten siis voi problematisoida itsestäänselvyyksiä? Alasuutari pitää vastauksena vertailua muihin tutkimuksiin ja ristiriitaisuuksien etsimistä näihin tutkimuksiin verrattuna. (Alasuutari: 1994, 190-191.) Koska käytettävissäni ei ole muita tutkimuksia, yritän etsiä ristiriitaisuuksia

oman aineistoni sisältä. Mikä on se itsestään selvä ydin, josta tapaukset mahdollisesti poikkeavat?

Henkilökuvia -kappaleessa kerron informanttieni juurista, elämäntilanteesta ja taloudellisesta asemasta. Näillä seikoilla oletan olevan merkitystä sille, miten he suhtautuvat esineisiin. Esineen merkitys voi olla täysin riippuvainen henkilökohtaisesta varallisuudesta. Valotan myös informanttieni persoonallisuutta samalla, kun kerron heidän henkilökohtaisesta esinesuhteestaan. Pidän näitä henkilökuvia tärkeinä siksi, että lukijakin voisi ymmärtää, millaisia henkilöitä vertaan keskenään. Haluan, että aineisto piirtyy myös lukijan mieleen yksilökokonaisuuksina, eikä pelkästään hajanaisina sitaatteina analyysin yhteydessä. Näin tulevat korostumaan sekä yksilöt henkilökohtaisine ratkaisuineen että analyytiset yleistettävyydet.

Tutkimuksen etiikka

Koska aineistoni käsittelee myös arkaluontoisia asioita, informanttini tai heidän mainitsemansa henkilöt esiintyvät tutkimuksessani peitenimillä. Täydellisen anonymiteetin takaaminen olisi kuitenkin mahdotonta, joten olen luvannut, että jätän tutkimuksesta pois seikat, joiden informantit katsovat voivan vahingoittaa itseään. En kuitenkaan usko, että näillä seikoilla on varsinaisen tutkimuksen kannalta merkitystä. Olen halunnut toimia näin, sillä luottamus haastattelijan ja informantin välillä on mielestäni ehdoton edellytys tutkimuksen onnistumiselle. Lisäksi olen pyrkinyt käyttämään mahdollisimman neutraalia kieltä kuvatessani informanttejani. Onhan varsin merkityksellistä, kuvaanko henkilön "itaraksi" ja "pihiksi" vai säästäväiseksi ja tarkaksi taloudenpitäjäksi.

Jokainen tutkimus vaikuttaa väistämättä sekä tutkijaan että informantteihin. Omalta kohdaltani vaikutus on tietysti toivottukin, onhan inspiraationani toiminut haluni ratkaista mieltäni jäytävä ristiriita. Nähtäväksi jää löydäkö tyydyttävän vastauksen henkilökohtaisessa esinesuhteessani vai ajaudunko yhä ristiriitaisempiin pohdintoihin. Myös informanttini ovat osoittaneet henkilökohtaista kiinnostusta asiaa kohtaan - osittain siksihän he tulivat tutkimukseen valikoituneiksikin. Kiinnostus on haastattelujen kuluessa ilmennyt myös siten, että usein on vastaus kysymykseen alkanut sanoilla "Mä oonkin miettinyt tuota". Usein on myös käynyt niin, että informantti on ilmaissut kysymyksen olevan vaikea. Toivon kuitenkin, etten ahdisteluillani ole aiheuttanut heille voittamattomia ristiriitoja omassa esinesuhteessaan.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Teoreettisen taustan viitteellisyys

Tutkimuksessani otsikko teoreettinen viitekehys on mielestäni erittäin osuva. Ajatukset, joita seuraavaksi esittelen ovat todellakin vain viitteellisesti aihepiiriini kuuluvia. Tarkoitukseni on valottaa ilmiötä, jota ei tietääkseni tutkimukseni näkökulmasta ole tutkittu. Haluan sekä tuoda esiin ihmisiä ja heidän ratkaisujaan että rajata ilmiön arkielämän osaksi, en niinkään teoretisoida aihetta. Ohessa saatan toki kritisoida seuraavassa esittämiäni ajatuksia ja kenties tuoda niihin oman lisäni.

Vaikka teoreettiset näkökulmat ovat vain viitteellinen kehys, eivätkä tutkimuksen lähtökohta, pidän niiden esittämistä tarpeellisena. Aion jatkossa käyttää lähdekirjallisuudessa esiintyviä termejä ja hyödyntää niitä jossain määrin analysoidessani aineistoa. Tällä esittelyllä on siis tarkoitus luoda yhteinen kieli lukijan kanssa.

Tutkimukseni viitekehyyksi olen löytänyt Michael Thompsonin roju-teorian (rubbish theory), jossa käsitellään materian tuotanto- ja kulutusprosessin jälkeistä elinkaarta. Samaa aihetta ovat pohtineet myös semiootikko Umberto Eco sekä filosofi ja sosiologi Jean Baudrillard. Tässä käsittelemäni Thompsonin näkemys on hyvin mekanistinen, eikä sellaisenaan käy sovellettavaksi, koska tutkimuskohteeni on ilmiö, eikä esine.

Koska poisheittäminen ja säilyttäminen liittyy läheisesti kulutusprosessiin, esittelen joitakin alan klassikkoja sekä sosiologi Kaj Ilmosen ajatuksia. Kulutusta on näissä tutkimuksissa käsitelty lähinnä yhteiskunnan massailmiönä, joten nekään eivät täysin vastaa omaa tutkimusaihettani. Tutkimukseni ei myöskään keskity niinkään itse

ostamiseen ja kulutukseen, vaan enemmänkin siihen, miten yksilö suhtautuu niihin esineisiin, jotka ovat hänen hallinnassaan. Mainitsemieni tutkijoiden ajatukset auttavat kuitenkin selkeyttämään käsitteitä. Ei ole samantekevää puhutaanko tuotteista, hyödykkeistä, tavaroista vai esineistä.

Eniten omaa tutkimustani hyödyttää Igor Kopytoffin singularisaation käsite. Kopytoff käsittelee tutkimuksissaan yksinkertaisia yhteiskuntia, mutta teoria on yhtä kaikki sovellettavissa. Vaikka Kopytoff tutkimuksissaan keskittyy lähinnä esineen singularisaation syihin ja yhteiskunnallisiin yhteyksiin, voi käsitettä mielestäni käyttää selittäjänä, kun pohdin, miksi joku säilyttää jotain. Sitä singularisaatiokaan ei tyhjentävästi selitä, miksi jotain heitetään pois. Jatkossa käytän omissa tulkinnoissani singularisaatiosta nimitystä merkityksellistäminen. Ainoastaan silloin, kun on olennaista yhdistää käsite Kopytoffin teoriaan, käytän alkuperäistä käsitettä.

Michael Thompsonin roju-teoria

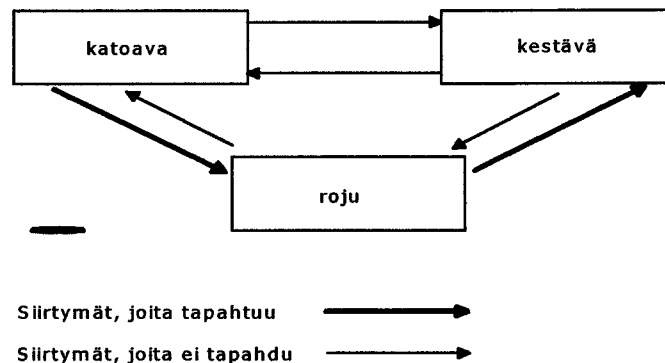
Antropologi Michael Thompson jakaa esineet kolmeen ryhmään, jotka määrittävät esineiden arvoa. Ryhmät ovat katoava (transient), kestävä (durable) ja roju (rubbish). Tiettyjä esineitä ei luokitella pysyvästi mihinkään ryhmään, vaan ne voivat liikkua ryhmästä toiseen monimutkaisella tavalla. Thompson olettaa, että se, miten me suhtaudumme esineisiin, on seurausta esineen statuksesta tietyssä ryhmässä. (Thompson: 1994, 269.) Esineen status tai statuksen muuttuminen on siis ikään kuin ulkoa annettua ja suhtautumisemme riippuu tästä annetusta statuksesta. Itse lievennän tätä oletusta niin, että status ei mielestäni ole annettu, vaan voimme itse ratkaisevasti

vaikuttaa siihen. Statuksen muuttaminen on siis henkilökohtainen ratkaisu, kuitenkin niin, että ympäröivä maailma vaikuttaa ratkaisuihimme.

Thompsonin mukaan katoaviin kuuluvat esineet (esimerkiksi autot) menettävät arvonsa ajan kuluessa, mutta kestävät (esimerkiksi antiikki) säilyttävät tai kasvattavat arvoaan. Miten sitten esineet voivat liikkua statuksesta toiseen? Thompson keskittyy siihen, kuinka katoavasta tulee pysyvää. Kuinka siis autosta voi tulla antiikkia? Koska katoavat ja kestävät esineet on luokiteltu statuksiinsa kiinteästi, vaikkakaan ei pysyvästi, tarvitaan luovuutta, jotta auton status voisi muuttua. Luovuuden kohteena on kolmas ryhmä eli roju: esineet, jotka eivät sovi kumpaankaan kategoriaan. Roju, johon ei kuulu arvokkaita ja sosiaalisesti merkittäviä esineitä, on siis tärkeä statuksen muuttumisen kannalta. Thompsonin mukaan muutos tapahtuu siten, että katoavat esineet menettävät arvoaan ja muuttuvat rojuksi arvon ollessa nolla. Auton arvo siis laskee vähitellen sen käyttöominaisuuksien heikentyessä. Tekniikka kehittyy ja autosta tulee vanhanaikainen, se menee ehkä rikki, eikä varaosia ole enää helposti ja huokeasti saatavilla. Auto ei kuitenkaan häviä tomuna ilmaan, kun sen arvo katoaa, vaan se jatkaa olemassaoloaan. Autosta on tullut rojua. Jossain vaiheessa auto saattaa luovuuden ansiosta alkaa jälleen kasvattaa arvoaan (Thompson: 1979, 7-10; 1994, 271-272.) Joku ehkä näkee autossa sen mahdollisen arvon ja alkaa toimia arvon kasvattamiseksi. Roju-status on siis välivaihe auton muuttuessa tarpeettomaksi ja siitä edelleen arvoautoksi.

Esimerkki luovuudesta on keräily. Esine, jolla ei ole enää käyttöä alkuperäisessä tarkoituksessaan, saattaa keräilyinnostuksen kohdistuessa siihen kasvattaa arvoaan moninkertaiseksi. Huomattava on, että kun esine on menettänyt käyttöarvonsa katoavana, sen status

katoavana ei voi palata, vaikka arvo kasvaa uudelleen. Arvo voi kasvaa ainoastaan rojusta kestäväksi (Thompson: 1979, 45; 1994, 272).

(Thompson: 1979, 45.)

Mielestäni on mahdollista, että esineet voivat siirtyä statuksesta toiseen muillakin tavoin. Esineet voivat kasvattaa arvoaan myös rojusta katoavaksi. Esimerkiksi auto voitaisiin pelastaa purkamolta myös uudelleen käyttöautoksi, jolloin sen arvo ei perustuisi sen statukseen museoajoneuvona, vaan käyttöominaisuuksiin. Aineistossani on useita tätä tukevia esimerkkejä, joihin palaan myöhemmin. Nämä esimerkit osoittavat juuri sitä luovuutta, jota Thompson edellyttää esineiden statuksen muuttumiseksi. Kyseenalaistan myös Thompsonin väitteen, että katoavan esineen olisi ensin menetettävä kokonaan käyttöarvonsa, voidakseen kasvattaa arvoaan kestäväksi. Autohan voitaisiin rekisteröidä museoautoksi myös silloin, kun sillä vielä on käyttöarvoa. Tämä arvo vain riistettäisiin samalla, kun autolle annettaisiin arvo museoesineenä. Myös tätä valaisien esimerkein.

Ylipäätään kohtelen Thompsonin teoriaa luovasti ja persoonallisesti. Tiukasti Thompsonin teorian rajaamanahan kestäväin kuuluisivat vain antiikki, museoesineet ja taide, joiden arvo kasvaa. Mielestäni kuitenkin tämän kaltaisessa tapaustutkimuksessa on tärkeää ottaa

huomioon ihmisen elämänkaari ja suhteuttaa esineiden merkitys yksilön kokemuksiin. Kestävää olkoon siis kaikki se, minkä oletetaan kestävän ihmisiän. Toisin sanoen vaikkapa auto ei ole kestävä, ellei sitä erityisesti vaalita ja ellei sen nimenomaan haluta olevan kestävä. Tämän määrittelyn avulla esineiden kestävyys onkin riippuvainen ihmisen motivaatiosta säilyttää esineitä, eikä materian fyysisestä kestävydestä luonnon armoilla. Näin määrittelemällä tutkimus saa mielekkyyttä tavallisen ihmisen näkökulmasta, kovin harvallahän omaisuus koostuu taiteesta tai todellisesta antiikista. Tulevaisuudessa tietysti voivat olla antiikkia nekin esineet, jotka ovat nykyisin liian nuoria antiikiksi - mikäli vain kestävät ja säilyvät. Näin ajatellen jokaisen irtaimistoon kuuluu myös esineitä, joita voidaan pitää kestävinä. Kestävyys on potentiaalina jokaisessa esineessä. Kestävyyden kriteerinä ovat ne merkitykset, jotka tekevät esineestä säilyttämisen arvoisen ja näin kestävän.

Tutkimukseni kannalta olennaisinta roju-teoriassa on, että samalla, kun se selittää esineiden siirtymistä arvoasemasta toiseen, se osoittaa tapoja, joilla esineet voivat päätyä rojuksi ja edelleen poisheitettäväksi. Poisheitettävällä esineellä voi siis hyvinkin olla potentiaalia kestäväksi. Thompsonin kategorioista mikään ei kuitenkaan määrittele niitä esineitä, jolla ei ole edes potentiaalista kestävyden ominaisuutta. Itse nimitän näitä esineitä jätteeksi. Heitämme siis pois sekä rojua, jota joku voi vielä kenties arvostaa ja jätettä, joka päätyy ikuisiksi ajoiksi kaatopaikalle tai hävitetään. On siis huomattava, että potentiaalisesti kestävät esineet saattavat joutua jätteen joukkoon henkilökohtaisten ratkaisujemme takia. Ehkäpä juuri siksi on niin vaikea päättää, mitä heittää pois ja mitä säilyttää.

Teoriaan kohdistamani kritiikin tarkoituksena on täydentää teoriaa siten, että kaikki mahdolliset arvoaseman siirtymät tulisivat huomioiduksi. Kun teoria täydentyy, on mahdollista paremmin

ymmärtää, miksi esineet saattavat päätyä poisheitettäväksi ja toisaalta miksi se, mikä näyttää rojulta, ei aina olekaan rojua.

Teorian heikkoutena on, että Thompson käsittää statuksen muutoksen tapahtuvan ainoastaan ajan seurauksena. Vaikka hän selittääkin joitakin muutoksia luovuudella, hän ei pidä mahdollisena, että muutokset olisivat äkillisiä. Oman käsitykseni mukaan yksilöt voivat aiheuttaa tällaisia äkillisiä muutoksia hallitsemiensa esineiden statuksessa. Thompsonin teoria sopiikin mielestäni juuri yleistäväksi malliksi, mutta yksilön käyttäytymistä se ei selitä.

Esineen vaihtoarvo, käyttöarvo ja symboliarvo

Esineen statukseen haltijansa omaisuuden joukossa vaikuttaa myös esineen merkityksellisyys muusta kuin rahallisen arvon näkökulmasta, johon Thompson kohdentaa huomionsa. Sosiologi Kaj Ilmonen mainitsee tavarahan käyttöarvon vaihtoarvon ohella. Hän esittää käyttöarvon vaihtoarvon olemassaolon edellytyksenä ja päinvastoin. Jollei tavaramalla ole vaihtoarvoa, ei sillä hänen mielestään ole myöskään käyttöarvoa, eikä näin olleen asemaa muutoin kuin rojuna tai parhaassa tapauksessa museoesineenä. (Ilmonen: 1993, 203.) Tämä arvoteoria jättää tyystin huomiotta esineen symboliarvon. Ilmonen esittää, että tavarahan vaihtoarvon laskiessa käyttöarvo laskee aina (Ilmonen: 1993, 203). Tästäkin olen eri mieltä. Ajatellaanpa taas autoa. Auton vaihtoarvo markkinoilla laskee jyrkästi auton iän kasvaessa. Erityisen jyrkästi arvo laskee muutamien ensimmäisten käyttövuosien aikana. Auton käyttöarvo on kuitenkin tuskin vielä ehtinyt olennaisesti laskea. Arvon määrittelee siis jokin muu kuin käytettävyyden. Toinen esimerkki perustuu auton tarpeellisuuteen. Vaikka auton käyttöominaisuudet olisivat erittäin heikot ja sen rahallinen arvo olematon, saattaa auto olla omistajalleen erittäin

arvokas nimenomaan käytössä. Auton markkina-arvoa vastaavalla rahasummalla hän ei ehkä saisi vastaavaa hyötyä itselleen. Aineistoni tarjoaakin esimerkkejä myös tapauksista, joissa käyttöarvo poikkeaa vaihtoarvosta.

Antropologi Arjun Appadurai esittää, että kun esineen arvo määritellään sen käyttö- ja vaihtoarvon avulla, on kyseessä hyödyke, jonka arvo perustuu taloudelliseen arvoon. Appadurai nojaa tässä mielestään hyödyllisimpään, muttei välttämättä tavanomaisimpaan määritelmään, jonka on muotoillut sosiologi Georg Simmel. (Appadurai: 1986, 3; 1994, 76.) Simmel määritteli taloudellisen arvon seuraavasti: arvo ei ole objektien sisäsyntyinen ominaisuus, vaan se on subjektiivinen arvio (Simmel: 1978, 73). Arvokkaina pidämme objekteja, joiden saaminen hallintaamme ei ole helppoa (Simmel: 1978, 67). Vaikeus aiheutuu niistä seikoista (esimerkiksi kysyntä ja tarjonta), jotka saavat aikaan esineen arvon markkinoilla. Jos tästä huolimatta pidämme esinettä haluttavana, annamme sille markkinoiden määrittämän arvon. Tämä tietysti pätee vain hyödykkeisiin, jotka on tarkoitettu ensisijaisesti vaihtoon markkinoilla. Vähemmän puristisen määritelmän mukaan mikä tahansa esine, joka on tarkoitettu vaihtoon, huolimatta vaihdon muodosta, on hyödyke. (Appadurai: 1986, 6; 1994, 78). Tämä väljempi määritelmä käsittää hyödykkeiksi siis myös esimerkiksi lahjat. Appadurai esittää myös, että esineet voivat siirtyä hyödykkeen statukseen ja siitä pois. Muutokset voivat olla hitaita tai nopeita, väliaikaisia tai lopullisia, poikkeavia tai säännönmukaisia (Appadurai: 1986, 13; 1994, 83). Tässä lähestytään jo tapaa, jolla aion tarkastella esineiden siirtymistä hyödykkeestä hallinnassa olevaksi omaisuudeksi ja edelleen poisheitettäväksi rojuksi ja jätteeksi.

Ilmonen tiedostaa, että tavaran käyttöarvo voi ainakin käsitteellisellä tasolla perustua myös symbolisten ominaisuuksien hyödyntämiseen

teknisten ominaisuuksien sijaan. Hyödykkeen käyttöarvoon vaikuttaa siten myös sen kulttuurinen merkitys. (Ilmonen: 1993, 204.) Antropologi Marshall Sahlinsin sanoin "käyttöarvo ei ole esineen ominaisuuksissa, vaan esineen ominaisuuksien merkityksessä" (Sahlins: 1976, 169). Erityisesti muotitavaroihin ja keräilyesineisiin symboliarvo vaikuttaa voimakkaasti. Muodin muuttuessa symboliarvo vanhenee, jolloin taloudellinen arvo laskee, vaikka fyysiset ominaisuudet olisivat pysyneet muuttumattomina. Keräilyesineen arvon kehitys on päinvastainen: vaikka sillä ei ole enää käyttöarvoa ja sen fyysisetkin ominaisuudet ovat kenties kärsineet, sen rahallinen arvo keräilijälle kasvaa symboliarvon kasvaessa. (Ilmonen: 1993, 206.)

Singularisaatio ja haltuunotto

Tutkimustani ymmärtääkseen on tehtävä ero hyödykkeen ja esineen välillä. Hyödykkeen muuttuessa esineeksi siltä riisutaan sen taloudellinen ulottuvuus, jolloin symbolinen ulottuvuus korostuu. Näin hyödyke muuttuu jollakin erityisellä tavalla merkitykselliseksi haltijalleen. Tätä merkityksellistämistä kutsutaan singularisaatioksi. (Kopytoff: 1986, 73-74). Singularisaatio voi tapahtua niin, ettei tavara alun perinkään pääse markkinoille, jolloin singularisaatio tapahtuu ennen sen siirtymistä vaihtoon (Ilmonen: 1993, 209). Tällaiset esineet ovat yleensä luonteeltaan ainutkertaisia. Ilman ulkoista vertailukohtaa ne ovat korvaamattomia ja siksi niillä ei ole hintaakaan. (Kopytoff: 1988, 75.) Jälkikäteen esineet voidaan singularisoida joko kollektiivisesti tai yksilöllisesti. Tällöin hyödyke otetaan vaihdosta täysin yksityiseen käyttöön tai siirretään kokonaan käytön ulkopuolelle. Tällaisesta merkityksellistämisestä esimerkkeinä ovat lahjananto ja keräily. (Ilmonen: 1993, 209.) Keräilyesineet on singularisoitu erityisen vahvasti: niillä voi olla kerääjälleen

henkilökohtaista tunnearvoa, esteettistä arvoa tai tieteellistä arvoa. Viimeksi mainittu perustuu kerääjän tietoon esineen kulttuurikontekstista. (Kopytoff: 1986, 78.) Vahvoja tunnelatauksia saattaa liittyä myös esineisiin, jotka eivät ole harvinaisuuksia, lahjoja tai keräilykohteita. Näillä esineillä on symbolinen arvo. Lähihistoriassa tällaisia esineitä voisivat olla vaikkapa televisio, auto, nahkainen sohvakalusto tai kristalliastiat. (Löfgren: 1990, 15-27.) Tämä statusmerkitys on kuitenkin vain yksi ja ehkäpä ilmeisin niistä kulttuurisista merkityksistä, joita esineet kantavat (Csikszentmihalyi & Rochberg-Halton: 1981, 29; McCracken: 1988, 10).

Etnologi Elina Kiuru esittää esineen haltuunoton edeltävän merkityksellistämistä. Haltuunottoon kuuluu myös esineen valitseminen. Ostaja valitsee samalla esineeseen liitetyt merkitykset. Haltuunottamisen prosessi on loppumaton kehä: merkitykset saattavat olla muodin ja mainonnan kautta omaksuttuja, jolloin ne valitsemalla tehdään omiksi ja toisaalta esineisiin saatetaan liittää itse luotuja muistoihin ja kokemuksiin perustuvia merkityksiä ja samalla tehdä niistä yleisiä. Prosessi onkin jatkuvaa vuorovaikutusta yhteisön ja yksilön välillä. Haltuunottaminen tähtää merkityksellistämiseen, esineen tekemiseen arvokkaaksi juuri omistajalleen. (Kiuru: 1995, 47-48.)

Valitessamme esinettä otamme myös huomioon sen kontekstin, johon esine tulee sijoittumaan. Esineen muodon ja merkitysten on jollakin tavalla sovittava tulevaan kontekstiin. Sopivuus voi merkitä hyvin erilaisia asioita. Se voi olla esineiden keskinäistä harmoniaa tai harkittu ristiriita. Se voi olla esineisiin liittyvien merkitysten vuorovaikutusta tai henkilökohtaisten arvojemme ilmentämistä. Sopivuus on aina henkilökohtaisen arvion tulosta ja siksi subjektiivinen kokemus. Makuasioista voi vain kiistellä. Juuri tämän takia lahjan antaminen on aina hyvin herkkä tapahtuma.

Jostain syystä emme merkityksellistä kaikkia omistamiamme esineitä. Aineistoni avulla pyrin esittelemään merkityksellistämisen vaikutusta poisheittämiseen ja säilyttämiseen sekä pohdin, miten esineen asemaan vaikuttaa merkityksettömyys ja merkityksen riistäminen. Tutkimukseni analyyttinen osa jakautuu kolmeen kappaleeseen siten, että aluksi pohdin henkilökohtaisissa esinesuhteissa esiintyviä ristiriitoja. Yritän löytää yleisiä ristiriitatilanteita ja persoonallisia ratkaisuja näihin tilanteisiin. Tilanteet ovat tutkimukseni kannalta olennaisia, sillä niissä ilmenevät erittäin selvästi esineiden arvostukseen ja merkitykseen liittyvät seikat. Seuraavaksi tarkastelen singularisaation merkitystä esineen statukselle sekä säilyttämislle ja poisheittämislle. Käytän apuna aineistoni tarjoamia esimerkkitalanteita. Oletan, että esineiden siirtymiseen arvoasemasta toiseen vaikuttaa luovuus, jonka yksi ilmenemismuoto merkityksellistäminen on. Pyrin myös ymmärtämään singularisaation vastapuolta: miksi kerran merkitykselliset esineet voivat joutua hylätyiksi. Mitkä ovat ne voimat, jotka voivat mitätöidä kerran niin vahvan singularisaation? Etsin siis vastausta kysymykseen, miksi heitämme pois. Tutkimukseni viimeinen osa pohjautuu esittelemääni Thompsonin roju-teoriaan. Esittelen erilaisten esineiden statusta ja arvostusta sekä siirtymistä statuksesta toiseen informanttien antamien esimerkkien valossa. Näin pyrin monipuolistamaan sitä kuvaa, jonka Thompson (s.12) antaa esineiden arvostamisesta. Pyrin myös osoittamaan, ettei esineiden arvostus muutu ainoastaan Thompsonin esittämällä tavalla. Samaa mieltä Thompsonin kanssa olen siitä, että esineen status tietyssä ryhmässä vaikuttaa siihen kohteluun, jonka esine haltijaltaan saa. Näin ollen esineistön jakautumisesta näihin kolmeen statukseen (kestävä, katoava, roju) voidaan karkeasti päätellä, aikooko esineen haltija säilyttää kyseisen esineen vai tuleeko hän heittämään sen pois.

3 SÄILYTTÄMINEN JA POISHEITTÄMINEN HENKILÖKOHTAISessa ESINESUHTEESSA

Henkilökuvia

Lea - maustaan ja rahoistaan tarkka tunteilija

Ensimmäistä haastateltavaani kutsun Leaksi. Lea on viettänyt lapsuutensa savolaisessa maalaiskunnassa aluksi maatalossa ja isovanhempien kuoltua pienessä rivitaloasunnossa. Lean vanhemmat ovat eronneet hänen ollessaan alle kouluikäinen. Hänellä on yksi veli. Ylioppilaaksi tulonsa jälkeen Lea on muuttanut opiskelemaan Jyväskylään, missä hän asuu nykyäänkin. Opiskeluaikanaan Lea asui vaatimattomasti. Hänellä ei ollut jatkuvia ansiotuloja eikä suurta omaisuutta. Nykyisin Lea on kolmikymppinen opettaja, joka ei ole vakituisessa virassa. Epävarmasta työtilanteestaan huolimatta Lea on hyvin toimeentuleva, sillä hän on ollut valmistumisestaan lähtien jatkuvasti koulutustaan vastaavassa työssä, kuten miehensäkin. Lea asuu avomiehensä kanssa asumisoikeusasunnossa.

Lea on pohtinut esinesuhdettaan oma-aloitteisesti ja monipuolisesti. Osittain tämä varmasti johtuu siitä, että useat asiat aiheuttavat hänelle ristiriitoja. Osan ristiriidoista hän on selvittänyt, mutta osa on ratkaisematta ja näiden asioiden muistelemisen aiheuttaa aina epämiellyttävän olon. Erityisen vaikeana hän pitää suhtautumistaan lahjaesineisiin ja tästä läheisten kanssa aiheutuviin ristiriitoihin.

Tää on oikeestaan inhottava aihe puhua. Koska mulla on kuitenkin siis selkeesti tietynlainen maku ja mä oon aika tarkka siitä, mikä on mun mielestä hyvän näköstä ja mikä taas ei ja mä oon huono valehtelemaan, niin jatkuvasti tulee semmosia tilanteita, että meillä vanhemmat tai Jounin vanhemmat tai Jouni huomaa sen. Sitten ne alkaa tulla vaivautuneiksi siitä, että ne kokee, että ne ei pysty ostaan mulle mitään, kun mä oon niin sairaan tarkka. Ja

toisaalta se johtaa siihen, että mun pitää joko pyytää lahjaa ja esimerkiksi Jouni ei tykkää yhtään siitä, että mä pyydän. Toisaalta taas se stressaantuu siitäkin, jos mä en pyydä ja se pelkää, että se tavara onkin niinku vääränlaista eli siitä tulee niinku hirveen kinkkinen ja hankala tilanne.

Koska Lea on luonteeltaan säästäväinen, hän ei kuitenkaan voi heittää pois tai edes jättää käyttämättä epäonnistuneitakaan lahjoja. Hänen periaatteensa on myös, ettei lahjaa anneta pois tai myydä.

Mulla on semmonen kiva ulkoilupuku, joka on semmonen aniliinin värinen. Kuollaksenikaan en panis päälleni, mutta kun se on lahja ja kun Äiti on sen ostanu ja mulla ei ole toista yhtä hyvää, niin en mä nyt rupee ostamaan sitten, vaan kyllä mä sitä käytän.

Lean tarkka maku tulee esiin myös hänen ostaessaan uusia esineitä.

Etku tietää, että mun maku on sillee vaikea, että kovin halvalla ei kuitenkaan saa, niin musta mä tavallaan niinku ajattelen niin, että jos kerralla ostaa kunnollisen, niin ei tarvi sitten koko ajan aatella, että voi kun mä joskus saisin sitte semmosen, että sitä kuitenkin käyttää sitten monta vuotta sen jälkeen, niin mun mielestä kannattaa sitten hankkia kunnollinen.

Lea on innokas kirpputorien asiakas. Näin hän pystyy välttämään ongelmat, joita syntyy, jos erehtyy ostamaan kalliin esineen, mutta myöhemmin huomaa esineen tarpeettomaksi tai maku yllättäen muuttuukin.

Siinä on siten se, ettei tarvi miettiä niitä ostopäätöksiä. Jos tekee mieli, niin ostaa sitten. Et siinä on varaa pikkusen flopatakin, että kyllä mä sen tähän samaan hintaan pystyn myymään, jos mä en sitä yhtään pidä.

Lea myös myy esineitään kirpputorilla. Hänen säästäväisyytensä näkyy siinäkin, että yleensä hän ei anna mitään ilmaiseksi eteenpäin eikä

myöskään heitä pois. Tuhlaavaisuus kolkuttaa omatuntoa vielä jälkeenkäin päin.

Mua ahistaa se, että on kaappi täynnä vaatteita, mitä mun ei tee mieli pitää. Et tunnen huonoo omaatuntoa siitä, että oon tuhlanu rahaa tommosiin. Se on oikeestaan aika epämiellyttävää.

Myyminen ei ole Lealle vaikeaa, jos hän tietää, ettei enää tarvitse esinettä, mutta rikkoutuneen esineen poisheittäminen on joissakin tapauksissa vaikeaa, vaikka esineen kenties voisi korvata uudella ja ehjällä.

Rikkinäisiä astioita mä en meinaa hennoa heittää pois, että meillä on semmosia lautasia kyllä missä on niinku semmonen orkonen täällä tai sitten pieni pala jostain mukin kulmasta.

Lea saattaa säästää esineitä myös tulevaisuutta silmällä pitäen. Lähinnä hän säästää askartelumateriaaliksi käyttökelpoisena pitämäänsä pahvia tai laatikoita. Välillä, kun kaapit täyttyvät, hän heittää liiat pahvit pois, sillä häntä ärsyttää turha tavara.

Menneisyyteensä liittyvää esineistöä Lea säilyttää erittäin tarkasti. Hän ei ole heittänyt mitään lapsuutensa ja nuoruutensa esineitä menemään, vaikka ei olekaan tuonut niitä mukanaan lapsuudenkodistaan. Hän myös säästää kaikki saamansa kortit ja kirjeet.

Siellä on mun mennyt elämä. Mä oon asunu sillon sillee. Tavarat on siellä, mitkä liittyy. Jotenki ei tee mieli niinku hävittää niitä. Että voin kuvitella, että jos aattelen ittellä joskus lapsia, niin musta on kiva silleen, mun lapsuuden aikasia leluja ja siellon päiväkirjoja.

Esineet eivät välttämättä ole säästössä häntä itseään varten, mutta kenties hän joskus vielä palaa muistoihinsa. Tällä hetkellä hän vain on

ajattelematta niitä kovin aktiivisesti. Esineet ovat tallessa ja hän voi ne "siististi unohtaa". Liika ajattelu aiheuttaakin ristiriidan säilyttämisen mielekkyydestä.

Mulla on semmonen olo, että toivottavasti ei vaan kukaan nää, et tuhotkoon rotta kaikki siellä vintillä. Et niinku voi yäk, miten tyhmää. Niinku varmaan jotain teinijuttuja, mutta toisaalta taas se on niinku sitä aikaa, että eihän kukaan voi sillee aatella, että ei ihminen aina oo niin viisas.

Lean suhde esineisiin on jonkin verran ristiriitainen myös siksi, että hän tiedostaa, kuinka vähällä ihminen loppujen lopuksi tulisi toimeen. Koska hän on tarkka rahan käyttäjä, täytyy jokainen hankinta aina pystyä perustelemaan tarpeella. "Heikkona kohtanaan" Lea pitää esteettistä suhtautumistaan esineisiin. Siksi perustelut käytännössä lähes tarpeettoman, esteettistä iloa tuottavan esineen hankkimiseksi saattavat olla kaukaakin haettuja.

On tekevinään tarpeelliseksi semmosta, mikä oikeesti ei oo välttämätöntä. Siis loppujen lopuksi, kun aattelee, mikä ihmiselle on välttämätöntä, niin semmosta tavaraahan on ihan älyttömän vähän. Mutta en mä oo sillee yhtään askeetikko, että kyllä musta on kiva, että on esteettisiä tavaroita. Tai että kun meidän ikkunalaudalla on tyhjä paikka, siihen pitää saada jotain.

Lea siis käsittää estetismin runsaudeksi, eikä ymmärrä asketismia muutoin kuin käytännöllisessä mielessä.

Vaikka Lea on säästäväinen, ei hän kuitenkaan pidä tärkeimpinä esineinään rahallisesti arvokkaimpia. Tärkeimpiä ovat häntä esteettisesti miellyttävät sekä rakkaita muistoja sisältävät esineet. Myös kovan vaivan löytymisekseen vaatinut esine saattaa olla erityisen rakas. Arvoa esineisiin saattaa tuoda niiden vanhuus tai se, että esineet ovat kuuluneet edeltäville sukupolville.

Lea painottaa esinesuhteessaan estetiikkaan ja muistoihin liittyviä tunteita. Siksi on ymmärrettävää, että hän suhtautuu ristiriitaisesti esimerkiksi avioehtoon. Lea pitää itseään erittäin rationaalisena, mistä eräänä ilmenemismuotona on hänen säästäväisyytensä. Koska hän kuitenkin on myös erittäin tunteenomaisesti reagoiva henkilö, ei hän omassa elämässään kykenisi noudattamaan muille antamaansa neuvoa.

Mä suosittelisin monille ihmisille, että kannattaa tehdä avioehto, ettei tuu sanomista. -- Mutta mä uskon, että me Jounin kanssa oltais sen verran moraalisia, että kumpikaan ei yrittäis kusettaa toista. -- Mutta semmonen rahasta puhuminen tuntuu inhottavalta siinä vaiheessa, kun ollaan oikeen sillee, että ollaan loppuelämä yhdessä.

Kaiken kaikkiaan Lea saattaa suhtautua omaan esinesuhteeseensa paljon tunnepitoisemmin kuin muiden. Hän kykenee analysoimaan läheistensä esinesuhdetta ja näkee miltä osin siihen on vaikuttanut esimerkiksi heidän perheensä ja elinolosuhteensa. Oman käyttäytymisensä Lea kuitenkin kokee olevan sisäsyntyistä.

Mä koen, että mun suhde rahaan ja tavaraan on mulle ominainen ja se on niinku mun luonteessa, eikä niissä olosuhteissa, joissa mä elän.

Tämä johtuu varmasti osittain siitä, että Lea kokee olevansa hyvin erilainen kuin vanhempansa, eikä hän halua tuntea heidän kanssaan yhteisyyttä, vaan pikemminkin erottautua heistä.

Terhi - käytännöllinen tunteilija

Toinen haastateltavani on Terhi, 26-vuotias jyvaskyläläinen yliopistop opiskelija. Opintojensa ohessa Terhi on ollut useissa lyhytaikaisissa työsuhteissa. Myös Terhi on kotoisin maaseudulta. Hän on viettänyt

koko lapsuutensa pienellä pakkakunnalla Pohjois-Pohjanmaalla. Terhin perheeseen kuuluu isän ja äidin lisäksi kaksi sisarta, jotka ovat Terhin tavoin muuttaneet kotoa. Terhi asuu pienessä opiskelijayksiossä vuokralla. Haastattelun tekoaikaan Terhi suunnitteli muuttoa vuoden sisällä valmistuvaan asumisoikeusasuntoon.

Terhi suhtautuu esineisiin toisaalta hyvin käytännöllisesti ja toisaalta erittäin tunteellisesti. Kirjat, taide ja tietyt perintökalleudet ovat hänen aarteitaan, joista hän ei haluaisi luopua edes suuressa rahapulassa.

Olis rahapula sitten kuinka hirvee tahansa, niin esimerkiksi viiä mun kirjoja divariin tai tuota niin viiä jotain arvotavaroita kaniin, siis ei kuuna kullaa valakeana. Mää oon ilman rahoja, mutta mä en panttaa mun tavaroita. En, en todellakaan. Mää oon mieluummin täysin peeaa, kun kiikutan hopealusikkani kaniin. Että ei käy!

Muistoesineiksi tarkoitettuja esineitä Terhi ei kuitenkaan säilyttelä. Hän uskoo muistavansa muistamisen arvoiset asiat ilman niitäkin. Muistoesineet olisivat vain turhana vaivana nurkissa. Samoin hän ajattelee valokuvista ja koriste-esineistä.

Sitä paitsi ne on inhottavia, niistä pölyjen pyyhkiminen, niin yök!

Terhin säilyttämät esineet ovat siis joko käytännön tarve-esineitä tai jollain tavalla uniikkeja. Hän arvostaa esimerkiksi perintöesineitä, joihin liittyy joku tarina. Nämäkin esineet ovat selvästi muistoja jostain henkilöstä, tapahtumasta tai aikakaudesta, mutta Terhi ei liitä niihin negatiivisia konnotaatioita, koska ne eivät ole kaupallisesti muistoiksi tuotettuja.

Esimerkiksi semmonen sifonki-iltapuku, mikä sillä (isotädillä) on ollu nuorena koulutyttönä Münchenissä vaihto-oppilaana ollessa oopperassa Hitlerin kanssa päällä, niin se puku on kulttiesine jo sen takia, että sillä on istuttu

Hitlerin kanssa samassa rivissä oopperassa. -- Kaikkea tämmöstä, niin nehän on niinku mun perintöosani parasta aarretta.

Ylipäättäänkin Terhi arvostaa vanhoja esineitä enemmän kuin uusia.

-- jotain semmosia vanhoja tuoleja ja jotain tämmöstä, mikä on tarttunu matkaan, niin nehän on oikeestaan vaan ihania. Sitten vielä tommonen vanha käsityö, niin mää arvostan sitä niinkun sen ittensä vuoksi, niinku yleensä taidonnäytteenä.

Vanhan arvostus on Terhillä kodin perintöä samoin kuin kiintymys taiteeseen. Äidiltään hän on oppinut käytännöllisen suhtautumisen poisheittämiseen. Hän arvioi esineiden käyttökelpoisuutta ja mahdollista tulevaisuuden tarvetta myös muiden kuin itsensä kannalta.

Asioilla on aina tapana tulla tarpeeseen. Niinku vaatteetkin -- niin ennenvanhaan se kierto oli 20-25 vuotta, että se oli muodissa. Mietippä vaan millasissa vaatteissa me on koulumme aloitettu parikymmentä vuotta sitten. Tuolla ne hiipii täsmälleen niissä samoissa. Ei tulis pieneen mieleenkään pukeutua niihin, mutta kyllä ne jollekin kelepää.

Terhin kärsivällisyyttä kuvaa, että käyttämättömät esineet saattavat olla pitkäänkin säilössä, eikä hän harkitsekaan niiden poisheittämistä.

Aina välillä just tulee semmosia älyttömiä juttuja ostettua. Sillee, että sitten ne vaan jotenkin sitten löytää sen paikan. Että kyllä se on oikiasti se aika tavaran kaupitteen. Se on pakko myöntää, vaikka välillä joutuu ootteleen vähän pitempään, kun joskus toiste, mutta pitää vaan suhtautua kärsivällisesti.

Mikäli esine ei vaikuta käyttökelpoiselta se lähtee kirpputorille, mutta vain jos kierrättämisestä ei aiheudu liikaa vaivaa.

Siis yksinkertaisesti se vaiva, että se pitäis purkaa se koko vaatekaappihylly, että kaivaa ne alimmaisesta sieltä esiin, niin se on minusta hyvin vastenmielistä. Se on sitä, minkä minä luen tähän turhan työn tekoon. Että sitten kun sieltä on kaivettava jotain, niin siinä ne sitten tulee.

Rikkinäisiin esineisiin Terhi yrittää myös suhtautua käytännöllisesti.

Ei voi jäähä jotain kissankuppia harmittelemaan. Että jos haluaa semmosen esineen, jolla on myös joku käyttöarvo, niin kyllä se on korvattavissa.

Jotkut rikkoutuneet esineet ovat kyllä jääneet Terhinkin mieltä kaiheartamaan. Harmi tulvahtaa yhä mieleen rikkoutumista muistellessa. Asiaan vaikuttaa varmasti se, ettei korvaavaa kappaletta ole yrityksistä huolimatta löytynyt.

Tympäsee aina, että edelleenkin sinnikkäästi etsitään vaaleansinistä Flooraa (maljakkoa). Että mä itte haluaisin, että kun siitä on niinku joitain kuvia näkynyt ja se on musta aivan ehdottoman hyvän näkönen astia, että kyllä mua on vähän raivostuttanu, että on tullu se säretyä (lapsena).

Korjaillemaan Terhi ei yleensä ala. Esineiden on oltava käyttöarvoltaan hyviä, että niitä kannattaa säilyttää. Poikkeuksen tekevät vain hänen aarteensa.

Emmä esimerkiksi mitään astioita säilyttele. Jos lautanen menee rikki, niin kyllä se aika armotta, jos siitä ei oo kukanalusvadiksi, niin sitten se menee kyllä roskeen, että en minä mitään sirpaleita liimaamaan ruppee.

Vaikka Terhi korostaa käytännöllistä suhtautumistaan poisheittämiseen, hän myöntää, ettei roskeen laittaminen aina ole helppoa. Lähinnä tämä vaivaa häntä siksi, että muutot ovat suuren tavaramäärän takia hankalia.

Emmää oikeen osaa heittää mitään pois. Se on se suurin ongelma näissä roippeitten ja sälän siirtämisessä. Että kun paperitkin pitää laittaa talteen, kun joku kuitenkin kysyy niistä heti, kun oot hävittänyt.

Terhi kokee velvollisuudekseen olla apuna muille, kun nämä tarvitsevat jotain tietoa tai esinettä. Hän on ylpeä siitä, että voi auttaa hankalissakin tilanteissa. Äitinsä tapaan hän säilyttää kaikki vanhat kalenterit, jos vaikka joku sattuu kysymään jonkun tapahtuman aikaa. Toisaalta hänestä on turvallista omistaa kaikenlaista - varmuuden vuoksi.

Kyllähän meleko vähilläkin pärjää, jos on pakko, mutta koska elämänsä voi tehdä helepommaksi, mulla on esimerkiksi, mä oon laskenu, että näihin neliöihin mulla on kakstoista sähkölaitetta, joista puolet on keittiökoneita. En mää tarvi sitä tehosekotinta mihinkään, semmosta ihmemyllyä, mutta onhan se hyvä olemassa, jos sitä joskus tarttee.

Inari - huoleton esteetikko

Inari on myös yliopisto-opiskelija. Hän on syntynyt pienellä savolaisella paikkakunnalla 27 vuotta sitten. Inarin koti on suuri vauras maatalo, jossa ei enää harjoiteta maataloutta. Hänen perheestään on jäljellä vain äiti, joka asuu kotipaikkakunnalla pienessä vuokra-asunnossa. Sisaruksia hänellä ei ole koskaan ollutkaan. Inari oli juuri haastattelun teko aikaan muuttanut ostamaansa vastavalmistuneeseen kaksioon.

Inari suhtautuu esineisiin hyvin visuaalisesti. Hän saattaa vihata entisessä kotitalossaan olevia vanhoja rumia esineitä. Lapsena hän kadehti muiden moderneja huonekaluja, mutta nykyään hän osaa arvostaa sukunsa perintöä.

Jotkut esineet on sellasia, että ne on siellä aina olleet ja kuuluneet niille ihmisille, jotka siellä asunu. Silla tavalla tiedostan sen, että mä oon osa sitä ketjua, joka on siellä asunu. -- Joitakin huonekaluja siellä on, joista mä en tykkää, ja joitten kanssa mä en halua olla sillai tekemisissä, mutta en mä varmaan kykenis purkaan sitä.

Inari suhtautuu yleensäkin vanhoihin esineisiin kunnioittavasti. Hän saattaa kunnostaa vanhoja huonekaluja ja arvostaa niitä kestävyiden ja kauneuden takia. Hän ei kuitenkaan elä menneisyydessä.

Jollakin tavalla täytyy olla uskollinen niille raameille, mitä on, mutta niinhän menneisyydenkin ihmiset on tehny sillä tavalla, että eihän mikään tila ole sillä lailla semmonen muuttumaton, että ne on korjanneet sitä taloo vähän niinku sen ajan makumieltymysten mukaan.

Inari on varakkaasta kodista, eikä hän juurikaan ajattele esineiden arvoa rahassa. Jotkut esineet ovat arvokkaita sisältämiensä muistojen takia, toiset ovat välttämättömiä, ja joistakin hän yksinkertaisesti pitää niiden kauneuden vuoksi.

Inarin harrastus on sisustaminen ja sisustuslehtien lukeminen. Varakkuudestaan huolimatta hänkään ei aina saa kaikkea, mistä haaveksii, mutta hänelle sisustuslehtien selaaminen ei ole piinaavaa ja kateutta herättävää. Lehdet ovat hänelle esteettinen nautinto.

Inarin on hyvin vaikea heittää mitään menemään. Hän kyllä saattaa viedä huonekaluja kirpputorille tai kierrätyskeskukseen, mutta vain, jos ne ovat hänestä rumia. Yleensä mukavuudenhalu vie voiton ja esineet jäävät aittaan. Myös rumat esineet saattavat jäädä säilöön, jos ne Inarin mielestä kertovat jotain omasta ajastaan. Tässä tulee esiin koulutuksen muokkaama ajattelumalli. Hän tietää, millaisilla esineillä saattaa olla museoarvoa.

-- kun on vanhoja rumia esineitä, niin ei niitä pysty oikeen heittäen pois. Ne kuitenkin musta jollakin tavalla niinku esineet kertoo, ne on kuitenkin niinku osa elettyä elämää.

Inari saattaisi kuvitella tuhoavansa tietoisesti esineen, joka muistuttaa epämiellyttävistä ajoista, varsinkin, jos esine on ruma.

Että nimenomaan tuhoais tietosesti jonku sellasen esineen, joka niinku kertoo jostakin semmosesta elämänvaiheesta, mitä ei halua suuremmin muistella.

Joskus hän lahjoittaa esineitä ystävilleen, jos on vaikka tullut tehneeksi harkitsemattomia ostoksia tai vaate on kutistunut pesussa. Mielestään rumia esineitä hän ei kuitenkaan kehtaa tarjota, vaikka esine olisi käyttökelpoinenkin. Lahjoja hän ei koskaan lahjoita eteenpäin.

Minusta se pitää kuitenkin säilyttää. Se ois todella törkeetä. Musta tuntuis pahalta tehdä se, vaikka olis vähän pientä kokoa esimerkiksi.

Inari kokee, että jotkut esineet rikkoutuvat helpommin kuin toiset.

Tietysti on niin, että rumat esineet ei säry ollenkaan niin helposti kuin kauniit esineet. Johtuu varmasti siitä, että rumia esineitä tulee vähemmän käytettyä, että kyllä ne varmaan työnnetään jonnekin laatikkoon.

Ehkäpä on kyse myös siitä, että miellyttävien ja rakkaiden esineiden rikkoutuminen saattaa muistua mieleen vielä vuosien päästä.

Se (maitokannu) putos mun käsistä ja särky lattialle moneksi palaseksi, ettei siitä enää olis tullu. Sit mä katoin, että tossa on tollanen samanlainen, mitä nyt liikkuu divareissa, monta sataa markkaa. Jos minä oisin tienny, että se kannu on niin arvokas, niin oisin kyllä koittanu estää kotiväkeeni käyttämästä sitä sillä tavalla.

Rikkoutuneet esineet Inari saattaa heittää miettimättä pois, mutta jostain syystä muuttojen yhteydessä aina löytyy rikkonaistakin tavaraa. Inari ei myöskään hallitse kovin hyvin esineellistä ympäristöään. Hän ei muista missä mikin esine on muuton jäljiltä, tai mitä on tullut pakanneeksi minkäkin kanssa. Hän tiedostaa, että hänen hallinnassaan on runsaasti esineitä, joita ilman hän hyvin tulisi toimeen ja jotka ehkä pitäisikin hävittää, mutta hän ei stressaannu ajatuksesta. Hänelle on luonteenomaista käyttää runsaasti rahaa esimerkiksi sisustustavaroihin, ajattelematta onko kaikille esineille paikka olemassa. Inari ei siis ole kovin käytännöllinen.

Kesällä aukasin yhen laatikon, ihmettelin oikeen, mitä kaikkea helekkaria täällä on, että täällä on samassa laatikossa pyyhe, silmälasit, kynäpurkki, mitä kaikkea siinä olikaan. Kun ei tiedä itekkään, mitä näissä on. Vois kuvitella, että niissä on 50 prosenttisesti semmosta ryönää, mitä pitäis viedä pois ja 50 prosenttisesti semmosta, minkä löytämisestä ilahtuu suunnattomasti.

Osittain tämä huolettomuus johtuu kiireestä ja mukavuudenhalusta.

On kyllä varmasti paljon semmosta selvittämätöntä paperia, niinku jotain iänikuisia luentomuistiinpanoja, joita ei oo saanu järjestettyä pois. Poissa näkyvistä, poissa mielestä. Se on ihan varmasti ihan selekeesti sitä.

Inari suhtautuu esineisiin hyvin tunteenomaisesti ja käyttää värikästä kieltä puhuessaan esineistä. Hänen puheessaan vilahtelevat sanat "kiva", "ruma", "kauhee" ja "typerä".

Elisa - säästäväinen askartelija

Elisa on hieman yli kolmekymppinen yliopisto-opiskelija Hämeestä. Hän asuu kolmisiin vanhempiansa kanssa omistusasunnossa. Hän on

asunut koko ikänsä samalla paikkakunnalla. Elisalla ei ole sisaruksia. Ennen yliopisto-opintojaan Elisa on opiskellut taide- ja käsiteollisuutta.

Elisan suhde esineisiin on hyvin tiedostettu. Hän on opiskellut aloja, joilla esineisiin kiinnitetään huomiota ja tämä näkyy hänen esinesuhteessaan. Hän ei varsinaisesti keräile mitään tiettyjä esineitä, mutta ostaa mielellään esimerkiksi muovisia leluja. Muovi on hänelle läheinen materiaali, koska hänen lapsuudessaan muoviset lelut yleistyivät ja teollinen lelujen valmistus mahdollisti mitä mielikuvituksellisempien esineiden valmistuksen. Hän on myös säilyttänyt runsaasti lapsuutensa leikkikaluja ja piirroksia sekä koulukirjoja.

Mulla on lapsuuden leikkikalut kaikki semmoset, mulla oli paljon karveläimiä, niin ne on kaikki. Nalle Puh, erityisesti mun suosikki Herra Tossavainen ja ihan niinku läpeensä leikitty, että se hajoaa ja sitte kaikki mun koulupiirroksset ja kaikki --.

Hänen kiinnostuksensa menneisyyteen rajoittuu kuitenkin aika tarkasti hänen oman syntymänsä jälkeiseen aikaan. Hänestä on hauska palata muistoihin silloin tällöin, mutta ei hän mitenkään tietoisesti ole dokumentoinut elämäänsä, vaikka tietynlainen ajankuvan taltioiminen onkin käynyt mielessä.

Ei niitä mitenkään, ne on sillee kaapissa, koulukirjat, ainevihkot, kokeet ja mitä kaikkein hauskinta mullon lukiosta jotain sellasia, tiiätkö, lappusia, mitä lähetettiin tunnilla toiselle ja mitä oli jäänyt sinne kirjan väliin. Ne on tosi hauskoja, että ne on jäänyt sinne kirjan väliin jotenkin.

Ehkä itselle ennen kaikkea ja sitten tietysti, jos sais itestään niin paljon irti, että kirjottais sellasta ja veis ehkä museoon tai --.

Hän on säilyttänyt myös esineitä, joihin liittyy epämiellyttäviä muistoja, mutta niitä hän ei katso koskaan. Yleensäkin hän ei heitä

mitään pois. Taloudessa säästetään tarkkaan kaikki käyttökelpoinen materiaali, koska Elisan lisäksi myös hänen isänsä askartele ja harrastaa käsitöitä.

Mä oon säilyttäny vanhoja pesuaine- ja samppoopulloja ja tota semmosta, mikä vois ajatella, että ehkä joskus on jotain hyötyä. -- Sitä ei koskaan tiedä, kun kuitenkin kaikkea sellasta, en mä niistä askartele, mutta käytän sille suojana ja jonka ympärille pystyy kaikkia pitsejä ja nauhoja (kiertämään).

Kierrätystä perheessä harjoitetaan siinä määrin, kuin se on mahdollista. Lumppuja ei enää valitettavasti kerätä, joten ne menevät kaatopaikalle. Rikki menneet esineet Elisa heittää roskikseen, ellei niitä pysty korjaamaan. Pikkuvialliset esineet hän säilyttää.

Mä oon kova liimailemaan. Mitä muutama posliiniesine on menny rikki, niin kyllä mä ne oon liimannu, vaikka --. Eikä niitä pois heitetä, vaikka niissä ois jotain säröjäkin, niin ei niitä.

Kirpputorilla Elisa ei käy myymässä, koska hänestä se ei olisi tarpeeksi tehokasta. Taloudessa jää niin vähän käyttökelpoista tavaraa tarpeettomaksi, ettei kannata uhrata aikaa menemällä itse myymään. Jotain huonekaluja on kyllä viety kierrätyskeskukseen säilytystilan puutteessa. Säilytystilan puute on yleensäkin se, mikä rajoittaa ostamista. Perheessä syntyykin ristiriitoja nimenomaan siitä, kuinka täyteen huoneet voidaan ahtaa. Säilyttämisestä kaikki ovat sinänsä samaa mieltä, mutta uuden ostamisesta tulee joskus kinaa.

Elisa saattaa ostaa esineitä ihan niiden ilmentämän ajan vuoksi, ei niinkään käyttääkseen niitä. Taustalla on ajatus siitä, että kenties esineet näin säästyvät museoitaviksi.

Nimenomaan nykypäivän esineistöä. Jotain jostain kirppareilta, jotain niinku tyypillinen aikansa esine niin

noita ei oo enää missään, niin sen vois niinku arkistoida, hyväkuntoinen ois vielä nimenomaan.

Joskus Elisa tekee vikaostoksia, mutta näistäkään esineistä hän ei luovu - varmuuden vuoksi.

Ei niitä, ei niitä, jos vaikka joskus tarvii. Ei, ei --.

Joistakin säilyttämistään esineistä Elisa ei itsekään tiedä, miksi hän niitä säilyttää. Hän kuvaakin itseään tässä suhteessa perheensä "pahimpana".

-- niin mä en tajua, kun mä ne kaikki vanhat mustekasetit kaikki säästän. Siellä ne kököttää, että ei niitä --.

Isäänsä Elisa pitää joskus käsittämättömänä siksi, että tämä haalaa muiden poisheittämiä rikkinäisiä esineitä kotiin. Koko perheen elämäntapaa leimaa säästäväisyys ja esineiden kunnioittava ja huolellinen kohtelu. Halpoja esineitä kuitenkin kohdellaan hivenen ronskimmin kuin kalliita. Joka tapauksessa Elisa odottaa esineiden kestävän pitkään.

Sen jälkeen en oo sen kenkätehtaan kenkiä ostanu yhtään ainutta. Aina tulee, ahaa, se kenkätehdas, että ne ei kestä. Mä en osta, vaikka ne ois ihan hyviä kenkiä ja vaikka ne kestäis.

Silja - merkkietoinen askeetikko

Silja on 22-vuotias yliopisto-opiskelija, joka on myös kotoisin Hämeestä. Hän on viettänyt lapsuutensa maalla. Ennen Jyväskylään tuloaan Silja opiskeli vuoden Turussa. Siljalla on yksi sisar. Haastatteluhetkellä Silja asui pienessä vuokrayksioss, mutta viikon

päästä haastattelusta hän muutti perintömetsän myynnistä saamallaan rahoilla ostamaansa yksiöön.

Siljan esinesuhdetta leimaa tietynlainen huolettomuus. Hän välttää ajattelemasta tilanteita, jotka ovat ristiriitaisia tai yrittää kääntää ne parhain päin. Hänen puheissaan esineet ovat joko romua tai hirveen kivoja. Välimuotoja ei juuri ole. Romuista on aina ehdottomasti päästävä äkkiä eroon ja ärsyyntymistä saattaakin aiheuttaa muiden perheenjäsenten harkitsevampi suhtautuminen.

Meillä Isä ehkä kerää hirveesti niinku roinaa. Se niinku luulee käyttävänsä kaikkea. Sitä on Mummun navetta täynnä semmosta ihme pientä sälää, mistä se rakentelee ja keksii kaikkee. Sitten tota me (siskon kanssa) tehään semmosia polttorovioitakin, mihin kannetaan hääpuvuista lähtien kaikki.

Silja heittää esineitä helposti menemään, eikä ajattele pitkälle tulevaisuuteen. Hän kyllä tiedostaa, että virhearvioitakin saattaa sattua.

Jos sillee aattelee, ettei oo muutamaan vuoteen käyttäny jotain, niin miks sitä ny enää rupeis sitte. -- Ehkä se on just se pari vuotta, että sillee, että jos sitä ei oo käyttäny, niin sitten siinä on ehtiny jo niin tylsistyyn, että en. Mutta kyllä sitä nyt vähän aikaa pitää olla, että muuten sitä saattaa ruveta kaduttaan joku juttu, että kun olis --.

Siljan huolettomaan suhtautumiseen kuuluu, ettei hän kierrätä tai nuukaile. Tärkeintä on päästä helpolla.

Jos joku hiustenkuivaaja pamahtaa, niin ei sitä nyt enää korjata. Se tulee kalliimmaksi korjata sitä, kun käy hakemassa uus tai pääsee helpommalla sitte.

Hän myös kokee hyvin voimakkaasti oman suhtautumisensa normina. Mikä on hänestä romua, on varmasti myös muistakin.

En mä nyt kehtaa ruveta tyrkyttään mitään sellasta, mitä mä en enää itelleni päälleni laittais tai pysty käyttää niitä.

Hän saattaa käyttää omasta esinesuhteestaan kertoessaan ilmaisia, joista voi päätellä, että hän ajattelee muiden ilman muuta olevan samaa mieltä.

-- eihän kellään oo semmosia varastoja --
-- sehän ois hullun hommaa --

Siljalla on joitakin muistoesineitä, jotka ovat säästyneet lapsuudesta asti, mutta enemmän hän kokee, että äiti haluaa niiden säilyvän.

Ehkä se on sillee, että Äiti haluaa säästää kaikki vauvakuvat. -- nekin (lapsuusmuistot) sitten aika surutta pistää pois. -- joku piirustus mulla on, mitä mä neljän vanhana oon tehny, ne on tallessa, mutta eipä juuri --.

Jotain muistoja Siljalla on opiskeluajaltaankin, mutta niihin hän suhtautuu epävarmasti. Hänestä on ristiriitaista, ettei hän osaa suhtautua kaikkiin esineisiin järkevästi ja käytännöllisesti.

-- tullu räpsittyä semmosia niinku ääliöitä, mitä ei ees halua näyttää, että ne on siellä roinan joukossa. Sit taas, että niinku muistaa, että mistä toikin (tuoppi) on, mittenkä bileitten jälkeken noikin on, että missä ja kenen kanssa, että en tiä vähän tyhmää pitää sillee noita. Eihän niistä voi ees juua oikeestaan taikka sillee, että hirveen hankala pestä niitä ja laittaa särkyvää, mutta en tiä, kuinka kauaa noikaan on. Rupee kirjahyllykin jo oleen täys.

Siljan materian kunnioituksen puutteeseen kuuluu, että hän saattaa tietoisesti tuhota esineitä, jos niihin liittyy epämiellyttäviä muistoja. Pienenä pistona saattaa kuitenkin mielessä tuntua, että näin ei kuuluisi menetellä.

Se oli ihana pistää niinku kaikki vihot roihuamaan. -- Ehkä ne olis pitäny laittaa paperinkeräykseen, mutta mä en taas halunnu.

Silja saattaa suhtautua joihinkin esineisiin kertakäyttöisinä ja heittää ne sitten roskiin. Puheesta kuulee, ettei hän arvosta näitä esineitä.

Tällasia tiimariaurinkolaseja ja mitä ihan piruuttaan tulee ostettua niitä sillai niinku ihan mielettömän halvalla ihan pelleillääkseen vaan vappuna. Semmosia, nehän menee melkeen sit vappupäivänä jo roskiin. Eihän ne kestäkään semmoset.

Silja on erittäin laatutietoinen ja ne esineet, joiden hän uskoo kestävän, ovat yleensä hintavia merkkituotteita. Jos joku tällainen merkkituote rikkoutuu, hänen on vaikea suhtautua tynesti. Varsinkin, jos esine on ollut pitkäaikaisen haaveilun kohde, on mielipaha esineen rikkoutumisesta erittäin suuri.

Mun eka kitara, niin se posahti suurinpiirteen kahen viikon päästä. Mä sain sen käyä sitten vaihtamassa, mutta mä olin ihan raivona siitä, että uskookohan ne siellä kaupassa, että mä en oo tosiaan istunu tän päälle enkä heittäny sitä rappukäytävästä alas. Siis kauhee vakuuttelu, et miten ne uskoo, että tää on hajonnu ite ittellään. -- Siis kauheeta. Mä halusin vaan vaihtaa sen uuteen. Mä en halunnu kattella sitä silmissäni. Sitä, että se oli ihan rämänä sitten.

Vanhojen esineiden hajoamiseen hän saattaa suhtautua paljon huolettomammin.

Siinä rupee vaan ihan hervottomasti naurattaa, että jos joku vaate vaikka posahtaa käsiin. Sitten vaan niinku ratkeaa, että voi ei, et kattoo ihan tyhmänä.

Silja on joutunut miettimään suhdettaan omaisuuteen erityisesti siksi, että hän sai perinnöksi arvokasta metsää. Hänen ratkaisunsa oli myydä metsä, ja ostaa rahoilla asunto.

Musta tuntu niinku tähän saakka, että se oli niinku pelkästään vaan haitaksi mulle. Se oli liian arvokas. Kauheet selitykset kaikkien tukien kanssa. -- maapala sinänsä mulle merkkää mitään, mutta oli kauhee helpotus, että siitä pääsi eroon. Että musta tuntu, että mä hyödyin paljon enemmän kuin se, jonka sen mettän sitten osti.

Ensin Silja oli kokenut, että sisko oli saanut paremman perintöosan saadessaan rahallisesti arvokkaamman tilan, mutta nyttemmin mieli on muuttunut. Sisko on sidottu talon ylläpitämiseen, sillä mummo on yhä elossa.

-- hänellä on toi talo nyt sillee tavallaan taakkana, että mä pääsin siitä (metsästä) eroon ja pystyi hommaamaan sillä jotain parempaa.

Olli - välttämättömän hankkija

Olli on 27-vuotias yliopisto-opiskelija. Hän on viettänyt lapsuutensa äitinsä kera Turun seudulla ja nuoruutensa isänsä ja mummonsensa kanssa Pohjois-Savossa. Ollilla on yksi velipuoli äidin myöhemmästä avioliitosta. Ollin äiti on kuollut muutama vuosi sitten. Olli asuu pienessä opiskelijayksiossä vuokralla, mutta on saanut ennakkoperintönä osan asunnosta, jossa isä ja mummo asuvat Ollin entisellä kotipaikkakunnalla.

Olli ei ole kovin kiintynyt esineisiin. Hän kyllä arvostaa esimerkiksi vanhoja esineitä, mutta ainakaan toistaiseksi niillä ei ole hänelle henkilökohtaisesti mitään merkitystä.

Siinähan se arvo (sukutalon) on, että se on varmaan, jotain se on varmaan tossa vuosisadan vaihteessa tehty, että kyllä se siinä mielessä. -- Siinä mielessä, että se on vanha ja sillee arvokas, muttei sillee mitenkään henkilökohtaisesti, että sääli aina, jos tommosta hävitetään ihan vaan sen takia, että kukaan ei pidä sitä kunnossa.

Hänellä on joitakin muistoesineitä omasta elämästään, mutta niistäkin jotkut ovat ikään kuin vain jääneet säilöön, eikä hän tietoisesti kerää muistoja elämänsä varrelta. Sen sijaan hän yrittää kerätä videot kaikista Kuninkuusraveista. Niihin muistoihin hän haluaa palata sitten joskus vuosien päästä.

Olli ei usko surevansa suuremmin, jos muistoesineet häviäisivät. Hän ajattelee ilman muuta säilyttävänsä ne, mutta enemmän hän ehkä saattaisi kaivata jotain arkista käyttöesineitä, jos sitä ei saisi korvattua.

On tietysti tapahtumia ja tämmöstä, että on tietysti noi Äidin hautajaisvalokuvat, niin totta kai niitä säilytetään -- puolen vuoden ajalta kerätty noita (kummipojan) kuvia, niin totta kai tämmöstä tulee säilytettyä -- on RUK:n kurssikirja ja se toinen, siihen mä keräsin eri ajoilta näitten tupakaverien nimet. Eihän niilläkään sillee -- ne on niinku jääny sillee, että se oli yks vaihe elämästä.

-- mitä tuhoutuis, niin vois tulla ikävä vähän, niinku tämmöstä käyttökamaa, niin kyllähän nää saa korvattua. Varmaan jotakin jäis tänne, mitä vois kuvitella kaipaavansa, sitte varmaan kun sitä ei oookkaan.

Ollilla on tallessa joitakin kouluaikojen kokeita sekä satunnaisia kortteja ystäviltä. Ne hän on säilyttänyt lähinnä sen takia, että niihin liittyy muistoja hyvää mieltä tuottaneista hetkistä. Hän ei kuitenkaan pidä niiden menettämistä pelottavana ajatuksena. Ennemmin hän uskoo, että ne tulevat pikkuhiljaa elämän varrella vahingossa hukkumaan ja häviämään. Hän ei usko, että perikunnalle jää enää kovinkaan paljon vanhoja muistoja tai papereita. Joitakin kouluvihkoja tai kokeita on saattanut säästyä suorastaan vahingossa ja Ollin tarkoitus onkin heittää ne menemään kunhan vain muistaa.

-- en usko, että enää, niillä on niinku lähtölaskenta alkanu, jos kotona käyessä muistais, että nekin vois kipata paperinkeräykseen.

Ollilla ei ole kovin paljoa omaisuutta asunnossaan. Toisaalta asunto on hyvin pieni, eikä hän koe mitään puuttuvan. Päin vastoin hän harkitsee tarkasti, mitä kotiinsa kantaa. Hän ei pidä mitään esineitä kovin korvaamattomina tai välttämättöminä, eikä hän takerru omaisuuteensa.

-- jos ne vietäis pois, että miten sitten menis vähän aikaa, että outoo olis, mutta sitä rupeis tekeen sitten jotain muuta. -- toki ne on tärkeitä, kun ne on, mutta jos niitä ei olis, niin niitä ei olis.

-- Ei mulla oo tärkeitä esineitä, niinku semmosia, mistä ei mistään hinnasta luopuis.

Olli harkitsee hyvin tarkkaan, mitä hän heittää pois. Hän yrittää miettiä, mitä saattaisi huomenna tarvita. Yleensä hän ei ole joutunut jälkeensä katumaan. Osittain tämä johtuu varmasti siitä, että Olli hankkii vasta harkinnan jälkeen tarpeelliseksi katsomaansa tavaraa, joka korvataan rikkoutuessaan uudella. Hän ei tee heräteostoksia, eikä hanki juurikaan muuta kuin välttämättömiä käyttöesineitä. Lähinnä Olli heittää roskeen keräyspaperia tai rikkoutuneita esineitä. Joskus paperinkeräykseen lipsahtaa paperi, jonka laidassa on tärkeitä muistiinpanoja, mutta aina tiedon on saanut jostain uudestaan. Hyvien pahvilaatikoiden kohdalla hän miettii, sattuisiko joku juuri silloin tarvitsemaan muuttolaatikoita, mutta yleensä laatikotkin joutavat pois. Koska hänellä ei asunnon pienuudesta huolimatta ole tilanpuutetta, saattaa kaappiin unohtua pitkäksi aikaa vaikkapa farkut, joita hän ei enää käytä. Hän saattaisi hyvinkin ajatella myyvänsä tarpeettomat vaatteensa kirpputorilla, mutta ei vain ole jaksanut olla aktiivinen asian suhteen. Poistot tapahtuvatkin lähinnä siivoustarpeen käydessä pakottavaksi.

Ollin esinesuhde vaikuttaa hyvin ristiriidattomalta. Hän suhtautuu esineisiin lähinnä käyttöesineinä, eikä suuremmin sure, jos jotain häviää tai rikkoutuu, ellei taloudellinen menetys ole suuri. Olli ei

haaveksi mammonasta eikä kadehdi muilta heidän omaisuuttaan. Lahjoihinkin Olli suhtautuu hyvin käytännöllisesti. Hän ei halua loukata lahjan antajaa, mutta pitää ilman muuta sopivana lahjan vaihtamista tai antamista edelleen. Ollin mielestä esineet on tehty käytettäväksi, ei säilytettäväksi tai keräiltäväksi ja haalittaviksi.

Ei mun mielestä tartte säilyttää. -- jos sitä ei pysty vaihtamaan, niin ei oo mitään järkeä, että sitä nyt pitää missään säilyttää, että jos joku sitä pystyy käyttämään.

Elsa - kokemuksen opettamana vähään tyytyvä

Elsa on hieman yli seitsemänkymppinen eläkeläinen Etelä-Pohjanmaalta. Hän on syntynyt rajan takaisessa Karjalassa Laatokan rannalla varakkaaseen kaksilapsiseen maanviljelijäperheeseen. Elsan nuoruuden aikaan sattunut toinen maailmansota pakotti Elsan perheineen lähtemään kahteen otteeseen kotitalalta, toisella kerralla lopullisesti. Elsa avioitui sodan jälkeen Pohjanmaan Järviseudulle maataloon. Hänellä on kolme poikaa. Perhe asui välillä viisi vuotta omassa osakkeessa Helsingissä, mutta palasi maalle, missä elätti itsensä yksityisyrittämisellä. Elsan mies kuoli 70-luvun alussa. Nykyään Elsa asuu yksin miehensä kotipaikalla. Hän omistaa talon, mutta lähes kaikki maat on myyty tai jaettu ennakkoperintönä. Omaisuudesta huolimatta elämä on välillä ollut hyvin niukkaa. Esimerkiksi Helsingissä asuessaan Elsan oli käytävä tehtaassa töissä, jotta mies saattoi opiskella.

Elsan esinesuhdetta leimaa menettäminen ja sopeutuminen kohtaloon. Hän on vuosien varrella opetellut suhtautumaan menetykseensä, ja siksi saattaa aluksi tuntua, ettei hän juurikaan anna arvoa maalliselle

omaisuudelle. Osittain tämä on varmasti opeteltua. Hän käyttää puheessaan paljon sananlaskuja ja vetoaa heimoluonteen ominaisuuksiin.

-- ei me kyllä paljon valiteltu ja oltiin sitä mieltä, että karjalainen luonne on semmonen, että vaikka se kohtaa minkäläistä vastahakosuutta, niin se kumminkin paraiten jaksaa sen sulattaa. -- Monet sanokin, että hullujahan nuo on nuo karjalaiset, että eihän nuo muuta kun nauraa retkottaa, vaikka on kaiken jättäneet.

Tämä opeteltu asenne on auttanut kestäämään kollektiivisen menetyksen. Henkilökohtaiset menetykset saattavat kuitenkin yhä vielä palautua kipeinä Elsan mieleen. Harmi ymmärtämättömyydestä muistuu mieleen yhä.

-- syksyllä mulle justinsa teetetty hiihtopuku ja ostettu talvitakki ja rannekello ja kaikkea tällasta, mitä nyt nuorille neitisille ostetaan, niin olishan mun pitänyt ittekin ymmärtää, mutta kun ei, eikä isäkään sanonu. Eihän myö kilipahiihtäjiä oltu, että oisin pannu sen uuen talavitakin siihen hiihtopuvun päälle, -- kello jäi sinne kamarin pöyälle kököttämään ja kaikki tällaset. Sitä lähettiin het niinku hyvin kevytmielisesti. -- Siihen ois mahtunu vaikka kuinka ja oisin varmasti jaksanu silloin viiä, mutta kun ei se lanttu leikannu, niin ei.

Suurimpana menetyksenä Elsa kokee kotiseudun menetyksen. Yhä vielä hän saattaa keväisin kaivata takaisin Karjalaan. Toisaalta hän myös kokee, että häneltä varastettiin tulevaisuus. Varakkaan perheen tyttärenä hän olisi kenties opiskellut opettajaksi ja nainut pappisopiskelijan, jonka kanssa seurusteli sota-aikana. Perheen varojen menetyksen myötä Elsa joutui luopumaan laajemmista opinnoista, vaikka paikka seminaarissa oli varmistunut. Hän oli tästä pitkään katkera, mutta sanoo antaneensa anteeksi isälleen, joka rahoitti enemmän veljen opintoja ja perheen perustamista.

Minä olin kyllä oikeinkin pahoillani, että kyllähän mä sen tiesin, että vaikkei mulle koskaan sanottu, tuota kuinka paljon isä korvauksia sai. Veli sai velattomana käyvä koulua, kävi muuten aika rankasti. Sillon minä monta kertaa sanon, että nuo kaikki ei oo kyllä opiskeluun menny, että Sortavalan Seurahuoneella on varmasti istuttu. -- että minä oon jääny Eesaun osille ja olin alakuun kyllä tosi pahoillani, mutta minoon sen aikaa myöten antanu anteeksi.

Elsalla on vahva pyrkimys oikeudenmukaisuuteen. Kotitalossa Karjalassa oli tapana auttaa vähäosaisia. Elsa kiersi pienenä tyttönä talosta taloon jakamassa apua synnyttäjille ja sairaille. Talossa uskottiin vahvasti raamatun opetuksiin.

Se oli vähän niin, että ei se lopu, jos köyhälle antaa, ei se lopu siitä. Kyllä se jostain muusta syystä lähtöö sitten vuotamaan, mutta jos köyhälle antaa, niin sen antaa niinkö hyvästä sydäimestä. Ei se lopeta taloutta. Päin vastoin saa siunausta siitä, kun antaa.

Hän muistelee hyvillä mielin niitä evakkopaikkoja, joissa suhtauduttiin samoin, mutta toisenlaistakin suhtautumista oli.

Niitä oli kahta laatua, mitä oli ihmisiä, että toisin paikoin kohdeltiin oikein ankarasti ja eikä niinku luovuttu omasta, eikä annettu mitään. Mutta sitten taas toisin paikoin sanottiin, että Uukuniemelläkin, johon me tultiin, niin sano se nainen, että niin kauan, kun heillä on syömistä, niin teillä on ja. -- se sano, että hän tekee sulle huomenna leningin, kun entinen jäi sinne. Se oli kauttaaltaan se talonväki semmosta, että ne ois jakanu, vaikka jos kaksi paitaa, ois toisen antanu.

Omassa elämässään Elsa pyrkii myös noudattamaan oikeudenmukaisuutta. Hän haaveilee lottovoitosta, joka on tarkoitus jakaa tasan lasten kesken.

Se jaataan justiin tarkalleen kaikkiin kesken tasan. Mullon joka kerta ollu niin, että mullon nelijä pikkulappua, että

sitä mennään hakemaankin sitä lottovoittoa, että nelijään pojat ja minä kaikille yhtä paljon.

Mitään suuria Elsa ei lottovoitollaan haaveile tekevänsä. Joitain pieniä parannuksia pihapiirissä ja lomamökin lasten vierailuja varten hän on suunnitellut. Monien menetysten ja sairauksien jälkeen hän pitää tärkeimpänä terveyden säilymistä. Ehkä ikäkin on muuttanut suhtautumista.

Mä rakastan kauniita tavaroita ja tykkäisin niistä, mutta varmasti on niinku sillä lailla, että ei niitten kanssa pitkälle potkita. -- näille tavaroille oo mitään virkaa, kunhan vaan terveys säilyis.

Elsa sanookin, että kova koulu on karjalaiset opettanut niin, että luopuminen ei enää ole vaikeata.

Sillonhan järjestettiin se kultakeräys -- ihmiset luovutti kultaesineitä -- mitä heillä sitten lie tehtiin, niin tota sitten sitä vähän kauhisteltiin, että toihan on ihan tylsää, niin niinku kyllä mun mielestä karjalaiset oli sitä mieltä, että onhan sitä paljon muutakin jääny kun kultasormukset, jos siitä on jotain apua, niin vaikka vihkisormuksetkin.

Luopumista Elsa on opetellu evakkomatkojen lisäksi tulipalon tuhotessa miehensä kotitalon. Perhe oli tuolloin miehen opintojen takia Helsingissä ja palatessa oli tuli tuhonnut vuokralla olleen talon ja ullakolla varastossa olleet huonekalut. Luopumisen katkeruus on ajan myötä hioutunut kaipuuksi.

En minä niistä maallisista välitä tuon taivaallista, kun se on kumminkin maallista, mutta ne juuret ja se sikäläinen karjalainen kulttuuri ja jotenkin se elämä siellä oli niin kovin erilaista. -- Sitä vaan joskus kaipaa sitä, että minkähänlaista se ois sitte, jos se ois --.

Irene - säästäväiseksi oppinut

Irene on viisikymppinen työtön Pohjois-Pohjanmaalta. Hän on syntyjään Pohjanmaan Järviseudulta kuusilapsisesta perheestä. Irene on asunut useilla paikkakunnilla sekä Etelä- että Pohjois-Suomessa. Hän on myös opiskellut monissa kouluissa, mutta ei ole valmistunut ammattiin, eikä hänellä ole koskaan ollut vakituista työtä. Irene on naimisissa ja hänellä on kaksi aikuista lasta, jotka ovat muuttaneet muualle opiskelemaan. Irenen mies on opettaja. Irene asuu miehensä kanssa Pohjois-Pohjanmaalla pienellä paikkakunnalla omistamassaan kolmiossa. He omistavat myös kesämökin ja miehen kotitalon, jotka ovat molemmat perittyjä.

Irenen esinesuhteesta esiin nousee säästäväisyys. Se on perua sekä lapsuudenkodista, että seurausta taloudellisesta tilanteesta. Irene ei koskaan ole pitänyt itseään varakkaana, mutta tarkan taloudenpidon ansiosta perheeseen on voitu hankkia jotain rahallisesti arvokastakin. Säästäväisyys on vuosien varrella saanut monia muotoja. Nuorena perheessä tehtiin huonekalut itse tai hankittiin käytettyjä. Muuttojen yhteydessä vanhat esineet kulkivat paikasta toiseen.

Mitänhän ei oo hävitetty. Tuolihan on vieläkin ja se pöytäkin olis varmaan, mutta siitä katkaistiin ne jalat, että sekin varmaan, että kun on muutettu niin monta kertaa, että se on vähän vaikuttanu, että kun niitä tavaroita on joutunu kulettaa ja kun ei oookkaan entiset passannu kaikki, niin on täytyny tehdä vähän sovellutuksia.

Irene tiedostaa olevansa joskus hieman liiankin huono luopumaan.

Enemmän ois tietysti saanu heittää pois. No, jotain silleen, jotain muutossa joka kerta otettu mukaan, eikä oo sitten kuitenkaan käyttäny kertaakaan. No, just näitä (itse tehtyjä) lampunvarjostimia ja semmosia on sitte haalattu paikasta toiseen.

Rikkoutuneistakin esineistä Irene ensin tarkastaa, voisko niistä vielä saada jotain käyttökelpoista. Esineet, joita hän ei käytä, päätyvät ylähyllyille tai lapsille. Mitään käyttökelpoista hän ei heitä pois. Kierrätystä Irene harrastaa tuttujen ja sukulaisten kesken. Kirpputoreilla tai kierrätyskeskuksissa hän ei käy, koska se olisi liian vaivalloista.

Osan esineistä Irene on säilyttänyt tunnesyistä. Lapsuudenkodista hän ei ole saanut juuri mitään muistoesineitä, koska hänen vanhemmillaankaan ei niitä ole alunperin ollut, eikä niitä ole edes pidetty arvossa, mutta oman perheensä vaiheisiin liittyviä esineitä Irene säilyttää.

-- kun ei raaski luopua. Sitten kun aattelee niitä vauvanvaatteita, mitä siellä on, niin eihän nykyajan vauvoille enää panna semmosia vaatteita. -- kun niillä on tunnearvoa ja voi niistä jotain ehkä vähän pitääkkin.

Taustalla on muistojen lisäksi myös ajatus kenties tulevista lapsenlapsista. Osittain Irene siis selittää säilyttämistä myös käytännön kannalta.

-- onhan siellä semmosta huopaa ja täkkiä ja kyllähän niitä voi käyttää sitten -- ettei tarvi kaikkia tuua tullessaan.

Eryteisesti säästäväisyys ja käytännöllisyys näkyy pakkausmateriaalien ja papereiden säilyttämisessä.

-- laatikoita sopivan kokosia -- pehmustettuja tämmösiä kirjekuoria ja niihin on hyvä pakata --. -- aina katon paperit, että oisko niille käyttöä ja sitten mulla on niitä ruusun semmosia yhen ruusun tuppeja tuolla vaikka kuinka paljon.

Tilan puute kuitenkin rajoittaa säilyttämistä sekä pakkausmateriaalien että muistojen osalta.

Joitain asioita oon ruvennu enemmän heittää pois, kun tulee aateltua, että tuota ei mun elinikänä tuu käytettyä -- tila vaikuttaa aika paljon, olis varmaan tullu noita esimerkiksi lasten niin säilytettyä enemmänkin, jos ois ollu vintti tai joku varasto semmonen iso.

Irene saattaa naureskellen ihmetellä omaa käytöstään ja toisaalta hämmästellä toisten poisheittämistä.

Mä oikeen tuolla roskiksessakin ihmettelen, että noin hyvän pannu tänne jonku kuluneen pesuvain.

Säästäväisyys ilmenee myös siinä, että Ireneä harmittaa esineiden rikkoutuminen. Jo kauan sitten rikkoutuneen esineen muistaminen saattaa yhä tuoda voimakkaan harmin tunteen.

Se mua harmitti erittäinkin, että se oli just semmonen, että kun sitä ei saanu sitten mistään, että mua ois paljon vähemmän harmittanu, että jos se ois tuommosen aaltomaljakon särkeny -- vaikka hinnassahan niillä on aivan eri ero. -- Vieläkin, kun joskus semmosia kukkia, jotka passais hyvin siihen aina, että kun sen piti mennä rikki.

Eniten harmittaa, jos rikkoutunut esine on ainutlaatuinen tai erityisen kätevä. Silloin ei hinnalla ole merkitystä.

Kun on nuuka luonne, niin sitä ei haluais luopua mistään. -- Tuokin mua harmitti, kun Jaakko särki mun hyvät kangassakset. Sekin mua harmitti kovasti, kun niillä oli niin hirveän hyvä leikata kangasta.

Panu - ammattimainen arvioija

Panu on keski-ikäinen yksityisyrittäjä Helsingistä. Hän on asunut pääkaupungissa koko ikänsä. Panun perheeseen kuuluu vaimon lisäksi kaksi teini-ikäistä tytärtä. Perhe asuu omakotitalossa, joka on aiemmin kuulunut Panun vanhemmille. Yksityisyrittäjyyden lisäksi Panu tekee satunnaisia keikkatöitä pakettiautollaan. Vaimo on vakituksessa työssä. Perheellä on kesämökki Hämeessä.

Panu on harjoittanut vanhojen tavaroiden kauppaa noin kahdeksan vuotta. Aiemmin hän toimi talouspäällikkönä toisten omistamassa yrityksessä. Hänen henkilökuvansa on siltä osin muista poikkeava, että haastattelussa keskityttiin pääosin esinesuhteeseen yrityksen tuomien näkökulmien kautta ja toisaalta hän antoi kertoa myös jonkin verran asiakkaistaan. Kovin henkilökohtaisia asioita ei käsitelty.

Panu osti 1990-luvun alussa valmiin liikkeen Helsingin Punavuoresta kyllästyttyään entiseen työhönsä. Enää hän ei missään tapauksessa suostuisi vaihtamaan takaisin. Nykyisen ammatin viehätys tulee sekä liikkeen ideasta ja myyntiartikeleista että asiakkaista. Liikkeessä on sen pienuuden vuoksi myynnissä lähinnä astioita ja taidelasia sekä jonkin verran huonekaluja. Varsinaista antiikkia Panun liikkeessä ei ole. Lisäksi myynnissä on suurempien kokonaisuuksin mukana tullutta pienesineistöä: lamppuja, kelloja, hopeaa sekä erikoisia vanhoja esineitä. Näistä yleensä vain erikoisuudet käyvät hyvin kaupaksi, kunhan hinta on kohtuullinen. Ostajaa saattaa kuitenkin joskus joutua odottelemaan kauan. Varaston kiertonopeus onkin hidas.

Suurimmaksi osaksi esineet tulevat myyntiin siten, että asiakkaat tulevat näyttämään yksittäisiä esineitä liikkeeseen tai tiedustelevat puhelimitse olisiko Panu halukas maksamaan jostain esineestä. Kokonaisia kuolinpesiä Panu ottaa hoitaakseen vain harvoin.

Kuolinpesissä tulee mukana paljon esineistöä, jolla ei ole myyntiarvoa tai joka ei käy kaupaksi tarpeeksi nopeasti. Esineistön läpikäymiseen ja rojun hävittämiseen kuluu liikaa aikaa. Valmiiksi erotellut kuolinpesät sen sijaan kiinnostavat häntä.

Joskus lähen kattomaan sitten jotain isompaa juttua, mutta aika harvoin. Oon pari kertaa jonkun kämpän tyhjentänyt. Sillon tulee roskaa paljon. Kamaa. Ne menee kaatopaikalle. Joskus menny kirpputorikauppiaille. Kunhan pääsee eroon niistä.

Asiakkaille ei tuota vaikeuksia luopua esineistään, sitten kun he ovat päätöksensä tehneet. Myös lahjaksi saatuja maljakoita myydään pois, jos taloudessa on useita samanlaisia tai maljakko ei miellytä. Myyntihetkellä asiakkaat ovat jo varmoja siitä, että haluavat syystä tai toisesta muuttaa omaisuutta rahaksi. Kukaan ei ole koskaan tullut jälkikäteen kyselemään myymänsä esineen perään.

Ostajilla sen sijaan tuntuu joskus olevan suuriakin vaikeuksia päättää raskivatko he hankkia himoitsemansa esineen. Halutut esineet ovat yleensä suhteellisen kalliita, joten suositutkin esineet saattavat ensin olla liikkeessä jonkin aikaa. Useat asiakkaat käyvät kyselemässä hintaa ja mietiskelevät.

Usein joku esine on vähän aikaa ollu ja moni on käyny kattomassa sitä. Ja sitten se menee ja sit sen jälkeen rupee käymään, että useampikin ois tullu hakemaan sitä.

Vanhojen tavaroiden ostajilla on tapana tinkiä ostopäätöstä tehdessään. Panu hinnoitteleekin esineet sen mukaan, että hänellä on joustovaraa.

Sitä hölmistyy, jos joku ei tingi. Melkeen kaikki tinkii. Täytyy laittaa hintoihin sen verran.

Uudet vielä valmistuksessa olevat astiat hän hinnoittelee halvemmiksi kuin tavarataloissa myynnissä olevat. Myyntiinottopäätöstä tehdessään Panu ei ajattele omia mieltymyksiään.

Ite aattelee, että toi ei mee ikään kaupaksi, mutta sitten se menee hyvin äkkiä. Ei sitä voi niinku oman maun mukaan ottaa myyntiin.

Mieltymykset ovat jonkin verran muuttuneet ammatin kautta. Vanhan arvostus on lisääntynyt, kuten myös esteettinen mieltymys astioihin.

Kyllähän nää uudet huonekalut on, halvat huonekalut kertakäyttökamaa. Ei ne kestä yhtään muuttoa. Hajoo siinä muutossa. Vaikka onhan niitä kestäviäkin. Ja onhan niitä uusii astioita tosi hyvännäköisiä.

Aluksi Panu ei juurikaan tiennyt myymistään ja ostamistaan esineistä, vaikka olikin viehättynyt vanhaan esineistöön, mutta nykyisin hänelle on jo kertynyt kokemuksen ja opiskelun tuoma näppituntuma siitä, mitä kannattaa ottaa myyntiin ja mitä mistäkin pitää maksaa, jotta sen voi myydä edelleen kilpailukykyiseen hintaan. Oppainaan Panu on käyttänyt kirjallisuutta ja lehtiä sekä huutokauppaluetteloita. Aluksi sattui erehdyksiä. Jotain tuli ostettua liian kalliilla, jolloin pitkän odottelun jälkeen joutui lopulta kuitenkin myymään esineen tappiolla tai ilman voittoa, sillä suuria varastoja ei pienen liikkeen ole mahdollista pitää. Joskus tuli myös "liian hyviä" kauppoja. Myyjä ei tiennyt kauppaamansa esineen alkuperää ja arvoa, eikä Panukaan osannut maksaa esineestä käypää hintaa. Tällaista huijaamista hän ei kuitenkaan halua harjoittaa tahallaan. Vaikka myyjä ei tiedä, on ostajan tiedettävä, muutoin liikkeelle tulee huono maine.

Vaikee ostaa, jos ei tiedä jostain tavarasta. -- Jotain taidelasia kun ostaa, niin sitä pitää tietää. Se on sitten huijaamista, jos jonkun kymppitonnin maljakon ostaa halvalla.

Työnsä ansiosta Panu on myös itse kiinnostunut joistakin esineistä. Ennen liikkeenharjoittamista hän ei ollut erityisen kiinnostunut esineistä. Hänen suosikkinsa on nykyään suomalainen taidelasi. Sitä Panu onkin kerännyt jonkin verran myös kotiinsa, eikä aina raskisi myydä suosikkejaan.

Taidelasit on jotku aika hyvännäkösiä. Kyllä mä niitäkin, Wirkkalan Kanttarelleja, oon jonkun verran myyny. -- (omaa) ei oo, mutta mutsilla on.

Panun kodista näkee, etteivät hän ja hänen vaimonsa ole erityisen kiinnostuneita sisustamisesta. He asuvat perheineen Panun vanhempien entisessä omakotitalossa, joka on suureksi osaksi kalustettu talossa olleilla huonekaluilla. Huonekalut eivät edusta mitään erityistä tyyliä eivätkä ole kovin vanhoja. Astioita heillä on keskivertoa enemmän, mikä johtuu varmastikin Panun ammatista. Ruokailutilan vitriinikaappiin on kertynyt käyttöastiojen lisäksi pikkuriikkisiä hopeisia suolalusikoita. Keräilyä Panu on harrastanut ennenkin.

Mulle on tullu vaikka kuinka kauan aina ne uudet ensipäiväkuoret ja tämmöset. Mut mä en oo varmaan kuuteen seitsemään vuoteen katsonukkaan niitä. Sit yläkaappi on täynnä niitä.

Eläkkeellä hän sitten aikoo katsoa, mitä siellä kaapissa onkaan.

Panun tyttäret keräilevät molemmat suosittuja Arabian astiastoja. Toinen Pekka-sarjaa ja toinen punaista Maisema-sarjaa. Joskus tyttäret tai vaimo käyvätkin liikkeessä "syömässä kuormasta".

Varsinkin Elli (vaimo) käy ottamassa jotain. Ja kyllähän sitä tulee vietyä kotiin. Varsinkin jotain pikkuviallista. Koska se vaikuttaa hintaan aika paljon.

Perheen vanhinta tytärtä oli haastatteluhetkellä odottamassa iloinen yllätys. Panu oli pitkän pohdinnan jälkeen laittanut tyttärensä ylioppilaslahjaksi syrjään mittavan määrän virheetöntä Pekka-astiasia. Päätös oli tuottanut vaikeuksia, sillä liikkeeseen saapunut erä olisi varmasti käynyt kaupaksi hyvällä voitolla, onhan Pekka eräs keräilyimmistä sarjoista.

Useimmiten Panu ajattelee liikkeen menestystä, eikä vie esineitä kotiinsa, elleivät ne ole viallisia. Erityisen tuottoisa liike ei kuitenkaan ole. Kilpailu on kovaa ja haluttuja esineitä, kuten tunnettuja Arabian astiasia, liikkuu vähän. Yleensä Panu myy astiat kappaleittain. Täydellisiä kalustoja tulee myyntiin harvoin ja toisaalta ostajatkin haluavat yksittäiskappalaita.

Se on justiin niin, että niitä on aikoinaan ollu paljon ja ne on tuttuja. Ihan semmosia käyttöastioita. Niitä on monella ollu ja sit ne muistaa ne. Niitä saadaan perintönä ja halutaan täydentää astiasia.

Joitakin esineitä, kuten esimerkiksi maitokannuja, myös keräillään ilman käyttötarkoitusta. Tunteepa Panu keräilijöitä, jolla on satoja maitokannuja. Suurin osa asiakkaista on keski-ikäisiä naisia, jotka tietävät, mitä etsivät. Keräilijöistä useimmat ovat miehiä. Joskus liikkeessä käy myös nuoria pareja katselemassa, josko omaan kotiin löytyisi jotain. Vakioasiakkaitakin on. Panusta on hyvä, että samalla alueella on runsaasti alan liikkeitä. Näin alueella on vetovoimaa, vaikkei asiakas varmasti voikaan tietää löytääkö etsimänsä.

Panu käy joskus myös alan messuilla esittelemässä liikettään ja myymässä, mutta messuja hän pitää pienenä riskinä. Esineiden pakkaamisessa on suuri työ, eikä kauppa aina välttämättä käy, vaikka hinnat ovat yhtä edulliset kuin liikkeessä. Lisäksi hän on huomannut, että messuilta yleensä varastetaan aina jotain. Liikkeen edustavuuden

takia mukaan on kuitenkin pakattava parasta. Vakuutukset eivät näitä menetyksiä korvaa, sillä omavastuu on pidettävä vakuutusmaksujen kurissapitämiseksi korkeana.

Liisa - tunteiden suursiivoaja

Viimeinen haastateltavani Liisa on kolmekymppinen jatko-opiskelija ja palkkaa nauttiva tutkija. Liisa on syntyjään Etelä-Suomen maaseudulta, mutta on viettänyt nuoruutensa Hämeessä. Hän asuu nykyään Keski-Suomessa vuokra-asunnossa yhdessä avomiehensä kanssa. Aiemmin Liisa oli lyhyen aikaa naimisissa, mutta asui opiskelun ja myöhemmin työn takia toisella paikkakunnalla kuin miehensä. Liisan vanhemmat ovat eronneet ja sittemmin sekä isä että äiti ovat kuolleet. Liisalla on yksi sisar.

Liisa kokee, ettei hänellä ole ristiriitoja suhteessaan esineisiin. Hän kykenee heittämään kuluneet ja rikkiäiset esineet roskeen, mutta laiskuus saa joskus vallan ja romua saattaa kertyä. Hän on muuttanut usein ja tehnyt samalla inventaariota, joten esineitä ei ole päässyt kertymään liikaa. Muuttaessaan yhteen nykyisen miehensä kanssa Liisa joutui luopumaan joistain esineistään.

Se oli vähän sitä, että katottiin, että jahas, meillä on kaks leivänpaahdinta, että toi sun on vähän perempi, että otetaan se käyttöön ja myydään toi toinen sitten -- että tehtiin niinku järkeviä (päätöksiä).

Sama järkevyys leimaa lähes kauttaaltaan Liisan esinesuhdetta. Muuttaessaan hän miettii, mitä tulee tarvitsemaan ja mille on paikka uudessa kodissa. Turhat esineet hän myy tai lahjoittaa eteenpäin. Liisa ei ole erityisen kiintynyt esineisiinsä eikä hän myöskään ole kovin säästäväinen. Hän saattaa jopa heittää käyttökelpoisia esineitä roskeen päästäkseen helpommalla.

-- että nyt mä en enää mieti mitään, että mä vaan heitin pois, että sai tavallaan pois päiväjärjestyksestä -- että nyt mä en enää tätä kattele.

Vaikka Liisa saattaa heittää esineitä roskiin, hänellä on kuitenkin hivenen ristiriitainen mieli, sillä hän tiedostaa, ettei niin pitäisi tehdä.

Sitä kuitenkin toivoo, että kaivais joku nyt sieltä roskista, niin sais ihan hyvää tavaraa.

Heittäessään esineitä pois Liisa on myös tehnyt tunteidensa suursiivousta. Avioeron jälkeen hän säilytti vihkisormuksensa ja jopa käytti niitä joskus, mutta muuttaessaan yhteen nykyisen miehensä kanssa hän heitti sormukset menemään.

Mä pitkään säilytin. Mä en tiä miks mä en uskaltanu niitä hävittää. -- Siinä mulla oli omaa rauhaa siivoskella ja tehdä inventaaria, niin silloin samalla mä heitin pois. Mä niinku ittelleni tein selväksi, että tää juttu on ohi. -- Mä olin niinku kypsä siihen luopumiseen. Ei tuntunu enää miltään.

Muutenkin Liisa on hävittänyt lähes kaikki muistoesineet entisestä suhteestaan. Ainoastaan häälahjat ovat käyttöesineinä jäljellä, mutta kirjeet ja valokuvat on tuhottu. Hän pitää tätä myös huomaavaisuutena nykyistä kumppaniaan kohtaan. Hänellä onkin ristiriitaisia tuntemuksia siitä, ettei hänen miehensä ole toiminut samoin.

Kyllä mua joskus harmittaa, että Simo pitää vanhoja valokuvia ja sitten ne pompahtaa sieltä esille. Että mua harmittaa, että mitä varten mä oon niinku mustasukkanen toisen ihmisen elämälle. -- Että velvotanko mää häntä tähän, että hänen pitäis kans tehdä semmonen oman elämän suursiivous heittämällä kaikki vanhasta muistuttava tavara menemään.

Tunteenomaisesti Liisa suhtautuu myös harvoin lapsuusmuistoja sisältäviin esineisiinsä.

Enkä varmaan koskaan tuu hävittämään, koska se on kuitenkin semmonen aika mitä haluaakin muistella. -- Että ne lapsuuden valokuvat, että ne on mulla ollu aina mukana, että ne on ne, mitä on jäänyt jäljelle tavallaan meidän suvusta. -- että se on tavallaan niinku yks kiinnekohta, että mullakin on tällöinen oma historia. Mä oon monta kertaa ajatellu, että mun pitäis viedä ne (isän kalvosinnapit) korjautettavaksi, mutta en oo saanu aikaseksi, kun mä en oo halunnu, että ne on jossain muualla.

Toisaalta Liisan esinesuhdetta leimaa käytännöllisyys. Tarve ja säilytystila määrittävät sen, mitä hän säilyttää ja heittää pois. Toisaalta kuitenkin on olemassa esineitä, joihin hän ei voi suhtautua pelkällä järjellä. Silloin hän saattaa toimia ulkopuolisen silmin nähtynä epärationaalisesti, kuten heittäessään arvokkaat sormukset menemään tai kieltäytyessään hetkeksikään luopumasta isänsä kalvosinnapeista. Liisa ei kuitenkaan koe tätä ristiriitaisena, vaikka joskus mielessä käykin, ettei tämä ole kovin järkevää. Hän pystyy hyvin erittelemään tunteitaan ja hyväksymään sen, että kaikkea ei voi tehdä järkevästi.

Liisa on toiminut toisten apuna tilanteissa, joissa poisheittäminen on tuntunut liian vaikealta, vaikka se on ollut käytännön kannalta välttämättömyys. Hän osaa olla samalla viileän käytännöllinen ja kuitenkin kunnioittaa toisten tunteita. Tällaisessa tilanteessa hän on ollut esimerkiksi siivotessaan miehensä kuolleen sukulaisen mökkiä.

-- kuollu yli kymmenen vuotta sitten ja kukaan ei oo uskaltanu koskea. -- Ruvettiin kattoon, että onko siellä niinku lääkkeitä ja tällöistä, että ihan tällöistä mikä niinku ehdottomasti pitää pistää pois, että siellä niinku pystyy elämäänkin. -- kaikkee sellasta tosi mielenkiintosta, että kyllä me niinku ymmärretään sen arvo. -- Ja sit sieltä löytyy aina välillä semmosia, mitä ehkä toisaalta niinku ymmärtää, että niinkun jättäiskö jotku asiat sillä lailla, että ei niinku jälkipolvet näe -- se herättää sellasia tunnemyllerryksiä.

Elämäkokemusten vaikutus esinesuhteeseen

Vertailtaessa informanttien esinesuhteiden painotuksia, käy selvästi ilmi, että yksilöllisillä kokemuksilla on suuri vaikutus. Suhteellisen saman ikäisillä ja samanlaisessa elämäntilanteessa olevilla henkilöillä saattaa olla aivan erilainen suhde esineisiin. Perhe, varallisuus, koulutus sekä ammatti ja muutokset näissä saattavat muokata esinesuhdetta yleensä. Tunne-elämällä puolestaan on suuri vaikutus erityisesti suhteessa yksittäisiin esineisiin.

Jotkut elämäkokemukset ovat suoraa seurausta yhteiskunnassa tapahtuneista muutoksista. Esimerkiksi Elsa ei ole voinut kaikilta osin itse vaikuttaa kohtaloonsa. Hän ei olekaan aina voinut toteuttaa sitä mallia, jonka hän sai lapsuuden kodissa, koska olosuhteet muuttuivat niin rajusti. Tällöin esinesuhdekin on muotoutunut yhdeksi tavaksi sopeutua.

Terhi sen sijaan on voinut tehdä omat valintansa vapaasti. Hän kuitenkin noudattaa omassa elämässään paljolti äitinsä antamaa mallia. Kaikesta voi päätellä, että suku ja perhe ovat Terhille erittäin rakkaat, eikä hän näe mitään syytä kapinoida perhettään vastaan esinesuhteensa kautta. Hänellä on samanlainen maailmankuva perheensä kanssa ja hänkin käsittää hyvään elämään kuuluvaksi matkailun ja taiteen. Molemmat ovat hänelle itseisarvoja, eivät hienostelun keinoja, vaikka hänen taustansa boheemiudesta huolimatta on varsin porvarillinen.

Lea puolestaan on valinnut toisen tien. Hän ei tunne yhteisyyttä kumpaankaan vanhempaansa eikä veljeensä ja on päätenyt korostamaan omaa erilaisuuttaan heihin verrattuna. Hän tiedostaa olevansa vanhempiensa tapaan tarkka rahojen käyttäjä, mutta tuo esiin omaa esteettistä suhtautumistaan esineisiin. Jo kotoaan

muuttaessaan hän alkoi rakentaa esinemaailmaansa alusta saakka itse. Lea kokee esinesuhteensa hänelle luontaiseksi. Hänestä se ei ole seurausta niistä olosuhteista, joissa hän on varttunut. Hän siis korostaa voimakkaasti omaleimaisuuttaan.

Nuorimmat informantit ovat kaikki saaneet elää koko ikänsä taloudellisesti varsin yltäkyläisissä oloissa. Pienetkin yksilölliset erot näyttävät kuitenkin olevan merkittäviä. Sekä Lea, Olli että Elisa ovat säästäväisiä, mikä on ymmärrettävää, kun ajattelee heidän taustaansa. Kenenkään perhe ei ole erityisen varakas. Inari ja Silja puolestaan käyttävät rahaa jopa tuhlailevasti. Inari loputtomasti uusiin huonekaluihin, sisustustavaroihin, koruihin ja vaatteisiin, Silja merkkituotteisiin ja kertakäyttöesineisiin. Molemmat ovatkin koko ikänsä voineet kääntyä vanhempiensa puoleen aina, kun rahapula on yllättänyt.

Ollin säästäväisyys on selvästi harkitsevaa luonteeltaan. Hän pyrkii ostamaan vain tarpeellista ja kestäväää. Lea ja erityisesti Elisa on myös kierrättäjä ja askartelija. Elisa on omaksunut askarteluinnostuksensa vanhemmiltaan, joiden luona hän yhä asuu ja jotka kuuluvat niukkuuden aikoja eläneeseen sukupolveen. Samaan tapaan materiaalia hyödyntää myös vanhempaan sukupolveen kuuluva Irene. Hänen tapansa on varmasti olosuhteiden opettama, sillä hän on joutunut säästämään miehensä pientä palkkaa kasvattaakseen kaksi lasta ja maksaakseen opinto-, asunto- ja autovelkoja. Nyt kun lapset ovat aikuisia ja velat maksettu, hän on niin tottunut säästämään, ettei voisi kuvitellakaan heittävänsä käyttökelpoisia esineitä pois.

Rahaa runsaasti käyttävät Silja ja Inari poikkeavat myös selvästi toisistaan. Molemmat ovat tavallaan esteetikkoja. Inari harrastaa sisustusta ja vaihtaa usein tyyliä kodissaan. Silja puolestaan pitää karua kauniina. Hänelle tärkeää onkin, että esineet ovat kestäviä

merkkituotteita. Inari, jolla on runsaasti uusia esineitä ympärillään, arvostaa vanhaakin, toisin kuin Silja. Myös Terhi on esteetikko ja Siljan tapaan hän haluaa esineiltä käytännöllisyyttä. Hän myös hankkii esineitä varastoon, ihan varmuuden vuoksi. Siljasta poiketen hän suosii runsautta. Inarin tapaan myös hän arvostaa vanhoja esineitä ja niihin liittyviä tarinoita. Terhin ja Inarin ero on, että Inari pitää estetismää harrastuksena ja käyttää siihen runsaasti rahaa. Hän seuraa trendejä ja muoteja toisin kuin Terhi, jonka omaisuus perustuu lähinnä vanhemmilta ja sukulaisilta saatuihin esineisiin.

Siljalle ja Ollille tuntuu olevan yhteistä se, että he haluavat ostamiltaan esineiltä toimivuutta ja kestävyyttä. Erityisesti Siljalle tuntuu olevan kova paikka, jos jokin esine rikkoutuu. Tämä on mielenkiintoista, sillä häneltä ei ole koskaan puuttunut mitään ja hän on aina saanut helposti rikkoutuneiden esineiden tilalle uuden. Elsa, joka on joutunut luopumaan kaikesta sekä evakkona että tulipalossa, suhtautuu menetyksiin huomattavasti tynemmin.

Liisa on nuoresta iästään huolimatta kokenut sekä itsestään riippumattomia menetyksiä (vanhempien ero ja molempien kuolema) että omien valintojensa kautta muuttanut elämänsä kulkua (avioliitto ja -ero sekä uusi avoliitto). Kaikkiin tapahtumiin liittyy sekä dramatiikkaa että tunnemyllerryksiä. Käytännöllisestä luonteestaan huolimatta Liisa kokee jotkut esineet erittäin merkityksellisiksi. Vanhempiin ja lapsuuden kotiin liittyvät muistot ovat hänelle niin rakkaita esineitä, ettei hän kykene olemaan erossa niistä. Epäonnistuneesta avioliitosta muistuttuvat esineet puolestaan ovat niin vastenmielisiä, ettei hän halua olla missään tekemisissä niiden kanssa.

Panun esinesuhteeseen on vaikuttanut voimakkaasti hänen ammatinvaihtonsa. Ennen ryhtymistä vanhojen tavaroiden kauppiaksi

esineillä ei ollut hänelle erityistä merkitystä. Jopa perheen koti on ollut sisustettu osittain talossa aiemmin olleilla huonekaluilla. Hän kyllä keräsi aiemminkin postimerkkejä, mutta se oli varsin mekaanista, eikä hän ole vuosiin puuhailnut harrastuksen parissa. Ammattinsa myötä hän on kiinnostunut paitsi esineiden arvosta markkinoilla, myös niiden estetiikasta (taidelasi) ja toisaalta erikoisista esineitä (pienet hopeiset suolalusikat).

Koulutuksella tuntuu ammatinvalinnan tapaan olevan suuri merkitys. Sekä Inari että Elisa ovat saaneet esineisiin ja historiaan liittyvää koulutusta. He molemmat arvostavat esineitä yksityiselämässään myös niiden kertovuuden ja mahdollisen museaalisen arvon vuoksi. Elisa ja Irene arvostavat erityisesti käsityötä, mikä on ymmärrettävää sillä he ovat opiskelleet alaa.

Ensimmäinen lähtökohta esinesuhteen muodostumiselle tuntuu olevan perhe. Kotona opittua mallia noudatetaan varsin tarkasti, jos elämäntietä sallii ja ellei ole erityistä syytä korostaa eroavaisuutta. Koulutus muokkaa myös voimakkaasti suhtautumista esineisiin. Esineisiin liittyvän ammatin arvostuksen kautta syntyy myös arvostus esineitä kohtaan. Varallisuudella on itsestään selvä vaikutus esinesuhteeseen. Varaton oppii säästäväiseksi ja kohtelee siksi käytettyjä ja halpojakin esineitä arvostavasti. Varakas heittää vähäisemmästä syystä käyttökelpoisia esineitä pois. Varakkuus ei kuitenkaan välttämättä vaikuta siihen kuinka korkealle arvostaa erilaisia esineitä. Esimerkiksi taiteen, antiikin ja kalliiden merkkituotteiden arvostus ei käy käsi kädessä varakkuuden kanssa. Joitakin esineitä arvostetaan, vaikka ne eivät olisikaan saavutettavissa ja toisaalta kaikki varakkaat eivät halua saavutettavissakaan olevaa. Henkilökohtaiset kokemukset tuntuvat vaikuttavat erityisesti yksittäisiin esineisiin suhtautumiseen. Elämäkokemukset liitetään

tiettyihin esineisiin, joille annetaan positiivinen tai negatiivinen merkitys sen mukaan, miten henkilö on tapahtuman kokenut.

Esineet rakentavat yksilön identiteettiä sekä yhdistäen häntä muihin ihmisiin että erottaen hänet heistä (Csikszentmihalyi & Rochberg-Halton: 1981, 33,36). Erityisesti nuoremmalla iällä esineiden avulla määritellään suhdetta omaan itseen. Tämä näkyy vaikkapa Lean tarpeena ilmaista esineillä omaleimaisuuttaan. Vanhemmiten esineillä ilmaistaan enenevässä määrin myös suhdetta muihin, erityisesti sukuun. (Csikszentmihalyi & Rochberg-Halton:1981, 112.) Nämä ovat tietysti saman asian kääntöpuolia. Omaleimaisuuteen pyrkivä korostaa muista erillistä identiteettiään.

Säilyttämisen ja poisheittämisen ristiriita

Ristiriidalla tarkoitan tässä tilannetta, jossa ei ole mieltämättä selvää, miten menetellä esineiden kanssa. Esineen poisheittämistä on harkittu syystä tai toisesta, mutta ajatuksesta on luovuttu ja se on jäänyt vaivaamaan. Toisaalta harkitsematon toiminta on voinut johtaa katumukseen ja aiheuttaa ristiriitoja. Olennaista on, ettei täysin tyydyttävää ratkaisua tilanteeseen ole pohtijan todellisuudessa olemassa.

Länsimaisessa yhteiskunnassa hyödykkeiden maailma on epävarma joukko kategorioita, joiden tärkeys vaihtelee jokaisen pienen kontekstin muutoksen jälkeen. Yksilön kannalta tämä aiheuttaa epävarmuutta arvioissa ja identiteetissä. Kulttuuriset vihjeet saattavat olla niin moninaisia, että ne aiheuttavat valinnanvaikeutta. (Kopytoff: 1986, 89-90.) Monimutkaisessa yhteiskunnassa hinnoittelu tapahtuu toisaalta julkisesti ja toisaalta yksityisesti, jolloin saattaa syntyä

ristiriitoja. Toisinsanoen yksilö arvostaa hyödykkeitä eri tavoin kuin markkinat. (Kopytoff: 1986, 88.)

Yleisin ja arkisin tilanne, jossa poisheittämistä pohditaan on **siivous**. Poisheittäminen on ongelmaton, kun kyseessä on selkeästi jäte, kuten edellisen viikon sanomalehdet tai elintarvikkeiden pakkausmateriaalit. Ne heitetään roskeen tai kierrätykseen rutiininomaisesti. Usein jätekään ei päädy roskeen välittömästi. Rikkinäisiä tai käyttökelvottomia esineitä saattaa kiertää nurkissa ja kaapeissa. Jossain vaiheessa tulee riipenpuuska, jolloin esine päättyy roskeen. Esineistä on tällöin jo tavallaan luovuttu, eikä niillä ole merkitystä, mutta saamattomuus viivästyttää poisheittämistä.

Tuossa nuo uudenvuodentinatkin oottaa, että mä saisin vietyä ne pois, kun en mä sillä mitään tee, mutta se aina vähän unehtuu.

Terhi

Justiin niin, että joku maalitömpö, jota on kauan pitänyt roska-astiana, pietty kauan aikaa pihassa tai jotain, niin sitten aattelee, että minä nyt heitän tuon pois. Että ne on tavallaan jo tämmösiä jätetavaroita, mitä mä heitän pois, niin ollu jo kauan aikaa.

Irene

Ne (pakkauslaatikot) pyörii tossa vähän sitten, että sitten kun mä muistan viiä.

Olli

Perusteellisempi siivoustarve on yleensä seurausta tilan puutteesta. Tällöin on tehtävä valintoja, sillä jotain on joka tapauksessa heitettävä roskeen, myytävä tai kierrätettävä.

Mää aina mietin kyllä hirveen pitkään, niinku kaikkea tohon kertyy pöydälle kaiken näköstä paperia, sitten kun siihen ei enää muts sovi, niin sitten pitää selata ne läpi. Että en mä aina tiiä ittekään vielä siinäkin kun selailee,

että mikä näistä on turhaa, mutta jotain vaan täytyy tehdä, eihän tänne sovi kaikki millään.

Olli

Valinnan vaikeus on juuri siinä, ettei voi olla varma, mitä myöhemmin tarvitsee.

Semmosta tavaraa, mitä kukaan ei käytä, mutta sitä pitää vaan tallessa, koska joku voi tätä tarvita. --- Mitään ei voi hävittää. Mun lempisanonta on tää "aika tavaran kaupittee" ja se kyllä pitää paikkansa. Kaikkee aina joku tarttee vaikkei itte tarvitsekaan.

Terhi

Monesti niitä nyt ei pitäis heittää, kun kuitenkin sitä huomenna tarvii. Mutta en mä oo juurikaan mitään kaivannu.

Olli

Ei niitä (tarpeettomia), ei niitä (heitä pois), jos vaikka joskus tarvii.

Elisa

Harmi on kirpaiseva, jos jotain on tullut hävitettyä ja myöhemmin esineelle ilmenisikin käyttötarvetta, mutta tässäkin aika tekee tehtävänsä. Kuvaavaa on, että hävitetyt esineet saattavat muistua mieleen vielä vuosienkin päästä.

Sitten heitetään menemään just vähän ennen kun se tulis uudelleen, just näitä kenkiä ja sitten jakkupuku ja hame ja hanskat ja mininshortsit ja jakun, sekin olis ollu pari vuotta sitten ja nahkatakkin silppusin. Se tietysti sen takia harmittaa, kun sitä voi, kun ois niinkun käyttäjä. Ei ne nyt oo ollu loppujen lopuksi niin kalliita.

Irene

Se just, jos oisikin ollu käyttöö taikka joku asia on semmonen hirveen kiva.

Silja

Kyllä se vähän pännii, että sitäkin olis tarvinnu. Jossain mökillä olis ollu hyvä käyttää, mutta sitten sekin unohtuu.

Liisa

Käyttökelpoiset esineet, joita ei käytetä, koetaan usein harmilliseksi riesaksi. Myyminen olisi kunniallinen tapa päästä niistä eroon, mutta vaiva saattaa olla hyötyyn nähden liian suuri. Erityisesti käyttämättömät heräteostokset aiheuttavat ristiriitoja. Koska niihin on uhrattu rahaa, on vaikea tunnustaa, että tuli tehtyä virrehankinta. Rahalle toivotaan vastinetta säilyttämällä esinettä, jos vaikka joskus tulisi sen verran käyttöä, ettei raha mennyt täysin hukkaan.

Harmittaa semmonen, että tulipahan ostettua, eipä tullu pidettyä. Et se on oikeestaan aika epämiellyttävää.

Lea

Kyllä se harmittaa, että mä aattelen, että siihenkin meni, että voi että, mitä mä olisin silläkin saanu, että se on sellanen puuska, tulee aina välillä, että voi että, mitä toi tossa on.

Elisa

Jotku tuntuu sitte, että on tosi tyhmiä, että kaduttaa, että voi vitsi, minkä takia. -- Sitten täytyy yrittää kääntää se, että silleen itelleen, että no nyt mulla on sellanen. -- Kyllähän sitä on tullu ostettua, että huomannu, että ihan sutta ostanu taikka ei tosiaan o käyttäny ikinä.

Silja

Poisheittämiseen liittyvä riski vältetään siirtämällä esineitä varastoon.

Mä oikeestaan tyhjennän niitä kaappeja oikeestaan silleen, et kun meilläkin on niin vähän kaappitilaa, et niitä on pakko viedä varastoon, et ne kulkeutuu sitten pois jaloista, et mahtuu taas jotain uutta.

Lea

Etenkin nuoret vievät usein esineitä vanhempinsa tai isovanhempinsa varastoihin, jos omaa varastotilaa ei ole.

Mä laitan jemmaan sitten, kun on sillä lailla varastotilaa, että on aitta (kotitilalla).

Inari

Jotkut esineet, joita ei enää kelpuuteta jokapäiväiseen arkikäyttöön saattavat päätyä erityiskäyttöön sen sijaan, että ne heitettäisiin pois. Näin on silloin, jos erityiskäyttö ei aseta esineen ominaisuuksille samoja vaatimuksia kuin aiempi käyttö. Erityisesti muoti aiheuttaa tällaista täysin käyttökelpoisten esineiden siirtymistä erityiskäyttöön tai erityisolosuhteissa käytettäväksi. Muodikkaasti pukeutuvat ihmiset saattavat hyvinkin käyttää vaikkapa ulkotöissä tai siivotessaan epämuodikkaita vaatteita. Yleisesti tällaiset esineet löytävät paikkansa myös kesämökiltä tai vapaa-ajan asunnosta. Osaltaan vaikuttimena on raha. Varojen puute estää ajanmukaisten tuplakappaleiden hankinnan, mutta toisaalta vaikuttimena saattaa olla myös mieltymys tai käytännöllisyys. Vanhoja vaatteita ei tarvitse varoa rajussakaan käytössä ja toisaalta säästyy vaivaa, kun mökille ei tarvitse aina ottaa mukaan kaikkea, mitä arvelee tarvitsevansa.

Mulla on mökillä semmonen pieni osa tavaroita, että mun ei tarvi aina lähteä kaikkea viemään verkkareista lähtien sinne. Että siellä on semmosia rumia kulahtaneita vaatteita, mitä kehtaa just siellä käyttää.

Silja

Kesämökkiin saattaa jopa liittyä ajatus miellyttävästä ja kotoisasta nukkavieruudesta. Sisustuksen ja pukeutumisen rentous ikään kuin korostaa mökin epämuodollisuutta.

Mun mielestä kiva niinku kiva kesämökki ei oo semmonen vastarakennettu kelohonkahuvila. -- Mä tykkään siitä, että mökeillä on semmosta ihan hirveetä niinku krääsää ja roinaa ja musta on aivan hellyttävää, että meillä Äiti aina laittaa kaikki typerät sinne. -- Mä kuvittelen, että se on Suomessa niinku yleinen ajattelutapa, että mökki ei saa olla semmonen niinku edustusasunto, vaan että se saa olla

semmonen niinku tietyllä tavalla rahvaanomaseempaa tai sillee niinku maalaisempaa ja vähemmän tarkkaa.

Lea

Kesämökin sisustukseen saattaa myös liittyä nostalgiaa. Mitään ei viedä pois, koska esineet palauttavat myöhemmin mieleen miellyttäviä tapahtumia tai nostalgisen tunteen menneestä aikakaudesta.

Se (mökki) on itseasiassa hyvin 70-lukulainen semmonen aika hilpeä, että ei sinne oo oikeestaan sitte jälkeenpäin paljo mitään ängettykään. -- Se saa olla. -- En mä usko että sinne mitään luksusta tarttee tuoda, ei siellä oo etes sähköjä.

Terhi

Kesämökki saattaa myös olla eräänlainen kaatopaikka. Mökille tuodaan käyttökelpoiset esineet, koska niitä ei materian kunnioituksen vuoksi raskita heittää poiskaan. Näin välttyään ristiriidalta, jonka käyttökelpoisen esineen poisheittäminen aiheuttaisi. Kun esine on mökillä, missä sitä ei tarvitse kohdata joka päivä, ei sen heikentyneitä ominaisuuksia tarvitse jatkuvasti ajatella. Esine ei myöskään ole kasvattamassa kaatopaikkojen paisuvia jätevuoria, eikä sen olemassaolo näin aiheuta epämiellyttäviä moraalisia pohdintoja. Saattaa siis olla, että mökkiolosuhteiden näennäisellä rentoudella peitellään esineiden epäkäytännöllisyyden tai rumuuden aiheuttamaa epämiellyttävyyden tunnetta, joka aiheuttaa halun heittää esine pois. Esimerkiksi Irene, joka ei raski heittää juuri mitään pois, ellei esine ole aivan käyttökelvoton kaikilta osiltaan, kertoo vieneensä paljonkin esineitä mökille. Tämä johtuu enemmänkin säästäväisyydestä ja taloudellisesta tilanteesta kuin siitä, että hän haluaisi sisustaa mökkinsä vanhoin esinein.

Säästäväisyys ja toisaalta luonnonsuojelulliset arvot vaikuttavat siihen, mitä heitetään pois. Säästäväisyys ei välttämättä liity luonnonvarojen

säästämiseen, vaan kyseessä saattaa olla joko syvälle juurtunut elämäntapa tai elämäntilanteen luoma pakko.

Muutaman vuoden vanhoja kalentereita on sen takia, että niissä on tyhjää tilaa, että niihin voi kirjottaa, jos sattuu tarvitsemaan paperia.

Irene

Joskus kierrätyksen ja myymisen esteenä saattaa olla häveliäisyys. Saatetaan ajatella, että mikä minä olen luulemaan, että joku toinen haluaisi käyttää mitään, mikä ei enää minullekaan kelpaa. Tavallaan siis oletetaan, että kaikilla on samat laatuvaatimukset ja toisaalta, että voi itse joutua outoon valoon, jos olettaa jonkun huolivan sellaista, mitä ei itse enää käyttäisi.

En, en mä kehtaa ruveta tyrkyttään, mitä mä en itte enää päälleni laittais.

Silja

Jos se on kovin ruma, niin ei sitä ilkeä kavereille tarjota.

Inari

Maailmankatsomuksen mukainen eläminen vaatii kurinalaisuutta. Pyrkimys kestävään kulutukseen tai siisteyteen vaatii ponnistuksia, joita ei aina jaksaa toteuttaa. Tästä saattaa seurata ristiriitoja etenkin huonon omatunnon muodossa. "Pitäisi, mutta..." on tuttu ajatus monelle. Perusteellinen siivous on voimanponnistus, johon täytyy kerätä voimia.

Meillä on kyllä ollu tässä sellanen projekti tässä, että ollaan mietiskelty, että myytäis pois kaikkia vanhoja takkeja ja kaikkea. -- Ne on ihan hyvää tavaraa vielä, mutta ei niillä oo meille mitään käyttöä.

Liisa

Vanhoja vaatteitakin mä oon huono heittämään pois. Nekin pyörii tuolla aina. Kaapissa ois ihan hyvin tilaa, kun niitä semmosia, mitä ei oo pitäny pitkiin vuosiin, niin

jonnekin, ei nyt välttämättä roskeen heittäis, jos ne ehjiä on, niin käyttäjiä varmaan löytyy.

Olli

Siis kaksi kolme vuotta vähintään, vaikka tietää, ettei enää kuuna kukaan valakeana noihinkaan farkkuihin mahu, niin kauan se kestää, ennen kun mä vien ne kirpputorille.

Terhi

Joskus ideologian noudattaminen on liian raskasta ja esineet päätyvät roskeen. Tämä saattaa myöhemmin kolkutella omatuntoa.

Siinä vaiheessa (avioeron jälkeinen muutto) sitten lensi kaikki nää ja mulla oli jopa semmosia piperryksiä ja semmosia kaikkia pieniä lasi-, joita mä en nykyään lähtis ostaan, et ne meni ihan roskikseen. -- Tietysti kieltämättä sitä pitäis olla semmonen valveutunu ihminen, mutta eipä kyllä oo.

Liisa

Poisheittämisen tarve saattaa olla suurikin, mutta esineet tulevat säilytetyiksi varastoissaan ilman sen suurempaa säästämishalua, jos aika tai voimat eivät riitä. Joskus saattaa vaikeuksia tuottaa sekin, mihin rojun voi sijoittaa, kun sille ei enää ole käyttöä.

Kyllä täälläkin on komerossa sellasta kaikkee pientä, jolla ei oikeen tiedä, mitä tällä tekee, kun ei viitti poiskaan heittää.

Inari

Kaatopaikka voi olla liian kallis ja hankalasti saavutettava vaihtoehto, jos käytössä ei ole sopivaa ajoneuvoa. Aina ei kierrätyskään toimi yhtä tehokkaasti, kuin asukkaat toivoisivat.

Lumppuja periaatteessa voitais lajitella, mutta kun ei oo lumppukeräystä, niin ei se toimi.

Elisa

Sekin on vähän semmosta vatulointia lajittelu.

Terhi

Luontoon heittäminen ei tunnu oikealta eikä taloyhtiön roskakatoksesta kuljeteta pois isoja rojuja. Joskus esineet tulevat hylätyksi muutossa ja jäävät seuraavan asukkaan riesaksi tai siirtyvät muuttajan mukana, vaikka niillä ei enää käyttöä olisikaan.

Kun tossa tyhjentelin kellaria edellisestä kämpästä, niin totesin, että siellä oli myöskin jotain rikkiäisiä esineitä tai esineitä, joita mä en ollu saanu heitettyä pois. Jotain tais siirtyä jemmaan itse asiassa.

Inari

Kalenterit ovat monilla esineitä, joita säilytetään ilman varsinaista suunnitelmallisuutta. Niissä on yleensä osoitteita ja puhelinnumeroita, joita ei tule kopioitua uuteen kalenteriin ja näin on tarpeen säilyttää useiden vuosien kalentereita varmuuden vuoksi.

Niitä saattaa olla joidenkin osoitteiden ja sellasten takia ja kyllä mulla varmaan vanhoja JYY:n kalentereita löytyy tuolta laatikosta, että se on just sitä, että ei oo saanu poistettua.

Inari

Kalenterit taitaa tuolla laatikossa olla, että sen takia en oo, kun mä en oo sitä kopiontityötä tehny, niin sen takia ne on ollu pakko säilyttää.

Olli

Useimmat eivät heittäisi pois juuri mitään, jos säilytystilat sallisivat säästämisen. Ristiriita syntyykin siitä, miten valita poisheitettävät, kierrätettävät tai myytävät esineet.

Meillä tahtoo olla se ongelma, että Äiti, vieläkö tämä kassi on täällä. Mä oon pakannu tämän kirpputorikassin kahdeksan viikkoa sitten. En minä oo vielä vieny, kun minä oon miettiny oiskohan siinä vielä jotakin, mitä vois (käyttää).

Terhi

Kun yhteen muutettiin, niin ongelmaksi tuli se, että meillä on hirveesti, meillä on kahet kahviserviisit ja kahet

teeserviisit ja lasia, kun me molemmat on kuitenkin sillai tykätty, että tarvis olla, niin meillä on ongelma, että minne me ne tungettais.

Liisa

Joskus lisäristiriitoja syntyy, kun perheen sisällä on erilaiset käsitykset siitä, mikä on turhaa ja mikä arvokasta.

Jos meni kysymään, niin se ei, ei. Raijan kanssa, kun me siivottiin sitten isompana niitä liitereitä, niin me katottiin, että onko sitä vuoen aikana käytetty ja siten seuraavana vuonna vietiin kysymättä, jos ei sitä oltu vuoen aikana käytetty, et Pappa ei ei se antanu se, että ei, sitä voi tarvita.

Irene

Meiän Isä on sitten taas, kun joku on heittämässä jotain pois, niin ettei vaan meiän Isä, kuule, se raahaa sieltä sitten jonkun ihmeen sähkölaitteen meille kotia ja sitä ei sitten kenties ehkä tarvitakkaan. Pari kertaa ollaan onnistuttu se estämään, että millä niinku ei oo mitään tarvetta.

Elisa

Mun Äiti estää mua toistaseksi polttamasta niitä (kirjeitä ja kortteja). Se aina siirtää niitä kasseja jonnekin, että mä en löyvä niitä. Se tietää, että mä aion hävittää ne. Se on sitä mieltä, että nehän on ihan mielenkiintosta maailmanhistoriaa, mutta mä oon sanonu, että nehän on toisaalta jollekin semmosta henkilöhistoriaa, että antaa mennä.

Terhi

Omasta näkökulmasta helppo päätös voikin olla vaikea, kun toisenkin tunteet täytyy ottaa huomioon.

Mä voisin ihan hyvin ite ottaa koko pussin ja kaataa jonnekin, että ostakoon joku, jos haluaa, mutta mulle tuli semmonen olo, että mun pitäs ensin tsekata, että mitä Jouni, mitkä näistä on niinkun Jounin, että mitä se haluaan antaa pois, että mun pitäs tavallaan antaa sen niinkun valita, että tavallaan kunnioittaa sitä toisenkin semmosta säilytyshalua sitte, vaikka se kohdistuis

tavallaan mielettömiinkin tai vastenmielisiin tavallaan pölliöihin tavaroihin.

Lea

Eroavia mielipiteitä ilmenee usein, kun kysymyksessä on vain toiselle tunnearvoltaan merkityksellinen esine.

Jos mä näen esineessä, että se on lähinnä ruma ja turha, niin sen mielestä se onkin niinku, että kun minä olen saanu sen, Äiti on tuonu sen Pariisista, niin sen pitää olla siinä, niin sanotaan, että kyllähän mun on välillä annettava periksi.

Lea

Myös henkilökohtainen maku vaikuttaa säilytyshaluun. Toinen painottaa tunnearvoja enemmän kuin toinen, jolle kenties käytännöllisyys tai estetiikka on etusijalla.

Kun me muutettiin, niin Jounilla oli aivan kauheesti semmosta musta aivan törkeetä krääsää, semmosta ihme roinaa. Mä en tajua, miks sillä pitää olla semmosta tavaraa. Semmosia typeriä aattelee esimerkiksi kaiken maailman peilei ja helvetin niinku hilavitkuttimia, semmosta toimistokrääsää ja kaikkea niinku semmosta millä niinku typerää.

Lea

Meidän Mamma ei taatusti anna viedä yhtään ainutta huonekalua sieltä hänen talosta ulos, että tuota lipaston siirtäminen viime kesänä oli jo tarpeeksi suuri porun aihe.

Inari

Melkeen tuntuu, että kun pääsis eroon niistä romuista. Ne, Isä ja Äiti liiankin tarkkaan säästää kaikki.

Silja

Esineen merkitys ja säilyttäminen

Singularisaation merkitys säilyttämiselle

Singularisaatiolla on erittäin tärkeä merkitys sille, heitämmekö esineitä pois vai säilytämmekö ne. Käyttötarpeen tyydyttävät esineet säilytämme ilman muuta niin kauan, kun niille on tilaa, emmekä omista tuplakappaleita. Tarpeen hävittyä tai muista käytännön syistä voimme helposti luopua esineestä. Usein kyseeseen tulee myyminen tai lahjoittaminen, sillä esineellä on yleensä vielä käytettynäkin vaihtoarvo. Käyttöesineet eivät kuitenkaan tarpeellisuudestaan huolimatta ole singulaareja: vaikka niillä on meille merkitystä, ei kyseessä ole erityismerkitys, joka tekee juuri kyseisestä esineestä erityisen arvokkaan. Singularisaatiosta on siis kyse silloin, kun esine ei jonkin erityismerkityksensä takia ole korvattavissa.

Joku sohvakin se on ihan sama, mikä sohva se on kunhan siinä suunnilleen voi istua. -- Kirjatkin on ostettavissa uudestaan.

Terhi

Konfliktit hyödykkeistämisen ja singularisaation välillä syntyvät yleensä yksilötasolla. Tällöin esiintyy arvostamisen epävarmuutta, käyttäytymisen epätietoisuutta ja epäsäännöllisyyttä ajattelussa. Ihmisillä on yksityinen näkemys esineiden hierarkiasta ja tämä on seurausta arvioista, joita tehdään estetiikan, moraalin, uskonnon ja ammatillisen tietämyksen perusteella. Tällöin tietyt esineet, esimerkiksi perintökalleudet tai taide, saavat korkean rahallisesti määrittelemättömän arvon esteettisin, tyyllillisin, etnisiin, luokka- tai syntyperäperustein. (Kopytoff: 1986, 82.)

Usein sellaisiakin esineitä säilytetään, jotka eivät enää ole käytössä ja jotka eivät ole singulaareja. Esineet ovat menettäneet käyttöarvonsa, eivätkä ne ole muutoinkaan merkityksellisiä. Tällöin kyseessä on roju,

joka syystä tai toisesta ei ole päätynyt kaatopaikalle. Varsin usein varastot ja vintit ovat unohtuneen esineistön ja rojun sijoituspaikkoja.

Vintti on mun semmonen niinku kaatopaikka, että siellä on harvoin semmosta tavaraa, mitä mää todella tarvitsisin, et siellä on sitten todella niinku kaatopaikkaosasto. -- Ei mulla oo niihin enää mitään sellasta, että ei ne oo enää oikeestaan sillee mun, että niinku mä vaan saan ittestäni irti, niin ne lähtee sieltä.

Liisa

Ajan tehtyä tehtävänsä, on varastoon kertyneistä esineistä helppo luopua. Varastot saattavatkin muodostua poisheitettävän esineistön terminaaleiksi. Terminaalivaiheessa esine odottaa uutta käyttötarvetta tai lopullista poisheittämisspätöstä.

Kyllähän aika tekee tehtävänsä, että mitä ei tänään pysty heittäen pois niin vuoden päästä voi jo niin, ettei siinä oo mitään ongelmaa, et jos sitä ei oo vuoteen tarvinnut.

Lea

-- tuota voi nyt tarvita vielä, että pitää kattoa, että se on pitempi kuin vuosi.

Irene

Kyllä siinä varmaan jonkinlainen on semmonen mietiskelyvaihe, mutta ei se välttämättä oo semmonen pitempiaikanen. Varmasti hirveesti vaihtelee sen mukaan, että jotain vanhoja ulkovaatteita, että en mää niinku mieta kauaa.

Liisa

Terminaalivaiheen pituus vaihtelee. Nuorempana yleensä ollaan hanakampia heittämään nopeasti pois. Irenekin, joka ei nykyään heitä juuri mitään pois, harmittelee, että on joskus nuorempana tullut heittäneeksi pois esimerkiksi kotitilallaan kudottuja tekstiilejä.

Nyt kun myöhemmin aattelee, niin ollaan hävitetty jotain semmostakin, jota nyt mielellään, jolla oiskin semmosta arvoa, mitä ei sillon aatellu. -- Sitä ei silleen arvostettu

siihen aikaan. -- Ja sitä oli sillä lailla lapsellinen, että sitä kaikkea semmosta arvosti, mitä kaupasta sai, niin se tuntuu hienolta.

Irene

Rikkimenneiden esineiden kohdalla poisheittämisspäättös ei aina ole helppo. Valinta saattaa olla esinekohtainen. Vahvasti merkityksellistetty tai kallis esine saatetaan säilyttää rikkinäisenäkin.

Jos se (vaate) on rikki, niin se menee sitten roskiin. -- Ei niitä (astioita) heitetä pois, vaikka niissä olis jotain säröjäkin.

Elisa

Et ennen, kun ne halkee kokonaan, niin ei viitti iletä heittää pois. Tai jotain korvattomia semmosia ihania mummumukeja, mistä on korva pois, niin eihän niitä henno heittää pois.

Lea

Toistaiseksi mulla ei oo ollu niin arvokkaita astioita. Sitä paitsi, se ainut, minkä minun Anemone-kahvikupin sisär särki, niin sille ei ollu enää mitään tehtävissä.

Terhi

Luopumisen tuska

Poisheittämiseen liittyy aina myös luopuminen. Konkreettisen materiasta luopumisen lisäksi luopuminen voi myös olla symbolista. Poisheitettävään esineeseen liittyvistä mielikuvista ja merkityksistä luovutaan myös. Esimerkiksi minun on vaikea luopua pieniksi käyneistä vaatteista, koska silloin tuntuu, että annan periksi lihomiselle tai luovun lopullisesti laihduttamisesta. Säilyttämiseen saattaa liittyä jopa magiaa: kun säilytän nämä pieneksi käyneet farmarit ja uskon, että ne vielä joskus mahtuvat jalkaani, toiveeni tulee todennäköisemmin toteutumaan. Toisaalta kiellän tämän vaihtoehdon - en kai todella tunnusta olevani niin lapsellinen, että uskon moiseen?

Vanhoja lastenvaatteita saatetaan säilyttää samantapaisesta syystä. Säilyttäjät pitävät yllä toivoa perheestä tai lapsenlapsista. Vaikka järki sanoo, ettei sellaisia vaatteita enää nykyään käytetä, niin kuitenkin vaatteet säilytetään - jospa kuitenkin on tarvetta joskus.

Voihan niistä jotain ehkä vähän pitääkin ja onhan siellä semmosia, että huopaa ja täkkiä ja kyllähän niitä voi käyttää sitten, että jos aattelee, kun vauvan kanssakin tulee, jos on lapsenlapsia, kun tulee mummolaan, niin sitten on siellä.

Irene

Aina luopuminen ei ole vapaaehtoista. Katastrofit saattavat pakottaa luopumaan kaikesta. Ne, jotka eivät ole koskaan kokeneet tällaista arvelevat, että pahinta on korvaamattomien henkilökohtaisten muistojen menetys. Sen lisäksi, että uuden elämän aloittaminen on käytännön kannalta vaivalloista ja kallista, ainahan vakuutukset eivät korvaa täysin edes rahallisia menetyksiä, uskotaan menetyksen aiheuttavan stressiä.

Suris ihan hirveesti sen menetyksen takia ja sitten vielä se, että se on mieletön niinku psyykinen stressi ruveta rakentaan tavallaan uudestaan. Myös sillä tavalla, että myös se vaiva käytännössä, että hankkimisen vaiva ja semmonen, mutta myös se semmonen ahistus siitä, että oma menneisyys on niinku hävitetty.

Lea

Katastrofeihin varaudutaan vakuutusten lisäksi aika harvoin muulla tavoin. Moni on saattanut ajatella mahdollista tulipaloa tai luonnonkatastrofia, ja mitä niistä seuraisi. He ovat jopa miettineet, mitä tekisivät, jos olisivat järkeviä. Kukaan ei kuitenkaan ole varautunut menetyksiin. Ehkä etukäteen nähtävä vaiva on liian suuri, kun menetyksen mahdollisuus on epätodennäköinen.

Mä oon niinku ruvennu miettimään, et siis kyllähän todistukset saahan ne niinku uusittua. -- Jos haluais olla

oikeen rationaalinen, sitähan tekis niin, että aina sopivin välein roudais kaikki negatiivit jonnekin muualle. -- Mutta ei sitä osaa aatella siis sillee, eihän sitä osaa hysterisoida niin, että varautuis kaikkeen.

Lea

Esineen menettäminen äkisti, ilman suunnitelmallisuutta, on useimmiten hyvin negatiivinen kokemus, vaikkei menetykseen liittyisikään mitään dramaattista tapahtumaa.

Mua niin harmitti, kun se elukka kaato sen lampun ja se hajos. -- Kun se oli niin, se oli mulle tärkeä. -- Pitkän aikaa mä pidin sitä pelkkää sitä vartta siellä. Mä aattelin, että jos mä joskus siihen saisin, vaikka se oli se kupu ihan rikki.

Liisa

Harmistusta saattaa lisätä se, että menetyksen olisi periaatteessa voinut estää. Jos on jotain rikkonut omaa tyhmyyttään, saattaa menetyksen muistoon liittyä myös häpeä omasta menettelystä. Muisto esineestä tuo mieleen oman epäonnistumisen. Rikkoutunut esine saa näin lisämerkityksen, joka viittaa rikkojan epätäydellisyyteen.

Ne viilikupit mua harmittaa suunnattomasti, kun ne meni rikki omaa tyhmyyttäni.

Irene

Erityisen harmillinen esineen menetys on, jos esine on vasta hankittu tai saatu haltuun, varsinkin, jos esine ei ole korvattavissa.

Se on kauhee pettymys tai riippuu siitä, jos se on semmonen, jonka voi vaihtaa.

Elisa

Muistot menetyksestä palautuvat mieleen yhä uudelleen. Tuntemus saattaa aiheuttaa jopa fyysisiä oireita. Itse esineen menettäminen ei aina ole pahinta.

Auto vietiin ja se tota poltettiin, ja se polttaminen oli siinä se paha asia. -- Meillä oli ollu se auto hyvin kauan, semmonen vanha auto, jota niinku Isä korjannu. Ja tota mä en silloin, kun se vietiin, niin mä en voinu kattoo pitkään aikaan illalla kattoo siihen, missä se auto oli viety. Mun teki pahaa, kun mä katoin ikkunasta ulos.

Elisa

Jos teko on suunnattu tarkoituksellisesti juuri omistajaa vastaa, voi teolla olla suurempikin symbolinen merkitys.

Joskus ku oltiin pieniä ja veljen kanssa tapeltiin aivan hulluna, niin se saatto niinku repiä jonku vihkon, jossa oli niinku jotain omia kirjoituksia. Siis mä olisin voinu niinku repiä sen veljen sen jälkeen. Se oli niin niin niinku sillee henkilökohtanen loukkaus, kun se repi sen just sen takia, että se on niinku iso teko, kun se tekee sen.

Lea

Tuhoamalla esineen voi viestiä vahvasti myös silloin, kun itse esine ei ole merkityksellinen.

Esimerkiksi Raija saattaa tehdä, että kun on ruma kuppi, niin se lyö sen tiskialtaaseen, niin että räsähtää, että vähän kiukku laantuu.

Irene

Materiaa kunnioitetaan niin paljon, että tahallinen rikkominen on iso teko. Se herättää vihastusta, mutta rohkeutensa takia myös ihastusta. Silja kertoo sekä pahoillaan että ihailleen, kuinka hänen isänsä silpoi nojatuolin kirveellä.

Avioeron sattuessa saattaa kodin jakaminen olla riitaisaa tai tuskallista. Esineille on ajan kuluessa annettu lisämerkityksiä ja niitä käytetään välineinä tunteiden ilmaisemisessa. Luopumisella ja luovuttamisella voidaan viestiä.

Tää ihminen, kun hän muutti yksin asumaan, niin hän ei ottanu mitään omia huonekaluja mukaan, vaan hän otti

mummonsa huonekalut uudestaan käyttöön. Et hänelle se oli semmonen jonkinlainen uus itsenäistymisen aika.

Liisa

Joskus osoittautuu, ettei viestinnän välineenä olleella esineellä itsessään ole viestijälle merkitystä, mutta koska on tiedossa, että se on toiselle osapuolelle erityisen merkityksellinen, sen avulla on helppo viestiä vahvasti.

Sillee, et sitten niitä (esineitä) tuodaan, kun se kaikkein kuumiin vaihe on ohi, että palauttaa. Että ottaa sen ja sen, minkä tietää, että on toiselle tärkeä, että piruuttaankin ottaa sen, että se niinkun ärsyttäis sitä toista. Että sitten, kun se pöly on laskeutunu, niin viedään sitten sille sitten tavallaan niinku takasin.

Liisa

Perimiseen liittyy usein suuria ristiriitoja. Perintöä voi olla jakamassa useita henkilöitä, joilla on kaikilla vahvat tunteet perittävää ja muita perijöitä kohtaan. Perintöriidat johtuvatkin varmasti yhtä usein perijöiden välisistä ristiriidoista kuin todellisesta ahneudesta. Perintöön kuuluvilla esineillä on useita lisämerkityksiä ja näiden merkitysten avulla voidaan viestiä. Viestintä voi tapahtua myös perittävän taholta, jos hän on testamentissa osoittanut tietyt esineet tietyille perijöille tai jopa jättänyt jonkun perinnöttä.

Helka meni naimisiin pesäpalloilijan kanssa, niin se (Paapa) sano, että hän ei anna omasta osastaan tyttärelle tippaakaan, kun tuommosen miehen ottaa, jolla pellot mailaheinää kasvaa.

Elsa

Voisin mä varmaan tehdä jonku testamentin ja siinä varmaan lähtökohtana ois enemmän niinku se se, että kuka millekin arvoa antaa. -- Niin kullekin ansionsa mukaan niin sanotusti.

Terhi

Perittävät ajattelevat usein, ettei juuri heidän perinnöstään tulla tappelemaan. Moni sanoo, että perijät sopikoot keskenään ja ottakoot tarpeeseensa samanarvoista. Yleisesti myös lupailaan etukäteen joitakin esineitä tietyille henkilöille, mutta varsinaista testamenttia ei usein suunnitella tehtäväksi.

Sen verran kai puhettakin, että se joka on mulle ostanu jotain, niin se saa ensin päältä valita sen pois, minkä on mulle antanu.

Elsa

Toisaalta saatetaan osoittaa tunteita vastakkaisella tavalla. Voidaan ajatella, että perinnöksi pitää saada muuta, kuin on itse antanut. Perintö on ikään kuin lahja, eikä lahjaksi sovi antaa esinettä, jonka on saanut lahjan saajalta.

Perintöä jaettaessa järjestellään samalla myös perijöiden välisiä suhteita. Halua säilyttää hyvinä suhteet voidaan osoittaa riidattomalla perinnönjaolla.

Että sillee kysyttiin, että sano Markus (miehen veli), että mitä sä haluat noista, että sullekin jää jotakin noista, että kaikki ei tuu meille.

Lea

Onhan meillä käyty ankaraa perinnönjakoa varmaan kymmenen vanhasta asti. Siis sisarten kanssa jaettu. -- Me toisaalta kovasti yritetään valmistautua, että aina, kun jotku ihmiset kauhistuu, että miten te voitte puhua mitään tommosta, niin tottakai me koitetaan valmistautua, ettei mee puhevälit sitten aikanaan.

Terhi

Perinnönjaossa voidaan vielä viimeisen kerran osoittaa tunteita vainajaa kohtaan. Jos perijöiden välit ovat riitaiset, saatetaan korostaa omaa suosikkiasemaa perijöiden joukossa. Suosikin on tietysti saatava parhaat osat perinnöstä - sehän olisi vainajankin tahto.

Tunteita voidaan osoittaa myös säilyttämällä vainajan muisto säästämällä osia perinnöstä koskemattomana ja jakamattomana.

(anoppi) vastustaa, että sitä mökkiä myydään. -- Se on semmonen niinku muisto säilynyt siitä asiasta.

Liisa

Esineet jatkuvuuden luojina ja arvostuksien ilmentäjinä

Yksilön kannalta jatkuvuutta ilmentäviä esineitä ovat erityisesti muistot. Muistot voivat olla joko kaupallisesti muistoesineiksi tarkoitettuja, kuten matkamuistot tai yksilön muiston asemaan asettamia. Tällöin muisto on joko valittu muistuttamaan tietystä hetkestä (esimerkiksi kastejuhla) tai elämänvaiheesta (koulukirjat) tai se on sattumalta säästynyt ja myöhemmin päätetty säilyttää muistona. Muisto voi myös liittyä johonkin abstraktiin asiaan, kuten menetettyyn perheyhteyteen. Itse muisto voi myös liittyä muisteltavaan asiaan ainoastaan ajatusyhteyden kautta. Entisestä kotiseudusta voi muistuttaa paikalta myöhemmin haettu kivi, jolla sinänsä ei ole mitään yhteyttä muistelijan aiemman elämän kanssa.

Muistoesineiden säilyttäminen on erittäin yleistä. Varsin usein tämä tapahtuu ilman varsinaista tietoista suunnitelmaa: esineen muistoarvo tiedostetaan vasta siinä vaiheessa, kun siitä mahdollisesti jouduttaisiin luopumaan. Usein lapsuudenkotiin jääneet esineet ovat tällaisia.

Siellä on mun menny elämä. -- Jotenki ei tee mieli niinku hävittää.

Hirveetä aatella, että sen menettäis oikeesti. Jotenkin niinku kiintymykselle tyypillistä, että hirveetä aatella, että se myytäis jollekin.

Lea

Useimmiten muistoesineitä säilytetään sekä itseä varten että tuleville sukupolville.

Mä kuvittelen, että sitten kun mä oon itte eläkkeellä, niin mä voin sitte laatia päässäni omia muistelmia ja kattella niitä.

Mä aattelen jotenkin sillä tavalla, että sitä aattelee ensinnäkin, että voi kuvitella, että jos itellä on lapsia, niin ne tarttee ja on kiinnostunu jostain niistä tavaroista, niinku musta on hauskaa, et et siellä on jotain Äidin --. Musta on ihanaa, että ne on siellä. Musta on kiva aatella, että sitten tavallaan, jos itellä on joskus lapsi, niin se voi kattella, että siellä on äidin ja siellä on isoäidin ja sillee --.

Lea

On niitäkin, jotka erikseen keräävät muistoja elämänsä varrelta ja singularisoivat esineitä muistoiksi. Singularisaatio saattaa toisaalta myös purkautua helposti. Suuri määrä muistoesineitä saattaa muodostua rasiitteeksi.

Toisille on samantekevää säilyvätkö esineet muistoina vai eivät: niitä ei välttämättä ole tietoisesti säilytetty tai tuhottu. Esineiden olemassaolosta ei edes ole välttämättä varmuutta.

En minä tiedä missä ne (koulukirjat) on. Ne on voinu tuhoutuakin vahingossa. -- Jotenkin tuntuu, että fysiikan lakien vastasesti kaikki sitten häviää jäljettömiin, että ei oo näkyny, enkä mä niitä, en mä tiä kiinnostaiskokaan mua lukea niitä.

Inari

Voihan ne (kortit) hävitä jossakin sillee vahingossa tai näin, mutta voisin kuvitella, että niitä tulee jonkun verran säilytettyä ja en tiä, joitakin kirjeitä on, jotka nyt on vielä tallessa, mutta en tiä kuinka kauan. Mutta mutta, niistä kokeista ja tämmösistä, joitakin tämmösiä merkittäviä hyvää oloa tuottaneita juttuja, uran huippusaavutuksia kouluajalta, niin onhan ne tietysti ihan mukavia, mutta en mä usko, että kyllä ne joskus lähtee, että --.

Olli

Kysyttäessä haluavatko he tietoisesti säilyttää dokumentteja itsestään tuleville sukupolville, jotkut tulevat asiaa ajateltuaan siihen tulokseen, että olkoot. Jos jotakuta joskus kiinnostaa, niin saavat olla.

Voi olla, ettei niitä oo tallessakaan enää siinä vaiheessa, että en minä tiiä. Ei se varmaan haittaa mitään. Ei ne niinku mun kuvaa huononna siitä.

Olli

Toiset taas haluaisivat, että ainakin paperit hävitettäisiin viimeistään siinä vaiheessa, kun he kuolevat.

Ei musta ois kiva, että joku menis peuhaamaan. Minä niinku toivoisin, että niinku paperit ja tämmöset rojut, niin ne nakattais takkaan kattomattakaan, mitä niissä on.

Inari

Jotkut haluavat hävittää esineet suojellakseen itseään tai kumppaniaan. Ei ole niinkään merkityksellistä, mitä tulevat sukupolvet ajattelisivat.

Mäpä en oo aatellu, että ne jäis muitten luettavaksi, että mä oon niinku miettiny sitä, että mä en niihin ite törmää. -- Että mulla on aina ollu se ajatus, että mä en itte niihin törmää, että mä en jaksu kohdata niitä. Ja sit toisaalta tämmösessä uudessa parisuhteessa, niin totta kai, en mä halua, että hänkään niihin törmää. Vaikkei hän lukiskaan, niin tottakai hän tietää keneltä ne on. Että tulis varmaan semmonen olo, että miks mä näitä säilytän, miks mä koen näitä vielä tärkeänä.

Liisa

Omien papereiden joutuminen vieraiden käsiin häiritsisi useimpia, mutta toisaalta saattaisi olla kiinnostavaa päästä tutkimaan jonkun toisen jäämistöä.

Toisaalta ois jännä päästä lukeen jonkun, mutta en mä ehkä. Ne on ittekin pistäny sen takia jemmaan johonkin,

ettei kenenkään muitten silmiin joudu, niin ei se ois kiva. Kauheeta, sieltähän vois paljastua vaikka mitä.

Silja

Kirjeenvaihto saattaa olla arkaluontoinen myös toisen osapuolen kannalta. Useimmitenhan säilytettävissä kirjeissä käsitellään myös lähettäjän yksityiselämää.

Mua ahistaa ajatus, että siellä on jotain semmosia mun teini-ikästen kavereitten semmosia maailmantuskan tilityksiä mahdollisen perikunnan luettavana. Että mitä ne kenellekään kuuluu. -- Että mä tunnen, että mä pidän mun kavereitten yksityisyyden suojaa sen verran, että sillai, että heidän paperinsa kyllä hävitetään jossain vaiheessa.

Terhi

Kirjallisen esineistön säilytyshaluun vaikuttaakin varmasti suuresti se, että aineisto kertoo hyvin avoimesti haltijastaan. Muistoesineet ovat symbolisia, eikä niistä kykene välttämättä päättämään juuri mitään. Koska meillä on halu säädellä sitä, mitä muut meistä ajattelevat, saattaa kirjallinen aineisto tulla helpommin tuhotuksi. Toisaalta ne, jotka kuitenkin haluavat säilyttää esimerkiksi päiväkirjansa, saattavat tuntea ahdistusta ajatuksesta, että joku lukisi niitä.

Kyllä mua ahistais aivan kauheesti. Tavallaan siinä on semmonen intimiteetin loukkausjuttu, että sä haluat valita tai sä haluat säädellä sitä, mitä ihmiset susta tietää.

Lea

Esineitä tai kirjallista aineistoa saatetaan ajatella säilytettävän myös niiden kulttuurihistoriallisen arvon vuoksi, ei ainoastaan tulevia lapsia ja lapsenlapsia varten. Erityisesti ne, joitten koulutus on suuntautunut kulttuurihistoriaan ajattelevat usein myös sitä, mitä esineet kertovat ajastaan, ei ainoastaan, mitä ne kertovat omistajastaan.

Jos joskus sais itestään niin paljon irti, että kirjottais jotain sellasta ja veis ehkä museoon -- Kaikki sen vois arkistoida ja sitten voi, jos kaikki muut on heittäny menemään --.

Elisa

Musta jollakin tavalla esineet kertoo. Ne on osa elettyä elämää.

Inari

Vanhaa esineistöä tunnutaan arvostavan ihan yleisesti nimenomaan vanhuuden takia.

Siinä mielessä, että se on vanha ja sillee arvokas -- Siinähan se arvo on, että se on varmaan jotain, se on varmaan 1800-luvun tai tossa vuosisadan vaihteessa tehty.

Olli

Ilman ammatillista koulutusta on vaikea arvioida, mikä esine on kertovuutensa ansiosta merkittävä. Singularisaatio jää siis museoiden ja muiden instituutioiden tehtäväksi. Vaikka vanhaa esineistöä kunnioitetaan ja arvostetaan, eivät useimmat koe velvollisuudekseen huolehtia siitä, että merkittäviä esineitä säästyy. He kokevat, että esineiden singularisaatio on ammattimaisen henkilökunnan tehtävä tai luottavat siihen, että kyllä riittävän moni merkittävä esine joka tapauksessa säilyy.

Kyllähän joku varmaan säilyttääkin tai niitä jotenkin ihmeen kaupalla säilyy pitkään. Jonkun pitää vaan saada se kuningasajatus, että hän nyt säilyttää tämän ja korjaa sitä ja huoltaa, pitää kunnossa. Kyllä musta tuntuu, että kaikkia noita on jossain museoissa näytillä niinkun tähänkin asti. Kaiken näköstä tavaraa on sinne aina jostain löytyny. Kyllä niitä joku varmaan pitää tallessa.

Olli

Tällaisesta satunnaisesta säästymisestä puuttuu se suunnitelmallisuus, mitä museokokoelman kattavuus edellyttää.

Vanhoja esineitä saatetaan arvostaa myös käyttöesineinä. Arvostus saattaa johtua sekä käytännön seikoista, että tunteista. Myös se kuva, jota esineiden avulla voidaan itsestä välittää, on merkittävä.

Jossain antiikissa on suorastaan enemmän jotain ihanuutta, jos se on ollu aikasemmin, et siinä on, jotenkin fiiliksekkäämpää.

Mä kuitenkin tykkää sillee myös vanhasta tavarasta, kun ne on hyviä.

Oikeestaan nää (perityt huonekalut) on suorastaan nyt moderneja, kun tuommonen viiskytluku on nyt muodissa.

Niihin liittyy tavallaan myös se perimisen arvo, semmonen, että se on musta hienoa, että ne on ollu muillakin niinku aikasemmin, että siinä on semmosta niinku ehkä auraa.

Lea

Vanhoilla esineillä onkin merkitystä myös siksi, että ne ilmaisevat menneiden ja nykyisten sukupolvien välisiä symbolisia suhteita. Erityisesti tämä pätee juuri niihin perintöesineisiin, jotka ovat kuuluneet ylempien yhteiskuntaluokkien edustajille ja ilmaisevat erityistä statusta. (McCracken: 1988, 41.)

Ei se niitten arvo tuu siitä, että ne on erittäin hyvän laadusta, loistavaa puusepäntyötä, ei se niitten arvo siitä, eikä niitten iästä, vaan siitä, että ne on sentään Pappa Fredriksonin Miljalle tekemät. Sehän on musta ihan loistavaa, että se on ne mulle antanut.

Terhi

Sillä on selvästikin merkitystä, kenelle esine on aiemmin kuulunut. Toiset eivät esimerkiksi haluaisi omistaa julkisuuden henkilöiden entisiä esineitä tai esineitä, joiden he tietävät kuuluneen epämiellyttäville ihmisille.

No onhan sillä merkitystä, kun ne on mukavia ihmisiä ja sillee, että en mä haluais, että mulla on joku kuuluisan sarjamurhaajan joku --.

Lea

Jonku missin kirpputoripöydältä en välttämättömästi ostais yhtään mitään. Että siinä pitäis joku meleko häikäsevä kampe olla.

Terhi

Toisista taas on mahdotonta ajatella ylipäänsä omistavansa ja käyttävänsä esineitä, joiden aikaisempi omistaja ei ole lähisukulainen. Vaatteiden ja astioiden kohdalla tämä on erityisen selkeästi havaittavissa, mutta esimerkiksi vanhan kirjan ollessa kyseessä ei ole niin väliä onko sillä aiempia omistajia.

Joitakin säilytettäviä esineitä ei välttämättä ole singularisoitu yksittäin, vaan merkitys on siinä kokonaisuudessa, jonka ne muodostavat ja niissä arvoissa, joita ne edustavat.

Kyllä mun mielestä (arvo) on osa niistä mielikuvista, mitä liittyy niihin, mitä assosioi niihin.

Lea

Osittain varmasti tästä syystä jotkut esineet muodostavat ryhmiä, joista emme halua luopua. Yksittäinen kirja ei vielä ehkä ole erityisen merkittävä, mutta kirjojen kokoelma saattaa olla, eikä olisi kokoelmaa ilman yksittäisiä kappaleita. Tässä juuri on ero keräilyyn - keräilijälle jokainen esine on singulaari, eikä se ole korvattavissa toisella.

Että mä oon kyllä ilmottanu raskaasti, että mun kirjoja ei lähetä myymään, että vaikka sitten elettäis vedellä ja leivällä, mutta kirjoja ei myydä.

Liisa

Esineryhmiin liittyvät mielikuvat saatavat viestiä varallisuudesta, sivistyksestä tai vaikkapa harrastuksista. Niiden avulla voidaan myös

viestiä kuulumista sukuun ja perheeseen tai tiettyyn viiteryhmään. Samalla ne voivat olla myös erottautumisen keino.

Kovin monet eivät myönnä ostavansa varta vasten matkamuuistoiksi tarkoitettuja esineitä. Matkamuuistoiksi kaupallinen hyöty tavoitteena tuotettuja esineitä saatetaan jopa halveksia.

Mä ostin Turkista sellaset typerät teelasit matkamuuistoksi, mutta enpä mä niitä itelleni ostanu --.

Inari

Halveksittu matkamuuistoesinekin saattaa saada tärkeän merkityksen, kun siihen liittyy tarpeeksi hyvä tarina.

Ko Paimion kirkossa on jalkapuu näytillä ja sitte siinä on selvitys, että mikä on ollu niin syntistä puuhaa, että siitä on voinu jalakapuuhun joutua, niin kiekonheitto, jos siitä on jääny kiinni, niin siitä on voinu joutua jalakapuuhun. Että sitten kaksi viikkoa tämän Paimion kirkossa käynnin jälkeen Äiti ja Isä oli Kreikassa ja oli nähny kiekonheittäjäpatsaita ja Äiti oli aatellu, että mä arvostan varmaan tätä ironiaa ja sitten ostanu mulle tommosen pikkiriikkisen kiekonheittäjän. Se on oikein kunnan viimisen päälle turistiritkamaa, oikeen muovijalaka ja kaikki. Täysin häikäsevä esitys.

Terhi

Matkamuuistosta tekee matkamuuiston juuri siihen liitetty merkitys, ei se onko esine tuotettu matkamuuistoksi. Matkamuuiston virkaa saattaakin toimittaa mikä tahansa matkalta hankittu esine.

Saatan ostaa jonku kuvakirjan, jossa on kuvia sieltä, vois kuvitella, että mä ostan jotain koruja.

Inari

Rakkaimpia matkamuuistoja voivat olla ne esineet, jotka on ostettu käyttöesineiksi.

Sitten on vaan semmosia esineitä, joihin on kiintynyt esimerkiksi sen takia, että ite on nähny vaivaa, että on vaikka ulkomailta roudannu, työllä ja tuskalla retuuttanu, varjellu niinku viistuhatta kilometriä repussa jotain saakelin painavaa romua.

Lea

Muistoiksi saattavat päätyä valokuvien lisäksi myös kortit, pääsy- ja matkaliput, piirustukset tai jopa ostoskuitit.

Sillon nuorempana, kun käytiin interreilaamassa, niin mä laitoin niinku valokuva-albumeihin niin paljon niinku tavaraa sinne lisäksi. Siellä oli just näitä lippuja ja lappuja ja kaiken maailman piirroksia --.

Lea

Tytöt (sisaret) hamstraa kaiken ne liimaa matkapäiväkirjan väliin ja ne yleensä kaikki tiiliskivee pienempi esine menee päiväkirjan väliin.

Terhi

Lea pohtii matkamuuistojen merkitystä seuraavasti:

Se vaan on ehkä silleen, että sillon, kun sitä on matkalla, sitä on irti arjesta ja tota siinä on semmosta kuitenkin siinä on semmosta juhlan tuntua. -- Niin kyllä sillä on merkitystä sitte jollain sellasella niinku rahallisesti mitättömillä esineillä, mitä sieltä on tuonu, kun niihin liittyy ehkä semmosia semmosia keskenäisen niinku hyvinvoinnin kokemuksia tai tai semmosia se liittyy itelle merkittäviin tilanteisiin ja semmosen henkilökohtasen kasvun tilanteisiin.

Lea

Matkamuuistoesineisiin liitetään usein niin vahvoja merkityksiä, että ne voivat vielä vuosienkin jälkeen saada matkan tuntemukset uusiutumaan mielikuvina ja aistimuksina. Toisaalta monet ovat sitä mieltä, että hyvät muistot pysyvät mielessä ilman tietoisesti hankittuja muistuttajiakin.

Ensinnäkin, mulla on suuria vaikeuksia saaha niitä lippulappuja raahatuksi perille asti. -- Barcelonalaisen junalipun puolikas voi tulla yllättäen vastaan, mutta sit se on joku tosi omituinen paikka.

Mä tykkään, että mulla on se verran hyvä muisti, että mulle jää semmosia kaikkia hulluja matkajuttuja mieleen.

Terhi

Lahja - vahvasti merkityksellinen esine

Lahja on aina vahvasti singularisoitu, joten sen saaminen ja antaminen on tapahtuma, jonka onnistuminen on tärkeää sekä saajalle että antajalle. Lahjan merkityksellistäminen tapahtuu kahdella tavalla. Ensiksi antaja valitsee lahjan muiden esineiden joukosta antaakseen sen tietylle henkilölle. Kun esine on valittu annettavaksi lahjana, siihen liittyy erityismerkitys. Valitsija antaa samalla jotain itsestään. Erityisesti tämä korostuu, jos antaja on valmistanut lahjan itse. Lahjan antaja merkityksellistää lahjan myös siten, että jokainen saa erilaisen lahjan. Poikkeuksen muodostavat liikelahjat ja esimerkiksi eläkkeelle siirryttäessä saatavat lahjat. Koska lahja on yleensä henkilökohtaisesti tietylle ihmiselle valittu, lahjan ajatellaan kertovan jotain myös antajan suhteesta saajaan. Sen kuinka hyvin hän tuntee saajan, oletetaan vaikuttavan oleellisesti lahjan valinnan onnistumiseen. Toiseksi myös lahjan saaja singularisoi saamansa lahjan. Tämä voi tapahtua useista syistä. Lahjan antaja voi olla saajalle tärkeä henkilö, jolloin lahjan arvo korostuu. Lahja voi olla merkki tärkeästä saavutuksesta, kuten ylioppilaslaha, tai se voi olla muisto hetkestä, jolla on ollut suuri vaikutus saajan elämään, kuten häälahja. Lahja voi tulla tärkeäksi myös erityisen osuvuutensa tai rahallisen arvonsa takia. Myös negatiiviset merkitykset ovat mahdollisia sekä annettaessa että

saataessa. Kaikista näistä syistä lahjan antamiseen ja saamiseen liittyy useita ristiriitoja, eikä lahjaa sovi kohdella samoin kuin itse hankittuja esineitä.

Lahjaa antaessa voi osuvuuden ongelman kiertää antamalla rahaa. Usein ihmiset tietäessään saavansa lahjoja useilta henkilöiltä, esimerkiksi hää- tai ylioppilaslahjaksi, toivovatkin rahaa ja ilmoittavat samalla rahojen käyttökohteen, mikäli rahaa kertyy riittävästi. Näin antaja säästyy miettimisen vaivalta ja lahja on varmasti mieluinen. Saajankaan ei tarvitse pelätä sopimattomia lahjoja. Useimmat antajat haluavat tietää, mitä rahalla aiotaan ostaa ja toisaalta myös saaja kokee lahjan konkreettisempänä, jos raha vaihtuu esineeksi, sillä rahaa on vaikea merkityksellistää. Tilillä olevat numerot ovat voineet tulla muualtakin, mutta tietty esine on juuri tietyltä henkilöltä tiettyinä hetkenä.

No siinä se onkin se jännä pointti, että mun täytyy heti vaihtaa se raha tavaraksi, että musta tuntuu, että mä oon saanu jotain. Et en mä osaa iloita, että mulla on numero jossain tilillä. -- siis minä aattelen, että Isä antaa mulle nyt tämän verran rahaa, niin minä saan sillä jotain kivaa. Mä tavallaan koen kuitenkin, että mä kunnioitan sitä ja pidän sitä rahaa arvossa, jos mä jättäisin sen vaan rahaksi, kun mä en osaa rahaa arvostaa, niin mun on hyödyllisempi käyttää se johonkin, mikä antaa niinku myönteisiä tunteita.

Lea

Lahjan vahvasta merkityksestä kertoo sekin, että rikkimenneen lahjan voi korvata uudella samanlaisella, jolla on tällöin myös sama tunnemerkitys. Materia voi siis vaihtua, mutta merkitys pysyy, koska uusi esine on täsmälleen samanlainen ja samassa käyttötarkoituksessa. Tällöin tärkeätä onkin lahjan osuvuus. Merkitys siirtyy, jos alkuperäinen lahja on ollut onnistunut valinta.

Kunhan se on samanlainen ja sitä voi käyttää, että mä oon tykänny siitä rannerenkaasta. Se on ollu ihan semmonen mun näkönen.

Terhi

Lahjojen antamiseen ja saamiseen liittyy usein vaihtosuhteita. Tällöin pyritään usein antamaan rahalliselta arvoltaan samanlaisia lahjoja. Tästä saattaa jopa olla sopimus osapuolten kesken. Näin ei synny epämukavaa tilannetta, jossa toinen osoittaa kiintymystään tai arvostustaan rahallisesti arvokkaammalla lahjalla. Molemmat voivat näin tuntea olevansa toisen taholta yhtä arvostettuja.

-- veljen kanssa meillä on ollu pitkään semmonen diili, että molemmat toivoo ja niissä on sitte ollu vielä semmonen, että ne on sitte hintatasoltaan niinku samanlaisia.

Lea

Joissakin vaihtosuhteissa lahjan arvolla ei ole merkitystä. Lahja singularisoituna esineenä tavallaan menettää arvonsa rahassa. Merkitystä on vain tapahtumalla. Lahja annetaan merkinä kiintymyksestä tai arvostuksesta, ja jokaisen oletetaan antavan lahjan omien resurssiensa puitteissa. Jos kiintymyksestä on varmuus, ei lahjan arvoa tarvitse miettiä. Tällöin tärkeämpää onkin lahjan osuvuus. Mitä läheisemmässä suhteessa lahjan vaihtajat ovat, sitä herkempiä he ovat lahjan sopimattomuudelle. Epäonnistunut lahja saatetaan tulkita välittämisen puutteeksi tai huonoksi tuntemiseksi, vaikka vihjeet oikeanlaisesta lahjasta ovat usein saattaneet olla vaikeasti tulkittavia. Varsinkin perheen sisäiset konfliktit lahjojen antamisessa saattavat johtua juuri tulkintaongelmista.

Vaihtosuhteen lopettaminen on yleensä vaikeaa. Usein lopettaminen onnistuu vain sopimalla asiasta etukäteen, vaikka tällöinkin on

loukkaamisen riski olemassa. On kuitenkin erittäin noloa molemmille osapuolille, jos vain toinen on totuttuna hetkenä antanut lahjan. Odotukset eivät tällöin ole kohdanneet.

Jos saatu lahja on epäonnistunut, seuraa ristiriita. Lahja menettää positiivista merkitystään, jos se on esteettisesti miellyttämätön, käyttökelvoton tai jos siihen liittyy muuten epämiellyttäviä konnotaatioita. Esteettisesti miellyttämätön esine ei ehkä tarpeellisuudesta huolimatta jää pysyvään käyttöön. Joskus tällaista esinettä saatetaan jopa säilyttää ainoastaan sitä varten, että se voidaan lahjan antajan ollessa saapuvilla nostaa esiin, jottei antaja loukkaantuisi. Esine on tällöin singularisoitu nimenomaan siksi, että se on lahja, eikä sitä siitä syystä sovi heittää pois.

Jos joku antais jonku kauheen kalliin ja ruman, semmonen tulis ehkä kaivettua, varsinkin jos se olis joku semmonen ärsyttävä tyyppi, että tietäis, että se niinku kyllää.

Lea

Kiusaus käyttökelvottoman esineen myymiseen tai vaihtamiseen vaihtelee suuresti. Joidenkin mielestä lahja on aina säilytettävä, vaikkei sitä voisi käyttääkään.

Kyllä mä lahjat säästän. En mä, kyllä se olis loukkaus sitä lahjan antajaa kohtaan.

Elisa

Toisten mielestä on täysin sopivaa käydä vaihtamassa lahja esimerkiksi sopivan kokoiseen tai väriseen. Heidän mielestään tärkeintä on muistaa antajan hyvä tarkoitus ja toisaalta taata saajan elämän käytännöllisyys. Lahja voidaan myös lahjoittaa edelleen esimerkiksi perheenjäsenelle, jolle lahja sopii paremmin.

Mä varmaan aattelen sitä kautta, että kuka sen on antanut, että mitä se siitä tykkää, mutta ei mun mielestä

tartte säilyttää. Se nyt tietysti riippuu siitä, mitä se on. Jos vaatetta, niin kenelle sopii.

Olli

Joku joululahjan antajakin sanoo, että niin voi sitten vaihtaa. Sehän ois kauheeta, jos vaikka pari kolme samanlaista kirjaa ylppäri lahjaksi, niin mitä niillä tekee!

Silja

Lahjan myymistä varsinkaan kovin pian ei yleensä pidetä sopivana. Vaikka lahjasta saakin luopua, ei ainakaan rahallista hyötymistä pidetä sopivana.

Jos joku on antanu omasta mielestään nätin esineen ja sitten sä oot myyny sen pois, niin se vois tykätä huonoa, jos ei se sitten nää sitä enää.

Olli

Saa sen antaa pois, mutta en mä myymään sitä alakais. Jos ei sitä millään mitenkään voi käyttää, niin justiinsa semmosessa tilanteessa.

Irene

En mä välttämättä myis. -- Jotain sellasta, mikä ei oo hirveen arvokasta, kun ei käy niinku meille tai niin mä oon pistäny sen kiertoon, että en mä oo myyny, että siinä se raja menee, että en mä voi sitä myydä.

Liisa

Pikkulahjoja, jotka eivät ole tärkeiltä henkilöiltä, ei kuitenkaan merkityksellistetä niin vahvasti, etteikö niitä voisi vaikka myydäkin. Lea esimerkiksi lipsauttaa kirpputorille päätyvistä esineistä kertoessaan, että myyntiin saattaa lähteä epäonnistuneita lahjoja, vaikka hän aiemmin sanoi säilyttävänsä lahjat. Hän kuitenkin korjaa lipsaustaan lisäämällä, että nämä lahjat eivät tietenkään ole tärkeiltä henkilöiltä. Tästä voi päätellä, etteivät lahjojen saajat välttämättä suhtaudukaan lahjoihin niin merkittävinä kuin väittävät, mutta koska arvelevat yleisen mielipiteen ja sopivaisuuden vaativan lahjojen

säilyttämistä, ei lahjoista luopumisesta tai jopa niiden poisheittämisestä ja tuhoamisesta kerrota. Näin vältetään loukkaamasta ketään.

Lahjan antajana poisheittäminen tai myyminen koetaan loukkauksena erityisesti, jos lahjan valintaan on todella paneuduttu tai lahja on itse vaivalla valmistettu.

Jos jonku mun villapuseron, jos mä oon antanu ja joku mä huomaa sen kirpputorilla, että kyllä mä vähän kieltämättä ottaisin nokkiini siitä, että hirveen vaivan nähny ja että kyllä mä varmaan loukkaantuisin.

Liisa

Esineen merkityksen muuttuminen ja poisheittäminen

Singulaarius ei ole esineen pysyvä ominaisuus. Esineen haltija voi syystä tai toisesta riistää esineeltä sen aiemman erityismerkityksen. Tämä voi tapahtua joko kieltämällä entinen merkitys tai antamalla esineelle uusi merkitys, joka voi olla positiivinen tai negatiivinen. Uuden merkityksen luonne vaikuttaa esineen kohtaloon jatkossa.

Merkityksen kieltäminen vai tapahtua toimittaessa vastakkaisella tavalla kuin singulaaria esinettä kohdellaessa. Jos esine on aiemmin singularisoitu vahvasti, saattaa esimerkiksi tuhoaminen, poisheittäminen tai myyminen olla ainoa tapa riistää esineeltä sen entinen erityismerkitys.

Mä tässä tunnustin tässä viikolla, että mitä mä tein sille vihkisormukselle olin tehny, niin se sano, että mä olin ihan hullu, että miksen mä myyny. Niin että mitäs sitten, että sitten mä olisin vaihtanu sen johonkin ja sitten mulla olis aina kuitenkin ollu se esine siinä. Mä olisin vaihtanu sen

johonkin ketjuun, niin mä olisin aina tienny, mistä mä oon sen saanu, että paras tapa oli vaan huitaista se pois.

Liisa

Vahva merkitys ei siis häviä, vaan se voi siirtyä esineeltä toiselle, ellei sitä tuhota alkuperäisen esineen mukana. Esineen voi myös tuhota hävittääkseen samalla esineen säilyttämisen johdosta saamat merkitykset. Tällöin ei ole merkitystä sillä, oliko esine singulaari vai ei. Olennaista on, että esineen säästäminen aiheuttaisi singularisaation. Toisin sanoa, jos vaikkapa jollekin elämänvaiheelle ei haluta antaa erityistä arvoa, siihen liittyvät esineet tuhoetaan, jotta esineet eivät saisi arvoa. Tässä tapauksista esineet eivät siis välttämättä olisi millään tavalla merkityksellisiä. Esineiden muodostama kokonaisuus kuitenkin liittyisi vahvasti asiaan, jolle ei haluta antaa arvoa. Esimerkiksi vaikkapa vaatteet, joita on käytetty ajanjaksona, jota ei haluta muistella.

Sellasia tavaroita vois heittää pois, mitkä saattais liittyä sellaseen elämänvaiheeseen, mitä ei halua muistella.

Inari

Toisessa tapauksessa esineillä on negatiivinen merkitys, mutta jos ne olisi säilytetty, niille olisi teon myötä annettu positiivinen merkitys: kukapa nyt haluaisi säilyttää mitään, mitä ei arvosta.

Koulukirjat mä poltin yläasteen jälkeen. Se oli ihanaa pistää niinku kaikki vihot roihuamaan.

Silja

Vähemmän vahvasti singulaarien esineiden merkitys saattaa myös haalistua. Kun kokemukset karttuvat ja aika kuluu, saattavat uudet esineet korvata entiset. Mielikin saattaa muuttua, eivätkä aikoinaan tärkeät muistot enää tunnukaan niin merkittäviltä.

-- mua ärsyttää, että siellä on sitä kaiken maailman roinaa niinku tuliaistenostokuitteja.

Kyllä se varmaan oli sitä värittämistä, mutta musta tuntuu, että ne saa värittyä siitä, että mä muistan, että niinku niistä tarinoista.

Lea

Avioerotilanteessa esineiden merkityksen uudelleen määrittelyyn saattaa olla paineita varsinkin, jos eroon liittyy muitakin osapuolia kuin eroavat. Uusi puoliso saattaa haluta hänelle osoitettavan, ettei vanha puoliso ole enää merkityksellinen. Tällöin esimerkiksi entisen puolison kanssa yhteiseen kotiin hankituista esineistä luopuminen on sopiva osoitus rakkaudesta.

Heillä on ihan selkeesti, että he on ostanu yhteisen talon ja heillä on kaikki yhteiset tavarat, autot ja kaikki tämmöset pelit ja pensselit. Niillä on niinku niin selkeesti ollu se yhteistä, että siellä on aikamoinen suursiivous tehty entisten elämien kohdalla, että sieltä on hävitetty kaikki ja sitten varmaan se oli se syy, miks niinku Jarmo mullekin ehdotti, että tuutko hakeen.

Liisa

Erityisesti entiseen elämään liittyvät valokuvat koetaan kielteisiä tunteita herättäviksi.

Se tuli sieltä kolmannelta osapuolelta, se tuli niinku esimerkiksi tällasesta jostain valokuvista, kun mä en suostunu niitä ottamaan mitään meidän yhteisiä valokuvia, ja Jarmo sitten, että mihin hän ne valokuvat, niin sitten tää hänen nykyinen elämäkumppaninsa sano, että ei ainakaan täällä, että viekää mihin hyvänsä, mutta tässä huushollissa niitä ei pidetä. -- Mä ymmärrän, ettei niinku Suvi ei halunnu, että ne tavarat, että ne on ne valokuvat hänen asunnossaan.

Liisa

Merkityksen kieltäminen saattaa olla myös mielen suoja mekanismi. Tästä voisi olla kyse esimerkiksi silloin, kun joudutaan luopumaan paljosta. Luopuminen on helpompaa, kun menetykseltä kielletään sen

todellinen arvo. Elsa, joka on kokenut menetyksen sekä nuoruudessaan joutuessaan evakkoon että myöhemmin tulipalossa, suojaa itseään antamalla materialle henkistä alhaisemman arvon. Kun tulipalon tuhosi kodin ja varastossa olleen irtaimiston, hän suhtautui menetykseen varsin tyynesti. Ehkäpä sodan aikaiset kokemukset olivat opettaneet hänet ajattelemaan materian olevan uusinnettavissa. Hän on luonut suojakseen ajatuksen materian maallisuudesta - todella tärkeitä asioita ovat muut kuin aineelliset, joten ei kannata turhia huolehtia.

Kyllä se on useimmilla karjalaisilla varmaan sillä lailla, että se ihan pakon sanelemana varmasti tullu se suhtautuminen, että täältä ei mukaan saa mitään, niin mitä niitä palavomaan mitään, mutta että sen verran kumminkin, että on nättiä ja siistiä ja viihtyy.

Elsa

Rikkoutumisen ollessa kyseessä harmi saattaa joskus olla niin suuri, ettei sitä voisi käsitellä ilman huumoria. Huumorin avulla esineeltä saatetaan siis riistää sen merkitys.

Jos joku grilli menee ihan lyttyyn, kun joku istuu sen päälle kannipäissään, niin minkäs sille voi, että se on hauska juttu sen jälkeen.

Silja

Myös huumori voidaan käsittää suojamekanismiksi. Jos kaikki otetaan kovin vakavasti, on elämä liian raskasta, eikä kaikkia vaikeita asiota edes jaksaa käsitellä ilman huumoria.

Esineelle voidaan myös antaa uusi merkitys. Tämä ei aina välttämättä ole tietoista. Näin voisi ajatella olevan Elsan tapauksessa. Vaikka Elsa väittää materian olevan vain maallista, on joillakin hänen sodassa menettämällä esineillään vahva symbolimerkitys. Paremman perheen tyttärelle hankitut kello ja muut esineet symboloivat koko sitä elämää, minkä hän menetti suvun köyhtyessä ja joutuessa uusille asuinsijoille.

Näiden esineiden menetystä harmitellessaan hän varmastikin harmittelee myös menetettyjä mahdollisuuksiaan valmistua opettajaksi.

Esineillä saattaa olla erilainen merkitys näkökulmasta riippuen. Jos esine on jollekin toiselle vahvasti merkityksellinen, saattaa juuri tämä aiheuttaa sen, että toinen kieltää esineeltä sen merkityksen. Esimerkiksi perintö ei kenties kelpaa, koska perijä ei arvosta perittävää tai esineeseen liittyy epämiellyttäviä muistoja.

Se on niinku semmonen elämäntyö ja sit kun aattelee, että kukaan ei siihen tule, niinku myydään jollekin, niin onhan se niinku siis se on Isän kannalta kamalaa. Toisaalta taas sitten mulla ei liity siihen paikkaan hyviä kokemuksia. Minä voin myydä sen.

Lea

Perintö voidaan helposti muuttaa rahaksi, jos siihen ei liity erityistä tunnearvoa.

4 ESINEEN STATUS JA MERKITYS

Thompsonin roju-teorian mukaan esineiden elämänkaari on varsin ennustettava: esineet tuotetaan hetkelliseen käyttöön ja kun niiden käyttöarvo on hävinnyt, niistä tulee hyödytöntä rojua. Poikkeuksen muodostavat esineet, jotka kohoavat rojusta uudelleen kestäviksi. Tämän siirtymän, kuten koko kierronkin, aiheuttajana on ajan kuluminen. Thompson ei nosta esiin kulttuurisia syitä, jotka vaikuttavat esineiden elämänkaareen. Thompsonin teoria antaa olettaa, että kyseessä on materian ikiliikkuja, joka tarvitsee käyttövoimakseen ainoastaan aikaa. Hänen teoriansa unohtaa ihmisen. Mielestäni juuri ihminen on olennaisinta koko prosessissa. Inhimillinen tekijä aiheuttaa sen, ettei esineiden elinkaari olekaan ennustettavissa. Suuntaviivoja voidaan löytää, mutta ihmisen loputtomasti luomat uudet merkitykset ja innovaatiot rikastuttavat esineistön kiertoa.

Hyödykkeillä on elämänhistoria, joka on kulttuurisesti määräytyvä, ja jonka tulkinta on jossain määrin avoin inhimilliselle manipulaatiolle. Se millaisen elämänhistorian tietyt esineet voivat saada, määräytyy sosiaalisesta kilpailusta ja yksilöllisestä mausta, joka vallitsee modernissa yhteiskunnassa. Yksilöt voivat siis olla mukana kilpailussa tai toteuttaa omaa makuaan sen mukaan, mikä sopii heidän intresseihinsä tai soveltuu heidän käsityksiinsä moraalista sopivaisuudesta. (Kopytoff: 1986, 85.) Tämä muotoilu tuo inhimillisen toiminnan vaikuttimeksi myös arvot. Arvot voivat olla vaikuttimena sekä yksilötasolla tapahtuvassa esineitten statuksen määrittelyssä että yleisemmällä yhteiskunnallisella tasolla. Yksilötasolla arvoilla voi olla vaikutusta vaikkapa siihen, mitkä esineet ovat arvollisia singulaareiksi. Singulaarihan on tärkeimpien arvojen symboli. Yleisellä tasolla arvot vaikuttavat esimerkiksi kierrätykseen ja uusiokäyttöön. Arvojen pohjalta voidaan laatia lakeja, jotka vaikuttavat yksilöiden elämään, kuten jätelaki.

Koska inhimillisen toiminnan motiivit ovat moninaisia, esineistö voi Thompsonin roju-teoriasta poiketen saada statuksensa paljon monipuolisemmalla tavalla. Status voi vaihtua katoavasta rojuksi ja edelleen kestäväksi sekä päinvastoin tai katoavasta suoraan kestäväksi ja päinvastoin. Lähtökohtana ei siis aina olekaan katoavaksi tuotettu esine, vaan esineitä voidaan tuottaa suoraan myös kestäviksi. Tämä on mahdollista silloin, kun esineet tuotetaan singulaareiksi, kuten taideteosten ollessa kyseessä. Myös keräilyesineitä voidaan tuottaa, jolloin esineelle jo tuotantoprosessissa annetaan singulaarius. Keräilyesineitä on siis olemassa ainakin kahdenlaisia: roju-statuksesta kestäväksi siirrettyjä ja valmiiksi keräilykohteiksi tuotettuja esineitä. Esimerkiksi tiettyyn tapahtumaan liittyvä esineistö, kuten muistomukit, ovat nimenomaan keräilyesineiksi valmistettuja. Näin esineiden arvoon ja statukseen vaikuttaa myös kaupallisuus ja mainonta sekä manipulaatio. Lopulta kuitenkin kuluttaja eli ihmiset määrittelevät sen, mitä he hyväksyvät kestäväksi. (Danet & Katriel: 1994, 225-226.)

Kun jotain esinettä kerätään tarpeeksi, siitä tulee myös rahallisesti arvokas. Jos siis esineen arvo mitataan rahassa, se on vaihdettavissa ja tulee hyödykkeeksi ja näin singularisaatio on uhattuna. Samat esineet voivat silloin olla sekä hyödykkeitä että singulaareja. (Kopytoff: 1986, 81.) Tämä saattaakin olla joidenkin keräilijöiden tarkoitus. He käyttävät luovuutta nostaakseen omaisuutensa hintaa. Arvon nousu voidaan saavuttaa myös omaisuutta tuhoamalla. Yksittäisestä esineestä tulee arvokkaampi, kun sen kaksoiskappaleet tuhotaan. On siis luovuttava ja heitettävä pois, jotta voidaan saavuttaa jotain arvokasta.

Singulaarien tuottaminen voi olla myös yksilötasolla tapahtuvaa: näin on esimerkiksi henkilökohtaisten valokuvien ollessa kyseessä. Kuvat on ottohetkellä tarkoitettu singulaareiksi. Epäonnistuneilta kuvilta

tämä arvo voidaan tietysti kiistää. Esimerkkinä tällaisista itsetuotetuista singulaareista esineistä voivat olla vaikkapa Ollin videoimat kuninkuusravit.

Oma hieno, kunnianhimonen keräilyn kohde on tietysti nämä kuninkuusravit, että niitä, noita videoita, saa viienkymmenen vuoen päästä kattoa, että mitenkä sitä ennen juostiin kilpaa.

Olli

Uskon, ettei esineen aina tarvitse menettää käyttöarvoaan, ennen kuin se otetaan keräilyn kohteeksi. Se voidaan singulaariksi tuottamisen lisäksi myös nostaa kestävän statukseen suoraan käytöstä. Vaikkapa kynä saattaa olla täysin käyttökelpoinen, mutta se voi olla myös keräilykohde, jolloin yksittäisen kynän arvo saattaa olla normaalia käyttöarvoa korkeampi. Tällöin keräilijä erottelee käyttökynät ja singulaarit kynät toisistaan. Edellytyksenä tällaiselle käyttöesineiden keräilylle kuitenkin ilmeisesti on, ettei kyseessä oleva esine ole käyttö- tai vaihtoarvoltaan kovin arvokas keräilijälle. Harvalla on mahdollisuus kerätä esimerkiksi autoja. Näin siis keräilijän varallisuus vaikuttaa esineiden keräilyyn. Samaan tapaa käyttöesineet saattavat siirtyä kestäviksi muistoesineiksi.

Museoesine voi myös olla esimerkki käyttöarvoltaan hyvästä, mutta pois käytöstä siirretystä esineestä. Nykyaikana, kun hyödykkeitä tuotetaan kiihkeällä tahdilla, eivät ihmiset ehdi käyttää kaikkea loppuun, ennen kuin uudet innovaatiot ja muodikkaat ja ajanmukaiset mallit tulevat markkinoille. Museoiden kokoelmien kartuttajien on siis oltava valppaana, jotta ajalle olennaiset piirteet saadaan säilytettyä kansakuntien muistissa singulaarien symbolien avulla. Tämän vuoksi monilla museoesineillä on vielä museon kokoelmaan päätyessäänkin myös käyttöarvoa ja siksi museoesineitä joudutaan myös ostamaan markkinoilta. Enää eivät riitä löydöt ja lahjoitukset.

Museoesineen tai minkään muunkaan esineen status singulaarina ei mielestäni ole taattu. Thompsonin roju-teoriasta poiketen ajattelen, että myös singulaariutensa takia kestäväksi kohotetulta esineeltä voidaan riistää status. Merkityksen kieltämisestä on esimerkkinä vaikkapa Liisan tapaus. Kerran niin merkittävät ja rakkaat sormukset lensivät roskiin, kun elämäntilanne ja arvot muuttuivat. Liisa tuhosi toiminnallaan sormusten positiivisen arvon. Tässä tapauksessa voisi ehkä ajatella, että merkitystään sormukset eivät kuitenkaan menettäneet. Jotta Liisa pääsi sormusten uudesta negatiivisesta merkityksistä eroon, hänen oli tuhottava materia, johon merkitykset liittyivät.

Rinnakkainen esimerkki on kyseessä, kun ajatellaan museokokoelmasta poistettavia esineitä. Kokoelmiinhan kuuluu usein myös esineitä, jotka ovat kontekstiedoiltaan riittämättömiä tai joiden kunto on puutteellisten säilytystilojen vuoksi heikentynyt. Poistettavilta esineiltä riistetään niiden singulaarius ja entisillä museoesineillä ei ole enää kuin jätteen asema. Pudotus yleisesti hyväksytystä arvostetusta asemasta on raju. Myös tässä tapauksessa on huomattava, ettei singulaari status ole helposti poistettavissa. Kysyttäessä keneltä tahansa kokoelman hoitajalta, hän varmasti myöntää, ettei päätös ole koskaan helppo. Vaikka esine olisi konservointikelvoton, eikä siitä ole tietoja, jotka luovat merkityksen esineelle, on kokoelmasta poistaminen aina iso askel.

Joissakin tapauksissa voidaan ajatella esineiden palautuvan kestävän statuksesta myös katoaviksi. Tällöinkin on mahdollinen singularisaatio purettava, mutta esineestä ei tulekaan rojua tai jätettä, koska sillä on vielä käyttöarvoa. Yksilötasolla singularisaatio on helposti elämänikäinen, mutta esimerkiksi jäämistöjen siirtyessä perijöille, saattavat singulaarit menettää asemansa kestävinä, elleivät henkilökohtaiset arvostukset kohtaa. Mikäli jäämistö myydään, on jo

tämä teko riittävä poistamaan singularisaation. Uusi omistaja luonnollisesti luo esineelle uudet merkitykset uudessa kontekstissa.

Hieman erilaisen tapauksen muodostavat esimerkiksi taide-esineet. Niiden käyttöarvoonhan kuuluu singulaarius. Mikäli taide-esineen status kestäväenä kiistetään, ei sillä enää ole käyttöarvoa taide-esineenä. Inhimillinen kekseliäisyys voi tietysti mahdollistaa myös taide-esineiden uusiokäytön, mutta oletan, että tällainen on harvinaista lukuun ottamatta kankaiden uudelleen pohjustusta ja maalausta. Tällöinkin asialla on varmasti useimmiten taiteilija, joka itse ei anna tuotokselleen singulaarin arvoa, eikä halua asettaa teostaan arvioitavaksi.

Toisenlaista uusiokäyttöä edustaa materian nostaminen rojun statuksesta uudelleen käyttöön eli katoavan statukseen. Esineille voidaan palauttaa käyttöarvo joko korjaamalla rikkoutunutta tai hyödyntämällä materiaali uudelleen. Useita alkuperäisessä merkityksessään käyttöarvonsa menettäneitä esineitähän hyödynnetään esimerkiksi askarreltaessa tai korjailtaessa käyttöesineitä. Nämä muutokset eivät kuitenkaan kasvata uusiokäytettyjen esineiden arvoa jatkuvasti, vaan käyttöarvon laskiessa uusioesine menettää taas arvonsa ja muuttuu rojuksi.

Parhaat esimerkit esineiden alkuperäistä tarkoitusta vastaamattomasta käytöstä tarjoavat länsimaisessa yhteiskunnassa muoti, sisustus ja keräily. Esineille annetaan uusia merkityksiä ja käyttötapoja, jotka määräytyvät joko muodista tai henkilökohtaisesta kekseliäisyydestä. (Appadurai: 1986, 28; 1994, 89.) Esimerkiksi säästäväisyydestä kumpuaa runsaasti luovuutta, joka saa säilyttämään ja uudelleenkäyttämään jo rojuksikin arvioitavaa materiaa. Varsin yleistä

on esimerkiksi kierrättää pakkausmateriaalia askartelutarpeina tai korjata ja muodistaa vaatteita. Pakkausmateriaalia saatetaan säästää myös myöhempää pakkaustarvetta varten.

Laatikoita sopivan kokosia. Mähän teen paljon lahajoja ite, että silloin tulee tarvetta, että mihin sen pakkaa.

Irene

Joululahjapaperit, että pannaanhan ne sitten talteen, mutta niihin kääritään sitten seuraavat joululahjat, että se on semmosta tehokierrätystä.

Terhi

Joskus, jos mä suunnittelen jotain askartelujuttuja, mä saatan jemmata tonne esimerkiksi näitä kahvipaketin tämmösiä, missä on tää kulta.

Lea

Mä oonkin joskus säilyttänyt tommosia niinku kirjelehtiön, kun lehtiössä on ollu kaunis kansilehti, niin mä oon sen leikannu irti ja hyödyntänyt.

Inari

Elämäntilanne vaikuttaa uusiokäyttöön ja muodistamiseen paljolti. Jos rahasta ei ole pulaa, korjattavaksi päätyvät yleensä vain merkitykselliset vaatteet, sillä ehjiä ja muodikkaita vaatteita saa helposti kaupasta.

Jos joku tosi rakas vaate menee rikki, niin kyllä mä yritän korjata, mutta emmää, jos joku tavallinen vaate menee rikki, niin kyllä mää sitte heitän pois.

Lea

Jotkut säästävät rikkinäisiä ja kuluneita vaatteita matonkuteiksi tai käyttävät siivousrätteinä.

Enhän mä vaatteitakaan heitä menemään, jos siitä voi leikkelystä tehdä, et mä niinku käytän sillä lailla, että sen takiahan mä en niitä kierrätykseenkään laita.

Irene

Räsynä käytetään ja kudotaan.

Elisa

Rikkonaisista esineistä saatetaan myös ottaa talteen osia, joilla kenties saattaisi olla myöhempää käyttöä.

Isä oli sattumoisin säästänyt ton rikkimenneen semmosen hantaakin tosta kylmälaukusta. Se oli aivan passeli sinne kukon häntään.

Elisa

Rikkinäisestäkin kattoo, että onko siinä mitään enää, jota voi käyttää, että siitähän voi jonkun osan käyttää.

Irene

Säästäväisyyteen liittyy yleisesti talouden sisäinen esineiden kierrätys tehtävästä toiseen. Lean kommentista voi ehkä päätellä, että tämántapaista säästäväisyyttä pidetään enemmän vanhemmalle väestölle ominaisena, vaikka hän itsekin sitä harjoittaa.

Kyllähän sitä pihtailee just tämmöstä, mitä kaikki mummot näpertelee.

Lea

Nuoremmille ominaisena taas pidetään ennemminkin johonkin ideologiaan liittyvää kuluttamista. Luonnonsuojeluideologiaan ei niinkään kuulu omaisuuden säästäminen oman talouden käyttöön, vaan ennemminkin jätteen lajittelu ja uusiokäyttö, tavaran kierrätys tai myyminen kirpputorilla. Pyrkimyksenä on käyttää materiaa mahdollisimman tehokkaasti, jolloin luonnonvaroja säästyy. Tuhlaamista saattaa tästä näkökulmasta olla se, että esinettä tai materiaa ei kukaan hyödynnä.

Pystyn silleen myymään kirpparilla, että musta se on kauheeta tuhlausta, että heittää menemään, että en sillee pystyis varmaankaan.

Lea

Säästäväisyyden arvo voi siis olla varsin moniulotteinen: säästäväisyys voi olla henkilökohtaisen hyödyn tavoittelua, tai taustalla voi olla ajatus kaikkien, jopa tulevien sukupolvien, yhteisestä hyödystä.

Edellä esittämästäni kritiikistä huolimatta Thompsonin teoriassa on jotain paikkansa pitävääkin: se ei aivan täysin unohda ihmistä esittäessään, että esineiden siirtyminen rojusta kestäväksi edellyttää inhimillistä luovuutta. Tämä on tärkeä oivallus, mutta se on sovitettavissa laajemmin koko esineistön kiertoon ja elämänkaariin. Inhimillinen luovuus on niin rajaton, että se voi rikkoa Thompsonin oletamat kaavat, kuten yllä on esitetty.

5 ESINEET JÄRJESTYKSEN JA JATKUVUUDEN LUOJINA

Tutkimuksessa viitekehyksenä oleva roju-teoria on monessakin suhteessa hedelmällinen, vaikkei etnologisesta näkökulmasta olekaan kovin onnistunut. Nimenomaan se, ettei viitekehys täysin vastaa tavoitetta on luonut mahdollisuuden kehittää jotain omaa ja etnologisesta näkökulmasta uutta. Aihettahan ei täsmälleen tästä näkökulmasta ole tarkasteltu aiemmin. Tosin erityisesti Kopytoffin ja Appadurain pohdinnat sivuavat aihetta erittäin läheltä ja tarjoavat sopivia käsitteellisiä välineitä tutkimukselle. Esineen elämänkaari ja singulaariuden käsite ovat tälle tutkimukselle olennaisen tärkeitä.

Thompsonin teorian suurin puute on sen mekanistisuus. Teoria ei ota ihmistä huomioon riittävässä määrin. Thompson ehkä viittaa kiertäen ihmiseen, kun hän esittää, että esineiden siirtyminen statuksesta toiseen tapahtuu ajan myötävaikutuksella. Tähän lausahdukseen voidaan olettaa sisältyvän ajatus siitä, ettei aika ole tyhjiö, jossa materia muuttaa olomuotoaan itsekseen. Thompson ei kuitenkaan kovin selvästi mainitse, mitä hän todellisuudessa ajalla tarkoittaa. Etnologiassa on ehdottomasti huomattava, että aikaan, jonka ajatteleminen vaikuttavan esineisiin, kuuluu olennaisena osana ihmisen toiminta ja tämän toiminnan luomat merkitykset ja niiden muutokset. Näin ollen fyysikaalinen aika sinänsä ei aiheuta muutosta esineen statukseen, vaan kulttuuriset tekijät, jotka muuttuvat ajan kuluessa. Ajan käsittäminen on sitä paitsi aina yksilöllistä. Joissakin tilanteissa aika tuntuu pitkältä, joissakin lyhyeltä. Henkilökohtaiset kokemuksemme määrittävät sitä, milloin riittävä aika jonkin esineen statuksen muutokseen on kulunut.

Kopytoff (1986, 80) näkee ajan kollektiivisen singularisaation mahdollistajana: sen avulla esimerkiksi auto muuttuu arvokkaaksi ajan kuluessa tarpeeksi. Lähimmäksi tätä ajatusta Thompson pääsee

mainitessaan, että esineen siirtyminen rojusta kestäväksi edellyttää inhimillistä luovuutta. Itse en kuitenkaan näe mitään estettä sille, etteikö tämä luovuus voisi yhtä lailla olla vaikuttamassa esineiden statukseen muutoinkin.

Luovuus on osa ihmisen taipumusta luokitella ja määritellä ympäröivää materiaalista maailmaa. Luokitellessaan materiaa ihminen antaa sille yhteyden henkiseen: esineistä tulee merkitysten kantajia. Tämä on yksi kulttuurin ulottuvuuksista. Eräs tapa luokitella materiaa on singularisaatio eli merkityksellistäminen. Esine nostetaan asemaan, jossa sille annetaan erityismerkitys ja siitä tehdään korvaamaton. Sitä ei voida korvata rahalla tai toisella vastaavalla esineellä. Ollakseen myytävissä esineen täytyy olla merkitykseltään yleinen vastakohtana erityisyydelle, uniikille, singulaarille, joka ei ole vaihdettavissa mihinkään (Kopytoff: 1986, 82). Singulaari on aina yksilö. Näin ollen singularisaatiolla on suuri merkitys sille, mitä ihminen säilyttää tai heittää pois. Yhdyn täysin siihen, mitä Kopytoff ja Appadurai esittävät singulaarin korvaamattomuudesta, mutta esitän kuitenkin, ettei singulaarius välttämättä ole pysyvä ominaisuus. Samalla tavalla kuin ihminen voi kohottaa esineen singulaarin asemaan, ihminen voi myös riistää esineeltä tämän aseman. Näin ollen singulaarit eivät välttämättä aina säily koskemattomina, vaan niihinkin vaikuttavat ihmisen ajassa luomat merkitykset. Merkityksen muutos saattaa paitsi mahdollistaa poisheittämisen, myös aiheuttaa sen. Näin voi tapahtua silloin, kun singulaarin positiivinen merkitys syystä tai toisesta muuttuu negatiiviseksi. Tällöin ainoa keino merkityksen poispyyhkimiseksi on luopua esineestä tai jopa tuhota se.

Kopytoff (1986, 70) pitää ihmisen taipumusta luokitella ympäristönsä sisältöjä sisäsyntyisenä tapana, joka tähtää järjestyksen luomiseen kaaoksen keskelle. Juuri tämä järjestyksen tarve on mielestäni se piirre, joka olennaisella tavalla selittää inhimillistä käyttäytymistä ja

tässä tapauksessa säilyttämistä ja poisheittämistä. Järjestelemällä ja luokittelemalla asioita ja esineitä ihminen luo maailmaan siedettävyyttä. Tieteen ja sivistyksen avulla ihminen tuntee hallitsevansa ja kontrolloivansa ympäristöään. Tämä tunne on tärkeä, sillä se luo turvallisuutta. Rutiinien tarkoitus on jäsentää elämää kaaoksessa. Totunnaisella toiminnalla torjutaan ahdistusta, muutoksen pelkoa ja turvattomuutta. Arkielämässä järjestys luodaan tieteellisen toiminnan sijaan vaikkapa juuri merkityksellisten esineiden avulla. Esineiden avulla voimme ankkuroida elämämme todellisuuteen. Tiedämme keitä olemme ja mistä tulemme. Sitä minne olemme menossa ja mitä meistä tulee, emme voi tietää. Saatamme kuitenkin ilmaista toiveitamme esineiden avulla. Esineiden merkitys onkin niihin liitetyissä arvoissa, joiden toivomme muokkaavan tulevaisuutemme. (Csikszentmihalyi & Rochberg-Halton: 1981, x, 224.) Esineet ovat silta menneisyyden ja tulevaisuuden välillä. (McCracken:1988, 117.) Ne luovat osan siitä jatkuvuudesta, joka on kulttuurille ominaista. Koemme materian pysyvyyden konkreettisempänä kuin henkisen kulttuurin, vaikka esineet ovat erittäin katoavia. Ne ovat kuitenkin aistein havaittavia ja siksi todellisempia.

Kulttuurin jatkuva muutos luo ristiriidan turvallisen nykyisyyden ja houkuttelevan, mutta silti pelottavan tulevaisuuden välille. Toisaalta kulttuuri on väline, joka auttaa tämän ristiriidan sietämisessä. Se tarjoaa kollektiivista tietämystä, jonka avulla kaaoksen luokittelu on mahdollista. Loputtomat, yksittäiset singulaarit esineet voidaan siis luokitella ryhmiin, jolloin voidaan saavuttaa yhtenäisyyttä. Mielekkäästi tehtynä tämä toteutetaan siten, että tasapainoillaan tarpeellisen luokittelun ja tarpeettoman yhtenäistämisen rajalla. Rakenteet syntyvät sekä yhtenäisyydestä että eroavuudesta. Luokittelu heijastaa kyseessä olevan yhteiskunnan kulttuurisia resursseja sekä rakennetta. Tämä luokittelu pyrkii yleensä hierarkiaan. (Kopytoff: 1986, 70.)

Sahlins (1976, VII-VIII) esittää samantapaisia ajatuksia hyötyteorian kritiikissään. Hyötyteorian mukaan kulttuuri muodostuu niistä käytännön toimista, joiden tavoitteena on nimenomaan materiaallinen hyötyminen. Kulttuuri olisi siis seurausta siitä rationaalisesta toiminnasta, jota ihmiset harjoittavat pyrkien omaan etuunsa. Kyseessä on subjektiivinen hyötyteoria. Objektiviiset hyötyteoriat ovat joko naturalistisia tai ekologisia, jolloin hyötyjänä on ihmispopulaatio tai vallitseva sosiaalinen järjestys. Sahlins asettaa nämä teoriat kyseenalaiseksi kolmannella teorialla, johon liittyy olennaisesti symbolinen tai merkityksellinen toiminta. Tämä teoria ottaa huomioon ihmisen erottelevan ja luokittelevan luonteen. Olennainen osa kulttuuria on siis ihmisen kyky luokitella ympäröivää materiaa ja antaa sille merkityksiä. Sahlinsin tarkoittama merkityksellisyys on antropologisen kohteen erityinen ominaisuus. Kulttuurit ovat persoonista ja asioista koostuvia merkityksellisiä kokonaisuuksia. Koska järjestykset ovat systemaattisia, ne eivät voi olla mielen satunnaisia keksintöjä. (Sahlins: 1976, X.)

Materiaan merkitykset voivat olla monella tasolla. Yhtäältä merkitys voi olla käytännöllinen, toisaalta siinä kontekstissa, johon materia yhdistetään ja lopuksi symboliarvossa, joka tietyille esineille annetaan. Esineillä voi olla kolme erilaista merkitystä: merkitys, joka vaikuttaa ulkoiseen maailmaan, merkitys osana koodia tai rakennetta, jolloin merkitys riippuu esineen paikasta koodissa tai merkitys voi olla siinä, mitä esine symboloi. (Hodder: 1994, 12.) Ensimmäisessä tapauksessa merkitystä on esineen kyvyllä toteuttaa tehtävä, esimerkiksi kaataa puu. Toisessa tapauksessa itse esineen merkitys on satunnainen. Se on riippuvainen muista esineistä samassa koodissa. Kolmannessa tapauksessa merkitys on historiallisessa sisällössä (ideoissa ja mielikuvissa), joita esineeseen on ladattu, jolloin käyttö ei enää ole satunnaista. Esineillä ei siis ole muuta merkitystä kuin ne, jotka ihmisen toiminta, syyt ja motivaatiot niille luovat. Siksi meidän on

seurattava esineitä itseään, sillä esineiden merkitys on kirjattu niiden muotoihin, käyttöön ja elämänkaariin. Vain näiden elämänkaarien kautta voimme tulkita ihmisen syitä ja laskelmia, jotka elävöittävät esineitä. Teoreettiselta kannalta inhimilliset toimijat koodaavat esineet merkityksellä, metodologiselta kannalta esineet liikkeessä selittävät esineiden inhimillistä ja sosiaalista yhteyttä, kontekstia. (Hodder: 1994, 12.) Tutkimukseni kannalta näytän päätyneen umpikujaan. Yritän selittää yhtä kulttuurista ilmiötä (tässä tapauksessa poisheittämistä) väittämällä, että syy on ilmiön kulttuurisuudessa. Tämä on kuitenkin vasta alku ymmärtämiselle, joka on hermeneuttisen tutkimuksen päämäärä. Tutkimuksessa ei etsitä yksiselitteisiä syitä ja seurauksia. Kulttuurin tutkimuksessa on aina tavalla tai toisella kyse siitä, että ilmiötä selittäessään tutkija myös selittää kulttuuria, joka selittää ilmiötä, joka selittää kulttuuria...

Alussa esittämäni kysymykseen siitä, onko ihmisen toiminnassa mitään logiikkaa, kun hän tekee päätöksiä poisheittämisestä ja säilyttämisestä, voin vastata kahdella tavalla. Vastaus on ei, sillä me emme toimi sisäsyntyisten sääntöjen nojalla tai nouda yksinkertaista hyötyyn perustuvaan ajattelutapaa. Vastaus on kyllä, jos hyväksymme loogisuudeksi sen, että poisheittäminen ja säilyttäminen ei ole satunnaista, vaikkei kaavamaista olekaan. Thompsonin esittämän yksipuolisen esineiden statusta kuvaavan kaavion sijasta väitän, että ihmisen luovuuden ansiosta esineet siirtyvät loputtomasti statuksesta toiseen. Ilman kulttuuria ei esineellä edes olisi merkitystä tai statusta. Kulttuuri luo vaihtelevia näkökulmia niihin syihin, jotka kulloinkin muovaavat ajatteluamme ja motivoivat toimintaamme. Syyt voivat olla laajasti kulttuurisia tai hyvin henkilökohtaisia, kuitenkin niin, että kulttuurin ja yksilön välillä on jatkuva vuorovaikutus, joka muokkaa molempia. Esineen elämä on tässä vuorovaikutuskentässä.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet:

Nauhoitetut teemahaastattelut:

- 1) 24.8.1997 (Lea, 1968), josta täydellinen litteraatio
- 2) 2.9.1997 (Terhi, 1971), josta täydellinen litteraatio
- 3) 18.11.1997 (Inari, 1970), josta osalitteraatio
- 4) 19.11.1997 I (Elisa, 1965), josta osalitteraatio
- 5) 19.11.1997 II (Silja, 1976), josta osalitteraatio
- 6) 20.11.1997 (Olli, 1970), josta osalitteraatio
- 7) 2.1.1998 (Irene, 1946), josta osalitteraatio
- 8) 4.1.1998 (Elsa, 1925), josta osalitteraatio
- 9) 2.2.1998 (Panu, 1953), josta muistiinpanot
- 10) 4.2.1998 (Liisa, 1969), josta osalitteraatio

Painetut lähteet:

Alasuutari, Pertti, 1994: *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino: Tampere.

Appadurai, Arjun, 1994: Commodities and the politics of value. Teoksessa **Pearce, Susan M. (toim.)** *Interpreting objects and collections*. Routledge: Cornwall, 76-91.

Csikszentmihalyi, Mihaly - Rochberg-Halton, Eugene, 1981: The meaning of things: domestic symbols and the self. Cambridge University Press: New York.

Danet, Brenda - Katriel, Tamar, 1994: Not two alike: play and aesthetics in collecting. Teoksessa **Pearce, Susan M. (toim.)** *Interpreting objects and collections*. Routledge: Cornwall, 220-239.

Hodder, Ian, 1994: The contextual analysis of symbolic meaning. Teoksessa **Pearce, Susan M. (toim.)** *Interpreting objects and collections*. Routledge: Cornwall, 12.

Ilmonen, Kaj, 1993: *Tavaroiden taikamaailma. Sosiologinen avaus kulutukseen*. Vastapaino: Tampere.

Kiuru, Elina, 1995: Rakkaudesta esineisiin. Keräilijän esinesuhde modernin ihmisen haaveiden ja päämäärien kuvastajana. *Rakkaasta esineestä kulttuurirelativismiin*. Jyväskylän yliopisto. Etnologian laitos, tutkimuksia 28, 9-100.

Kopytoff, Igor, 1986: The cultural biography of things: commodification as process. Teoksessa **Appadurai, Arjun (toim.)** *Social life of things*. Cambridge University Press: New York, 64-91.

Löfgren, Orvar, 1990: Consuming Interests. - *Culture & History*7, 1990, 7-36.

McCracken, Grant, 1988: *Culture and Consumption. New Approaches to the Symbolic Character of Consumer Goods and Activities*. Indiana University Press: Bloomington.

Sahlins, Marshall, 1976: *Culture and Practical Reason*. The University of Chicago Press: Chicago.

Simmel, Georg, 1978: *The philosophy of money*. Routledge: London.

Thompson, Michael, 1994: The filth in the way. Teoksessa **Pearce, Susan M. (toim.)** *Interpreting objects and collections*. Routledge: Cornwall, 269-278.

Thompson, Michael 1979: *Rubbish theory: the creation and destruction of value*. Oxford University Press: Oxford.

Uusitalo, Hannu, 1991: *Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan*. WSOY: Juva.

Yin, Robert. K., 1989: *Case study research: design and methods*. Revised edition. Sage publications: Newbury Park.